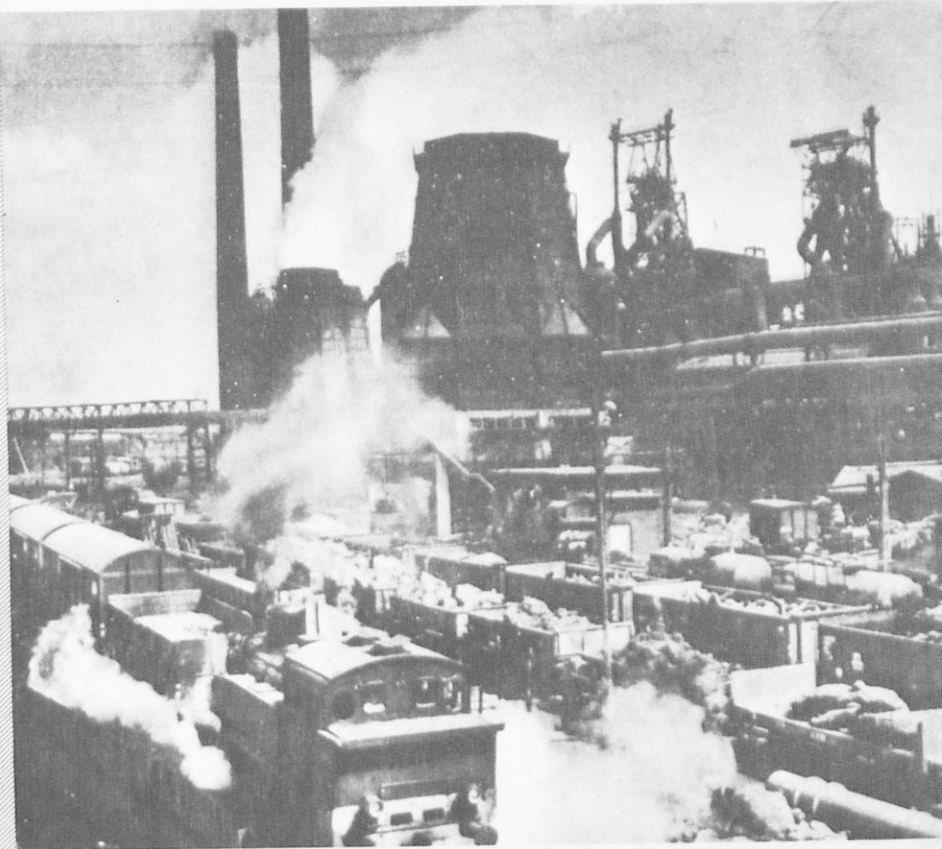

ΑΛΚΙΝΟΥ ΜΑΖΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ε' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
1379

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑΙ 1976

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

27 87 202
Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικής Βιβλιοθήκης
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε/Γ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ε' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ
ΔΩΡΕΑΝ

7/2 0.099797

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΩΡΕΑΝ

ΑΛΚΙΝΟΟΥ ΜΑΖΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ε' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. Όρισμος της Γεωγραφίας

Η σύγχρονη Γεωγραφία δεν ασχολείται με την απλή περιγραφή των τόπων και διαφορών τους, της μορφολογίας του χώρου, αλλά έχει να κάνει με τη μελέτη των διαφορών γεωγραφικών συνθηκών. Η Γεωγραφία είναι μάθη των φυσικών επιστημών. Αρκούν όμως οι φυσικές της επιστήμες της Γης και της Γηιτροπικής για να εξηγήσει τη μορφή του γήινου πλανήτη. Η Γεωγραφία είναι η μελέτη των διαφορών γεωγραφικών συνθηκών.

2. Κλάδοι της Γεωγραφίας

Επειδή το μάθη είναι πολύ μεγάλο η Γεωγραφία διαιρείται σε δύο κλάδους:

- α) Η Φυσική Γεωγραφία ασχολείται με τη μελέτη των φυσικών συνθηκών της Γης, όπως το ανάγλυφο, το κλίμα, το έδαφος, την υδρολογία, την ατμόσφαιρα, την βλάστηση, την ζωική ζωή, κ.λπ.
- β) Η Ανθρώπινη Γεωγραφία ασχολείται με τη μελέτη της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον. Μελετάει τον πληθυσμό, την οικονομία, την κοινωνία, την πολιτική, την ιστορία, κ.λπ.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

002
ΕΛΣ
ΣΤΕΒ
1379

ΛΕΩΓΡΑΦΙΑ
Ε. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Οργ. Ευρ. Διδ. Βιβλίων
αριθ. βιβλ. 983 του έτους 1973

Βιβλιογραφία

1. STATISTICAL YEARBOOK 1973.
UNSTED NATIONS.
2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1973.
ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΑΥΤΗΣ

1. Όρισμός τής Γεωγραφίας.

Ἡ σύγχρονος Γεωγραφία δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπλὴν περιγραφὴν τῆς θέσεως τῶν διαφόρων τόπων, τῆς μορφολογίας, τοῦ κλίματος ἐκάστου τόπου κλπ., ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ διάφορα γεωγραφικὰ φαινόμενα. Ἡ Γεωγραφία εἶναι κλάδος τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ τὰ φαινόμενα τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ ἐπιζητεῖ νὰ εὕρῃ τὴν αἰτιώδη σχέσιν, ἢ ὁποῖα συνδέει τὰ φαινόμενα ταῦτα.

2. Κλάδοι τῆς Γεωγραφίας.

Ἐπειδὴ τὸ πεδῖον ἐρεύνης τῆς Γεωγραφίας εἶναι εὐρύτατον, διὰ τοῦτο ἡ Γεωγραφία διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους:

α) Ἡ Φυσικὴ Γεωγραφία ἐρευνᾷ διάφορα φυσικὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Οὕτω ἐρευνᾷ τὴν μορφολογίαν τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, τὰ κλίματα, τὰς κινήσεις τῆς θαλάσσης, τὴν γεωγραφικὴν διανομὴν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων κλπ.

β) Ἡ Ἀνθρωπογεωγραφία ἐρευνᾷ τὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποῖαν ἄσκει τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιστρόφως τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας ἐπιφέρει ὁ ἀνθρώπος ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

γ) Ἡ Οἰκονομικὴ Γεωγραφία ἐξετάζει τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ἐκάστης Χώρας καὶ τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, διότι ὁ φυσικὸς πλοῦτος ἐκάστης χώρας καὶ αἱ ἀνάγκαι ἐκάστης ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἶναι διάφοροι.

από της ήπειρωτικής Εύρωπης, καταθύβισης των τελευταίων λειψάνων της ήπειρου, ή όποία κατελάμβανεν άλλοτε τόν Β. 'Ατλαντικόν 'Ωκεανόν κλπ.). 'Ο τεταρτογενής αίων διακρίνεται καί διὰ τὰς διαδοχικάς ἐξαπλώσεις των παγετώνων, οί όποιοί ἐκάλυψαν κατά καιρούς τεραστίας ἐπιφανείας των ήπειρων. Τέσσαρες ἐξαπλώσεις παγετώνων ἔλαβον χώραν. 'Εκάστην ὅμως ἐξαπλώσιν των παγετώνων ήκολούθει μία μεσοπαγετώδης ἐποχή με κλίμα εὐκρατον. Αί τοιαῦται ἐναλλαγαι των κλιματολογικῶν ὄρων ήσκησαν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπί της ζωής των φυτών, των ζῶων καί των ἀνθρώπων του τεταρτογενοῦς αἰῶνος.

5. Οί προϊστορικοί χρόνοι.

Οί προϊστορικοί χρόνοι διακρίνονται εἰς δύο μεγάλας ἐποχάς, τήν **ἐποχήν του λίθου** καί τήν **ἐποχήν των μετάλλων**.

α) 'Η ἐποχή του λίθου. 'Αναλόγως της ἐξελίξεως της ζωής του ἀνθρώπου διαιροῦμεν τήν ἐποχήν του λίθου εἰς δύο βαθμίδας, τήν **παλαιολιθικήν** καί τήν **νεολιθικήν** ἐποχήν.

'**Η παλαιολιθική ἐποχή** διήρκεσε περισσότερο ἀπό πᾶσαν ἄλλην περίοδον της προϊστορίας. Κατ' ἀρχάς τὸ κλίμα ήτο θερμόν καί ὁ ἀνθρωπος ἔζη με τὸ κυνήγιον, τήν ἀλιείαν καί με τήν συλλογήν καρπῶν. Βραδύτερον τὸ ψυχός της παγετώδους περιόδου ήνάγκασε τὸν ἀνθρωπον νά καταφύγη εἰς τὰ σπήλαια καί νά ἐνδυθῆ με δέρματα ζῶων. Με τήν πάροδον του χρόνου ὁ ἀνθρωπος ἀπέκτησεν ἀνωτέραν φυσικήν ἐμφάνισιν, ἐξαιρετικήν ικανότητα χρησιμοποίησεως της χειρὸς του καί πνεῦμα ἐφευρετικόν. Περί τὰ τέλη της παλαιολιθικῆς ἐποχῆς ὁ ἀνθρωπος ἔζη πλέον ήρεμος, διότι ήτο ἐφωδιασμένος με ὅλα τὰ χρειώδη διὰ τήν συντήρησίν του. Τότε διὰ πρώτην φοράν ἐστράφη πρὸς τήν τέχνην καί ἔγινε χαράκτης, ζωγράφος, γλύπτης. Κατά τὰ μέσα της παλαιολιθικῆς ἐποχῆς ἐνεφανίσθη ὁ σοφός ἀνθρωπος, ὁ όποίος εὐθύς ἐξ ἀρχῆς διεκρίνετο εἰς δύο φυλάς, τήν φυλὴν Κρομανιόν με χαρακτηριστικά της λευκῆς φυλῆς καί τήν φυλὴν Γκριμάλντι με νεγροειδῆ χαρακτηριστικά.

'**Η νεολιθική ἐποχή** χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἐξαπλώσιν του σοφοῦ ἀνθρώπου, ἐκ του όποίου προέρχεται ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης. Κατά τήν ἐποχήν αὐτήν τὸ κλίμα ήνόησε τήν ἐξέλιξιν της ζωής του ἀνθρώπου. 'Ο νεολιθικός ἀνθρωπος ἐγκατεστάθη εἰς καλύβας ἀπό πλεκτούς κλάδους ἢ πλίνθους. Οί μικροί συνοικισμοί περιεβάλλοντο, διὰ λόγους ἀσφαλείας, με περίφραγμα ἐκ πασσάλων. 'Εντὸς των λιμνῶν ἐδημιουργήθησαν διὰ μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν αἱ λιμναῖαι οἰκῆσεις, αἱ

(*) Αἱ φυλαὶ ἔλαβον τὰ ὀνόματα των σπηλαίων Γκριμάλντι καί Κρομανιόν, ἐντὸς των όποίων ἀνευρέθησαν οἱ πρώτοι σκελετοί.

όποια άπετέλεσαν όλοκλήρους πόλεις. Ό νεολιθικός άνθρωπος έξημέρωσεν άρισμένα ζώα (τόν κύνα, τόν βοΰν, τόν πρόβατον, τήν αίγα, τήν όρνιθα) και ήρχισε νά καλλιεργή διάφορα φυτά (λίνον, κριθήν, σίκαλιν, σίτον κ.ά). Κατά τήν νεολιθικήν έποχήν ώργανώθη ή άγροτική ζωή.

β) Ό έποχή τών μετάλλων. Ό μεταλλουργία έγεννήθη πιθανώτατα εις τόν έσωτερικόν τής Άσίας και εκείθεν έδιδάχθη εις τούς άλλους λαούς ή κατεργασία και ή χρησιμοποίησις τών μετάλλων. Εις τήν Εύρώπην ή χρήσις του χαλκού εισήχθη περι τά μέσα τής 3ης χιλιετηριδος π.Χ. Μετ' όλίγον έγενικεύθη ή χρήσις του όρειχάλκου (κράμα χαλκού και κασιτέρου). Τέλος διεδόθη ή χρήσις του σιδήρου, ή όποία συμπίπτει με τήν έναρξιν τής Ιστορίας. Έκαστος λαός ήρχισε νά χρησιμοποιή τόν σίδηρον εις διάφορον χρονικήν στιγμήν. Ούτω εις τήν Έλλάδα ή χρήσις του σιδήρου ήρχισε κατά τόν ΙΒ' π.Χ. αιώνα, ένψ εις τήν Κεντρικήν Εύρώπην ήρχισε κατά τόν Η' π.Χ. αιώνα.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6. Ό επίδρασις του φυσικού περιβάλλοντος επί του ανθρώπου.

Τό φυσικόν περιβάλλον, έντός του όποιου ζή ό άνθρωπος, άσκει μεγάλην επίδρασιν έφ' όλων τών φαινομένων τής ανθρωπίνης ζωής. Ιδιαιτέρως ή ζωή του ανθρώπου εύρίσκεται εις άμεσον έξάρτησιν από τόν **έδαφος**, τόν **υπέδαφος**, τόν **κλίμα**, τόν **υδωρ** και τόν **όργανικόν κόσμον**.

α) Ό μορφολογία και ή φύσις του έδάφους προσδιορίζουν τάς άσχολίας τών ανθρώπων και τά είδη καλλιεργείας. Έκ τής μορφολογίας έξαρτάται κατά πολύ και ή ανάπτυξις τής συγκοινωνίας.

β) Έκ του υπεδάφους άντλει ό άνθρωπος διάφορα όρυκτά χρήσιμα διά τήν ζωήν του (μεταλλεύματα, γαιάνθρακα, πετρέλαιον).

γ) Τό κλίμα προσδιορίζει τόν φυτικόν και ζωικόν κόσμον μιας χώρας και επίδρα επί του νευρικού συστήματος και τών φυσιολογικών λειτουργιών του ανθρώπου. Παρατηρήθη ότι ώρισμένα κλίματα διεγείρουν ή αντίθέτως καταστέλλουν τήν ανθρωπίνην ένεργητικότητα. Ούτω όλαί αί άνώτεροι μορφαί πολιτισμού άνεπτύχθησαν έντός περιοχών, αί όποιαί έχουν εύκρατον κλίμα με ψυχράν έποχήν.

δ) Τό υδωρ είναι βασικός παράγων τής ανθρωπίνης ζωής. Διά τουτο οι άνθρωποι έγκαθίστανται περίξ τών πηγών, τών φρεάτων, τών λιμνών και κατά μήκος τών ποταμών. Από παλαιοτάτων χρόνων οι ποταμοί έχρησιμοποiehθησαν ως όδοι μεταφοράς ανθρώπων, έμπο-

ρευμάτων και πολιτισμού. Ἡ θάλασσα ἐξήσκησε τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνέκαθεν ἡ θάλασσα διηκόλυνε τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ τὴν ἐπαφὴν τῶν πολιτισμῶν. Ἐν ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξεν ὁ διάπλους τῶν μεγάλων ὠκεανῶν.

ε) Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῶων, διότι ἐξ αὐτῶν λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τροφήν, ὑφαντικὰς ὕλας, καύσιμα, οἰκοδομικὰ ὑλικά καὶ μέσα μεταφορᾶς.

7. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὁ ἄνθρωπος ἀπέκτησε πολυτίμους γνώσεις περὶ τῆς φύσεως καὶ ἐπὶ πλέον ἀπέκτησε τὴν ἰκανότητα νὰ ἐπεμβαίη ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ νὰ προκαλῆ ἀποτελέσματα εὐνοϊκὰ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν. Τόσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ὅσον μεγαλύτεραι εἶναι αἱ ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνικαὶ κατακτήσεις του.

α) Σήμερον ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους δὲν ἀποτελεῖ ἀνυπέβλητον ἐμπόδιον εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀνθρώπου, διότι γέφυραι, σήραγγες καὶ διώρυγες διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν.

β) Μὲ διάφορα τεχνικὰ ἔργα ὑποτάσσει τὰ ὕδατα εἰς τὴν θέλησίν του. Οὕτω κατασκευάζει φράγματα καὶ σχηματίζει τεχνητὰς λίμνας (λίμνη τοῦ Μαραθῶνος) ἢ ἀντιθέτως ἐξαφανίζει λίμνας (λίμνη τῆς Κωπαίδος). Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ὁ ἄνθρωπος ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μεγάλην ἔκτασιν ξηρᾶς. Ἐπίσης μὲ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα προστατεύει τοὺς λιμένας ἢ καὶ δημιουργεῖ τεχνητοὺς λιμένας.

γ) Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου εἶναι μεγίστη. Ὅσα εἶδη εἶναι χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον προστατεύονται, ἐνῶ ἄλλα εἶδη συστηματικῶς ἐξαφανίζονται. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τεχνητῶς νέας ποικιλίας καὶ μεταφέρει νέα εἶδη ἐξ ἄλλων χωρῶν. Οὕτω εἰς τὴν Εὐρώπῃν μετεφέρθησαν ὀπωροφόρα δένδρα (κερασεά, ροδακινέα, δαμασκηnea) ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς, τὸ γεώμηλον, ὁ καπνός, ὁ ἀραβόσιτος ἐκ τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ὄρυζα ἐκ τῆς Ἀσίας, ὁ εὐκάλυπτος ἐκ τῆς Αὐστραλίας κλπ. Ἀντιθέτως ἐκ τῆς Εὐρώπῃς μετεφέρθη ὁ σίτος εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστράλιαν, τὸ πρόβατον εἰς τὴν Αὐστράλιαν. Δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνέτρεψε τὴν διανομὴν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῶων ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας. Ἡ ἀνατροπὴ αὕτῃ δὲν γίνεται αἰσθητὴ εἰς τὴν Εὐρώπῃν, διότι συντελέσθη βραδύτατα. Γίνεται ὅμως αἰσθητὴ εἰς τὰς νέας χώρας (Ἀμερικὴ, Αὐστράλια, Σιθηρία) ὅπου οἱ Εὐρωπαῖοι μετανάσται ἐπετέλεσαν ραγδαίας καὶ καταπληκτικὰς μεταμορφώσεις τοῦ γεωγραφικοῦ τοπίου.

8. Ἡ Γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι στενωτάτα συνδεδεμένος μὲ τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ζῆ. Ἡ Γῆ, ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου, δὲν προσφέρει εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα τοὺς αὐτοὺς ὅρους ζωῆς καὶ τὰς αὐτὰς δυνατότητας ἐξελιξέως. Κατὰ προσέγγισιν ἡ ἀνθρωπότης χωρίζεται εἰς γεωγραφικὰς ζώνας, αἱ ὁποῖαι συμπίπτουν μὲ τὰς μεγάλας φυσικὰς ζώνας τοῦ κλίματος καὶ τῆς βλαστήσεως. Ἐάν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν φύσιν, διακρίνομεν ἐπὶ τῆς Γῆς δύο κατηγορίας ζωνῶν :

α) Τὰς ζώνας ἐντὸς τῶν ὁποίων **ἡ φύσις κυριαρχεῖ** ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ

β) τὰς ζώνας ἐντὸς τῶν ὁποίων **ὁ ἄνθρωπος κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς φύσεως.**

α) Ζῶναι ὅπου κυριαρχεῖ ἡ φύσις. Εἰς τὰ **παρθένα δάση** τοῦ ἰσημερινοῦ ἢ θερμοκρασία εἶναι πάντοτε ὑψηλῆ, αἱ βροχαὶ συνεχεῖς καὶ καταρρακτώδεις, ἡ θλάστησις πυκνοτάτη καὶ ὀργιώδης. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος ζῆ κατὰ μικρὰς ομάδας, τελείως μεμονωμένας. Συντηρεῖται ἀπὸ τὸ κυνήγιον καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν συλλογὴν καρπῶν. Διὰ τοῦτο συνεχῶς περιφέρεται ἀναζητῶν τὴν τροφήν του. Ζῆ εἰς τὸν θυθὸν μιᾶς θαλάσσης πρασίνου, ὅπου ἐπικρατεῖ καταθλιπτικὴ ὁμοιομορφία. Οἱ ἄνθρωποι τῶν παρθένων δασῶν παρέμειναν ὡς πρωτόγονοι καὶ ἀπολίτιστοι λαοί.

Εἰς τὰς **πολικὰς ζώνας** ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἀπὸ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Ἡ νότιος πολικὴ ζώνη εἶναι ἀκατοίκητος. Εἰς τὴν θόρειον πολικὴν ζώνην ὑπάρχει ἀραιότατος πληθυσμὸς (Ἐσκιμῶι, Σαμογέται), ὁ ὁποῖος μέχρι πρὸ ὀλίγου ἔζη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ χαλκοῦ ἢ τοῦ ὀρειχάλκου.

Εἰς τὴν **ἔρημον** ἀνεπτύχθησαν δύο τρόποι ζωῆς. Πέριξ τῶν ὁάσεων ὑπάρχουν μονίμως ἐγκατεστημένοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν ἀπὸ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἰς τὰς ἡμιστεπεπώδεις περιοχὰς τῆς ἐρήμου ζοῦν ἐλάχισται ομάδες νομάδων κτηνοτρόφων. Ἡ ἔρημος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν θάλασσαν, διότι ἀποτελεῖ μίαν ἕκτασιν, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ διασχίσῃ. Οὕτω ἡ ἔρημος εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰς νέας ιδέας καὶ τὰς ἐφευρέσεις.

β) Ζῶναι ὅπου κυριαρχεῖ ὁ ἄνθρωπος. Εἰς τὰς **εὐκράτους ζώνας** ὁ ἄνθρωπος ἐπιδίδεται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν πεδιάδων, εἰς τὴν ὀργανωμένην ἑκτατικὴν κτηνοτροφίαν, εἰς τὴν βιομηχανίαν, εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Εἰς τὰς ζώνας αὐτὰς ὁ ἄνθρωπος ἐξηφάνισε μεγάλα δάση, διὰ νὰ δημιουργήσῃ καλλιεργησίμους ἐκτάσεις καὶ χώρους διὰ τοὺς οἰκισμοὺς του. Ἐντὸς τῆς εὐκράτου ζώνης ὁ ἄνθρωπος ἀνεπτύξε διαφόρους μορφὰς τρόπων ζωῆς καὶ κοινωνικῶν συγκροτήσεων. Τὸ εὐκρατον κλίμα, ἡ ποικιλία τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ

περιοδική μεταβολή τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως, κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ὑπῆρξαν ἀνάκαθεν τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον διῆγειρε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα πρὸς πολιτιστικὰ κατακτῆσεις.

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

9. Βαθμὸς πολιτισμοῦ καὶ οικονομικαὶ ἐνέργειαι.

“Ὅλοι οἱ σύγχρονοι λαοὶ δὲν ἔχουν τὸν αὐτὸν τρόπον ζωῆς, οὔτε τὰς αὐτὰς πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς ἐκδηλώσεις. Διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι οἱ διάφοροι σύγχρονοι λαοὶ εὐρίσκονται εἰς διαφόρους βαθμίδας **πολιτισμοῦ**. Ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ συντηρηθῆ, πρέπει νὰ ἱκανοποιήσῃ ὠρισμένας θεμελιώδεις ἀνάγκας τῆς ζωῆς του (τροφῆ, ἐνδυμασία, κατοικία, ἐργαλεῖα κ.ἄ.) Διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς του ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει πολλὰς ἐνέργειας, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν **οικονομικὰς ἐνέργειας**. Αἱ οικονομικαὶ ἐνέργειαι ἑνὸς λαοῦ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὸν πολιτισμὸν τοῦ λαοῦ τούτου. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ κατατάξωμεν τοὺς διαφόρους λαοὺς εἰς βαθμίδας πολιτισμοῦ, λαμβάνοντες ὑπ’ ὄψιν τὰς οικονομικὰς ἐνέργειας τῶν διαφόρων λαῶν.

10. Ληλασία τῆς φύσεως καὶ παραγωγῆ.

Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι συντηροῦνται εἰς τὴν ζωὴν μὲ ὅσα ἀγαθὰ κατορθώνουν νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν φύσιν. Ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀγαθῶν τούτων γίνεται χωρὶς καμμίαν πρόβλεψιν διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν τῶν ἢ τὴν συντήρησιν τῶν. Οἱ λαοὶ οὗτοι συντηροῦνται εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν **ληλασίαν τῆς φύσεως**, ἧτοι ἀπὸ τὴν συλλογὴν καρπῶν, τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Ἀντιθέτως οἱ περισσότεροι σύγχρονοι λαοὶ θεωροῦν τὴν φύσιν ὡς κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον προσπαθοῦν νὰ διατηρήσουν ἄθικτον. Αἱ οικονομικαὶ ἐνέργειαι τῶν λαῶν τούτων τείνουσιν εἰς τὴν συνεχῆ **παραγωγὴν ἀγαθῶν**, χωρὶς καταστροφὴν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουν τὴν παραγωγὴν. Οὕτω οἱ σύγχρονοι λαοὶ κατατάσσονται εἰς τρεῖς βαθμοὺς πολιτισμοῦ, τὸν κατώτερον, τὸν μέσον καὶ τὸν ἀνώτερον βαθμὸν πολιτισμοῦ.

11. Κατώτερος βαθμὸς πολιτισμοῦ.

Εἰς τὸν κατώτερον βαθμὸν πολιτισμοῦ κατατάσσονται οἱ **πρωτόγονοι λαοί**. Οὗτοι εἶναι οἱ περισσότερον ἀπολίτιστοι λαοὶ καὶ ζοῦν κυρίως ἀπὸ τὴν ληλασίαν τῆς φύσεως, ἧτοι ἀπὸ τὴν συλλογὴν καρπῶν, τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Οἱ πρωτόγονοι λαοὶ ζοῦν ἐκεῖ, ὅπου ἡ φύσις ἐξασκεῖ καταθλιπτικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου (παρθένα

δάση, πολικαί χῶραι, ἔρημοι). Εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς ἡ τραχύτης τῶν ὄρων τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος δὲν δύναται νὰ μετριασθῇ μὲ ἀποτελεσματικὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ πρωτόγονοι λαοὶ ἔχουν ὡς καθημερινὴν φροντίδα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τροφῆς καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν μόνιμον ἐγκατάστασιν, ἀλλὰ πλανῶνται διαρκῶς ὡς νομάδες. Εἰς τοὺς πρωτογόνους λαοὺς εἶναι ἄγνωστοὶ ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Τὴν ἀθλιεστέραν ἀνθρωπίνην ζωὴν εὐρίσκομεν εἰς τοὺς Βουσμάνους τῆς Ν. Ἀφρικῆς, τοὺς Νεγρίλλους τῶν τροπικῶν δασῶν, τοὺς Νεγρίτας τοῦ ἀσιατικοῦ ἀρχιπελάγους καὶ τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Εἰς ὀλίγον ἀνώτερον ἐπίπεδον πολιτισμοῦ ζοῦν οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας· ἐκ τούτων οἱ μὲν ζῶντες εἰς τὴν Β. Αὐστραλίαν περιφέρονται γυμνοί, οἱ δὲ ζῶντες εἰς τὴν Ν. Αὐστραλίαν εἶναι ἐνδεδυμένοι μὲ δέρματα καγκουρώ. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἔχουν ἡμιεξημερώσει ἔν μόνον ζῶν, τὸν κύνα, ἡ ὅλη δὲ ζωὴ των εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὴν λιθίνην ἐποχὴν. Εἰς ἀκόμη ἀνώτερον ἐπίπεδον πολιτισμοῦ ζοῦν οἱ λαοί, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας. Ἄλλοι ἐκ τούτων (Λάπωνες, Σαμογέται) ἐξημέρωσαν τὸν τάρανδον καὶ ἄλλοι (Ἑσκιμῶσι) ὠργάνωσαν τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιεῖαν εἰς ἀξιοθαύμαστον βαθμὸν, μεταχειριζόμενοι ἐργαλεῖα τελειοποιημένα.

Μερικοὶ πρωτόγονοι λαοὶ τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς, τοῦ ἀσιατικοῦ ἀρχιπελάγους, τῆς Μελανησίας καὶ τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, χρησιμοποιοῦντες ὑποτυπώδη μέσα καὶ κυρίως τὴν ἀξίνην.

12. Μέσος βαθμὸς πολιτισμοῦ.

Εἰς τὸν μέσον βαθμὸν πολιτισμοῦ κατατάσσονται κυρίως οἱ **νομάδες κτηνοτρόφοι**. Οἱ λαοὶ οὗτοι καθυπέταξαν ὠρισμένα εἶδη ζῶων (πρόβατον, βοῦς, ἵππος, κάμηλος) καὶ οὕτω ἐσχημάτισαν πολυάριθμα ποίμνια. Οἱ νομάδες κτηνοτρόφοι ἀναγκάζονται νὰ μετακινοῦνται κατὰ ἐποχὰς, διὰ τὰ ἐξασφαλίσουν τροφήν εἰς τὰ ποίμνια των. Οἱ λαοὶ οὗτοι δὲν δύναται νὰ ἀναπτύξουν γεωργίαν καὶ διὰ τοῦτο ὅλη ἡ ζωὴ των στηρίζεται εἰς τὰ ποίμνια, τὰ ὁποῖα προσφέρουν τὴν τροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν στέγην (δηλ. μίαν φορητὴν σκηνὴν) καὶ προΐοντα πρὸς ἀνταλλαγὴν ἢ πρὸς πώλησιν. Ὁ νομαδικὸς βίος διαμορφώνει τοὺς ἀνθρώπους λίαν φιλελευθέρους καὶ πολεμικοὺς. Πολλάκις ἐκινδύνευσεν ὁλόκληρος ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τοιοῦτους νομαδικοὺς λαοὺς. Ὁ Ἀττίλας, ἡγέτης τῶν Οὐννων καὶ ὁ Τζεγκις-Χάν, ἡγέτης τῶν Μογγόλων, κατετρόμαξαν ἄλλοτε τοὺς πολιτισμένους λαοὺς. Σήμερον ὁ νομαδικὸς βίος εἶναι πολὺ περιωρισμένος. Μερικοὶ νομάδες κτηνοτρόφοι πλανῶνται ἀκόμη εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ τὴν Ν Δ. Ἀσίαν καὶ εἰς τὰς σαβάνας καὶ τὰς στέππας τῆς Ἀφρικῆς.

13. Ἀνώτερος βαθμὸς πολιτισμοῦ.

Τὸ μέγιστον μέρος τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος ζῆ εἰς τὸν ἀνώτερον πολιτισμόν. Αἱ οικονομικαὶ ἐνέργειαι τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων ἀποβλέπουν εἰς τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν καὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τρεῖς ἐπιδιώξεις:

- α) τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ζῶων εἰς τὸν ἀνθρώπον (κτηνοτροφία).
- β) τὸν ἐξαναγκασμόν τοῦ ἐδάφους νὰ παράγῃ ὠρισμένα φυτικά προϊόντα (γεωργία) καὶ
- γ) τὸν μετασχηματισμόν τῶν πρώτων ὑλῶν, τὰς ὁποίας παρέχουν τὸ ἔδαφος, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα, εἰς προϊόντα χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον (βιομηχανία). Ἡ ἀνάπτυξις τῆς κτηνοτροφίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς.

α) Γεωργία καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ παραγωγή ὠρισμένων φυτικῶν προϊόντων. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ φυτοῦ. Διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου φυτοῦ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν πολλοὶ παράγοντες (ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα, ἡ κεκτημένη πείρα, ἡ οἰκογενειακὴ καὶ ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία κ.ἄ). Διὰ δὲ τὴν καλλιέργειαν καταβάλλονται πολλαὶ προσπάθειαι διὰ τὴν διαρρύθμισιν τῶν φυσικῶν ὄρων (ἄρδευσις ἢ ἀποστράγγισις, βελτίωσις τοῦ ἐδάφους). Ἡ σύγχρονος γεωργία ἐπιδιώκει νὰ λάβῃ ἄφθονα καὶ καλῆς ποιότητος προϊόντα. Πρὸς τοῦτο ἡ σύγχρονος γεωργία στηρίζεται εἰς τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, ἐπιτυγχάνει νὰ δημιουργήσῃ νέας ποικιλίας καὶ μὲ τὴν εὐρείαν χρησιμοποίησιν μηχανῶν ἐπιτυγχάνει ταχύτητα καὶ τελειότητα ἐργασίας. Εἰς τοὺς περισσότερον πολιτισμένους λαοὺς ἡ γεωργία τείνει νὰ εἰδικευθῇ. Οὕτω εἰς ὠρισμένας περιοχὰς ἔχομεν τὴν μονοκαλλιέργειαν (εἰς τὴν Αἴγυπτον βάμβακα, εἰς τὴν Ξάνθην καπνόν, εἰς τὴν Βραζιλίαν καφὲν κλπ.).

β) Κτηνοτροφία καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ παραγωγή ὠρισμένων ζωϊκῶν προϊόντων. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ζῶων, ὥστε νὰ ληφθοῦν ἄφθονα καὶ καλῆς ποιότητος προϊόντα.

γ) Βιομηχανία καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ὁ μετασχηματισμὸς τῶν φυσικῶν πρώτων ὑλῶν εἰς προϊόντα ἱκανοποιούντα πληρέστερον τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ πρώται ὕλαι λαμβάνονται ἀπὸ τὸν ἀνόργανον καὶ τὸν ὀργανικὸν κόσμον. Διακρίνομεν δύο μορφὰς βιομηχανίας, τὴν **οἰκιακὴν** βιομηχανίαν καὶ τὴν **εἰδικευμένην** βιομηχανίαν.

1) Ἡ οἰκιακὴ βιομηχανία (ἢ οἰκοτεχνία) διενεργεῖται ἐντὸς τῆς οἰκίας. Τὰ παραγόμενα προϊόντα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας (ἐπιπλα, ἐνδύματα, τρόφιμα, ἐργαλεῖα κ.ἄ). Ἡ οἰκία

κή βιομηχανία είναι πολύ περιορισμένη και ἀπαντᾶται εἰς ἡμιπολιτισμένους λαούς.

2) Ἡ εἰδικευμένη βιομηχανία παράγει προϊόντα πρὸς πώλησιν. Διακρίνεται εἰς τὴν **μικρὰν** βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν **μεγάλην** βιομηχανίαν.

Εἰς τὴν **μικρὰν βιομηχανίαν** ἡ κατεργασία γίνεται ἐντὸς μικρῶν ἐργαστηρίων, αἱ πρῶται ὕλαι λαμβάνονται ἐκ τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος, ἡ ἀκτίς καταναλώσεως τῶν προϊόντων εἶναι πολύ περιορισμένη καὶ ἡ ποιότης αὐτῶν μετριωτάτη. Ἡ τοιαύτη βιομηχανία ἀπαντᾶται εἰς πτωχὰς χώρας.

Εἰς τὴν **μεγάλην βιομηχανίαν** ἡ κατεργασία γίνεται ἐντὸς μεγάλων ἐργοστασίων, τῶν ὁποίων αἱ μηχαναὶ κινοῦνται δι' ἀτμοῦ, πετρελαίου, ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ κινητήριος δύναμις καὶ αἱ πρῶται ὕλαι ἢ λαμβάνονται ἀπὸ τὸ περιβάλλον ἢ τὸ ἐν ἐκ τούτων μεταφέρεται ἐκ μεγάλων πολλακίς ἀποστάσεων (π.χ. τὸ ἔριον τῆς Αὐστραλίας μεταφέρεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν). Τὰ προϊόντα τῆς μεγάλης βιομηχανίας εἶναι ἀρίστης ποιότητος καὶ ἄφθονα, ἡ δὲ ἀκτίς καταναλώσεως αὐτῶν εἶναι μεγίστη (π.χ. τὰ αὐτοκίνητα FORD πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Γῆς). Ἡ μορφή αὕτη τῆς βιομηχανίας ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικὴν εὐκολίαν συγκοινωνίας (μεγάλους λιμένας, πυκνότετον δίκτυον σιδηροδρόμων καὶ διωρύγων). Ἐπίσης ἀπαιτεῖ μέγα πλῆθος ἐργατῶν εἰδικευμένων καὶ ἀνεπτυγμένων, λόγῳ τοῦ μεγίστου καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, τὸν ὁποῖον ἐφαρμόζει ἡ σύγχρονος βιομηχανία. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς μεγάλης βιομηχανίας εἶναι ἡ **τυποποίησης** τῆς παραγωγῆς, δηλ. ἡ παραγωγή τοῦ αὐτοῦ προϊόντος εἰς μεγάλας ποσότητας· οὕτω ἐπιτυγχάνεται μεγάλη ταχύτης παραγωγῆς καὶ χαμηλὸν κόστος παραγωγῆς.

14. Φαινόμενα τοῦ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ.

Εἰς πολλὰς πολιτισμένας χώρας ἐδημιουργήθησαν συνθήκαι, αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν τὴν μεγάλην παραγωγὴν ἀγαθῶν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους. Αὕτη ὁμως ἡ τάσις πρὸς διαρκὴ αὔξησιν τῆς παραγωγῆς ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν εἰς τεραστίας ποσότητας, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ ἡ καταναλωτικὴ δύναμις τῶν λαῶν. Τότε ἐπακολουθεῖ ἀναγκαστικῶς ὑποτίμησις τῶν προϊόντων, κλείσιμον τῶν ἐργοστασίων, ἀνεργία καὶ συνεπῶς οἰκονομικὴ κρίσις. Ἡ κατὰ τὸ 1929 πραγματοποιηθεῖσα ὑπερπαραγωγή ἐπέφερε τὸ 1930 παγκόσμιον οἰκονομικὴν κρίσιν, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Εἰς τὸν ἀνώτερον πολιτισμὸν ἡ ζωὴ εἶναι πληρεστέρα, περισσότερο ἔντονος, πολλακίς μάλιστα πυρετώδης. Αἱ οἰκογενειακαὶ καὶ κοινωνικαὶ συνθήκαι μετεβλήθησαν καὶ κυρίως εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα. Ἡ τελειοποίησις τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ τῆς μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως τείνει νὰ ἐξομοιώσῃ τὴν ζωὴν ὅλων τῶν πολιτισμένων λαῶν.

ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

15. 'Ο πληθυσμός της Γης.

Κατά τούς ύπολογισμούς της στατιστικής ύπηρεσίας του ΟΗΕ ό πληθυσμός της Γης κατά τό 1972 άνήρχετο εις 3.782.000.000. 'Εντός ένός αιώνος ό πληθυσμός της Γης ηύξήθη κατά 2 δισεκατομμύρια. 'Η μέση έτησία αύξεις του πληθυσμού της Γης άνέρχεται κατά τά τελευταία έτη εις 60 έκατομμύρια περίπου. 'Η ταχεία αύξεις του πληθυσμού της Γης όφείλεται εις την μεγάλην έλάττωσιν της θνησιμότητος ένεκα των προόδων της ιατρικής και της διαδόσεως των άρχων της ύγιεινής.

16. Γεωγραφική διανομή του πληθυσμού της Γης.

Τά 57% του όλου πληθυσμού της Γης ζοϋν εις την 'Ασίαν, τά δέ 12% ζοϋν εις την Εϋρώπην (μη συμπεριλαμβανομένης της εϋρωπαϊκής και άσιατικής Ρωσίας). 'Η γεωγραφική διανομή της άνθρωπότητος κατά ήπειρους φαίνεται εις τόν πίνακα 2. 'Ο πληθυσμός της Γης δέν κατανέμεται όμοιομόρφως έπί της ξηράς, διότι πλέον του ήμίσεος της έπιφανείας της ξηράς είναι έκτάσεις άκατάλληλοι διά την ζωήν του άνθρώπου και σχεδόν δέν κατοικοϋνται. Τελείως άκατοίκητα είναι τά πολύ ύψηλά όρη και αί περιοχάι των πόλων. Εις τας παγωμένας έκτάσεις της τούντρας, εις τας έρήμους των τροπικων, εις τά δάση του ίσημεριου και εις τά ύψηλά όρη αναλογουν 1-20 κάτοικοι ανά 100 τετρ. χιλιόμετρα, εις δέ τας μεγάλας στέππας αναλογουν 1-10 κάτοικοι κατά τετρ. χιλιόμετρον. 'Η μεγίστη πυκνότης άπαντάται εις δύο ζώνας. 'Η πρώτη περιλαμβάνει την Κίναν, την 'Ιαπωνίαν, τας 'Ινδίας και την 'Ινδονησίαν, ή δέ δευτέρα περιλαμβάνει την Δυτικήν, Κεντρικήν και Νότιον Εϋρώπην και την πρόσ τόν 'Ατλαντικόν περιοχην των 'Ην. Πολιτειων. 'Η πρώτη ζώνη περιλαμβάνει παλαιάς γεωργικάς χώρας, ή δέ δευτέρα περιλαμβάνει κυρίως τας μεγάλας βιομηχανικάς περιοχάς. 'Η μέση πυκνότης εις τας δύο αύτάς ζώνας είναι 100-300 κάτοικοι κατά τετρ. χιλιόμετρον.

17. 'Ο ρυθμός της αύξήσεως του πληθυσμού.

'Η φυσική αύξεις του πληθυσμού μιάς χώρας έξαρτάται άπό τόν αριθμόν των γεννήσεων και των θανάτων. Διά νά είναι εύκολος ή σύγκρισις άνάγομεν τας γεννήσεις και τούς θανάτους έπί 1000 κατοίκων (πίναξ 3). Αί στατιστικά παρατηρήσεις άποδεικνύουσιν ότι εις τας βιομηχανικάς χώρας ό αριθμός των γεννήσεων είναι μικρός (6-10 ‰) και συνεπώς ή αύξεις του πληθυσμού εις τας χώρας αύτάς συντελεί-

ΠΙΝΑΞ 2

Διανομή του πληθυσμού τής Γης κατά ήπειρους

Ήπειροι	Πληθυσμός (εις εκατομμύρια)	Έκτασις (εις χιλιάδας km ²)	Πυκνότης κάτοικοι (κατά km ²)
Άφρική	364	30.366	12
Άμερική	533	42.041	13
Άσία	2.154	26.940	80
Εύρώπη	469	4.955	95
Ωκεανία	20	8.558	2,3
Σοβιετική Ένωση	242	22.402	11
Όλικώς	3.782	135.262	27,9

ΠΙΝΑΞ 3

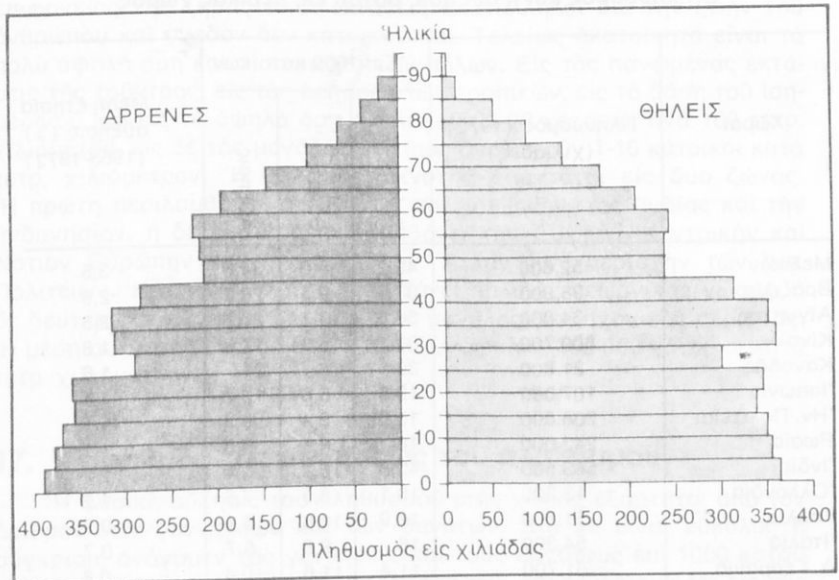
Ό πληθυσμός και ή αύξεις αούτ ή μερικās χώρας

Χώραι	Πληθυσμός (1972) (χιλιάδες)	Έπί 1000 κατοίκων			Μέση έτησία αύξεις (%) (1963-1972)
		Γενήσεις	Θάνατοι	Αύξεις	
Μεξικόν	52.600	43,2	8,9	34,3	3,5
Βραζιλία	98.900	37,8	9,5	28,3	2,9
Αίγυπτος	34.800	34,8	13,1	21,7	2,5
Κίνα	800.700	33,1	15,3	17,8	1,8
Καναδάς	21.800	30	6	24	1,6
Ίαπωνία	107.000	19,3	6,6	12,7	1,1
Ήν. Πολιτεία	208.800	15,6	9,4	6,2	1,1
Ρωσία	242.000	18	8,5	9,5	1,1
Ίνδία	563.500	42,8	16,7	26,1	2,2
Όλλανδία	13.300	16,1	8,5	7,6	1,2
Γαλλία	51.700	16,9	10,8	6,1	0,9
Ίταλία	54.300	16	9,6	6,7	0,7
Δ. Γερμανία	61.700	11,4	11,8	-0,4	0,8
Μ. Βρετανία	55.800	14,8	12,1	2,7	0,4
Έλλάς (1971)	8.769	15,9	8,3	7,6	—

ται με βραδύτερον ρυθμόν. Ἡ ὀλική ἐτησία αὔξεις τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας ταύτης. Οὕτω κατ' ἔτος ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας αὐξάνεται κατὰ 14 ἑκατομμύρια περίπου.

18. Διάρκεια ζωῆς καὶ πυραμὶς τῶν ἡλικιῶν.

Κατὰ τὸ 1870 ἡ μέση διάρκεια ζωῆς εἰς τὰς χώρας τῆς Δ. Εὐρώπης ἦτο 40 ἔτη. Αἱ πρόοδοι τῆς ἰατρικῆς καὶ ἡ βελτίωσις τῶν ὄρων διαβίωσης καὶ ἐργασίας συνετέλεσαν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς διάρκειας τῆς ζωῆς. Σήμερον ἡ μέση διάρκεια ζωῆς εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας εἶναι 70 ἢ καὶ 75 ἔτη (πίναξ 4). Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει διὰ μίαν χώραν ἡ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κατὰ ἡλικίας. Συνήθως ἡ τοιαύτη σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἐκφράζεται μὲ μίαν γραφικὴν παράστασιν, ἡ ὁποία καλεῖται **πυραμὶς τῶν ἡλικιῶν**. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας κατανέμονται εἰς ὀριζοντίους ζῶνας κατὰ φύλον καὶ ἡλικίαν (σχ. 1). Ὅταν εἰς μίαν χώραν ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων εἶναι μεγάλος, τότε ἡ βάση τῆς πυραμίδος τῶν ἡλικιῶν εἶναι μεγάλη. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐπι

Σχ. 1. Πυραμὶς τοῦ πραγματικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος. Δειγματοληπτικὴ ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων τῆς Ἀπογραφῆς τοῦ 1971.

πολλὰς δεκάδας ἐτῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας θὰ αὐξάνεται. Ἀντιθέτως, ἐὰν ἡ βάση τῆς πυραμίδος τῶν ἡλικιῶν εἶναι μικρά, τότε ἐπὶ ἀρκετὰς δεκάδας ἐτῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας θὰ βαίνει ἐλαττούμενος.

ΠΙΝΑΞ 4

Ἡ μέση διάρκεια τῆς ζωῆς εἰς μερικὰς χώρας

Χῶραι	Μέση διάρκεια ζωῆς (εἰς ἔτη)	
	Ἄρρένων	Θηλέων
Ὑλλανδία	71	76,7
Σουηδία	71,7	76,5
Αὐστραλία	67,9	74,2
Μ. Βρεττανία	68,8	75,1
Καναδᾶς	68,8	75,2
Ν. Ζηλανδία	68,4	73,8
Γαλλία	68,6	76,1
Ἡν. Πολιτεῖαι	67,4	74,8
Νορβηγία	71	76,8
Δ. Γερμανία	67,2	73,4
Βέλγιον	67,7	73,5
Ἰταλία	67,9	73,4
Ἰαπωνία	69	74,3
Ρωσία	65	74
Ἑλλάς	67,5	70,7
Αἴγυπτος	51,6	53,8
Ἰνδία	41,9	40,6

19. Αἱ μετακινήσεις τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὅταν μία χώρα δὲν δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ μέσα τῆς ζωῆς εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς, τότε μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας αὐτῆς ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν μέσων τῆς ζωῆς εἰς ἄλλας χώρας. Ἡ ἐκ μίας χώρας ἐξοδος μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρὸς ἄλλας χώρας. Ἡ ἐκ μίας χώρας ἐξοδος μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρὸς ἀναζήτησιν καλυτέρας τύχης καλεῖται **ἀποδημία**. Ἡ δὲ προσωρινὴ ἢ μόνιμος ἐγκατάστασις εἰς μίαν χώραν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἐξ ἄλλων τόπων, καλεῖται **μετανάστευσις**. Εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πατρίδος ὠθοῦν ἐνίοτε καὶ ἄλλοι λόγοι (πολιτικά καὶ θρησκευτικά καταπιέσεις, διεθνεῖς συμφωνίαι, ὅπως ἡ ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας κλπ.). Μετακινήσεις πληθυσμῶν συνέβησαν καθ' ὅλους τοὺς χρόνους. Αἱ μεγάλα ὅμως μετακινήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀνέτρεψαν τὴν παλαιὰν ὄψιν τοῦ κόσμου, συνέβησαν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

20. Ἡ ἀποδημία καὶ ἡ μετανάστευσις.

α) Ἡ ἀποδημία. Ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀποδημία ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐγένετο κατὰ διαδοχικὰ κύματα. Ἀπὸ τὸ 1815 ἕως τὸ 1850 ἀποκλειστικὸν κέντρον ἀποδημίας ὑπῆρξεν ἡ Μ. Βρεττανία. Ἐπηκολούθησεν ἡ ἀποδημία ἐκ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Σκανδιναυικῶν κρατῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἡ ἀποδημία ἐκ τῆς Ν. καὶ Α. Εὐρώπης. Ἡ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀποδημία ὑπῆρξεν ὀγκώδης. Ἐντὸς ἑνὸς αἰῶνος ἡ Εὐρώπη ἀπέστειλεν εἰς μόνην τὴν Ἀμερικὴν 55 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 15 ἑκατομμύρια ἦσαν Βρεττανοί. Ἡ κατὰ μάζας ἐξοδὸς ἀνθρώπων ἐκ τῆς Εὐρώπης διηυκολύνθη:

α) ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑπερωκεανίου συγκοινωνίας,

β) ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῶν μεγάλων κρατῶν διὰ τὴν δημιουργίαν ἀποικιῶν,

γ) ἀπὸ τὴν μεγάλην ἔλλειψιν ἐργατικῶν χειρῶν εἰς τὰς νέας χώρας καὶ

δ) ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἐλέγχου ἢ περιορισμοῦ διὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ μίαν χώραν.

Ἡ ἀποδημία ἐκ τῆς Ἄνω Ἀνατολῆς ὑπῆρξεν ἀσήμαντος (3 ἑκατομμύρια Κινέζοι καὶ ὀλίγοι χιλιάδες Ἰάπωνες καὶ Ἰνδοί).

β) Ἡ μετανάστευσις. Καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι ὑπῆρξαν τὸ μεγαλύτερον κέντρον μεταναστεύσεως, ἐφ' ὅσον αἱ ἀπέραντο πρὸς καλλιέργειαν ἐκτάσεις, αἱ ἀναπτυσσόμεναι τεράστια βιομηχανία καὶ τὰ ἐκτελούμενα μεγάλα ἔργα εἶχον ἀνάγκην ἐργατικῶν χειρῶν. Ἄλλα μεγάλα κέντρα μεταναστεύσεως εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὑπῆρξαν ὁ Καναδὰς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγκατεστάθησαν Γάλλοι καὶ Ἀγγλοσάξωνες. Εἰς τὴν Βραζιλίαν, τὴν Οὐρουγουάην καὶ τὴν Ἀργεντινὴν ἐγκατεστάθησαν Ἰταλοί, Ἰσπανοὶ καὶ Πορτογάλοι, εἰς δὲ τὸ Μεξικὸν ἐγκατεστάθησαν Ἰσπανοί. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὑπῆρξαν δύο κέντρα μεταναστεύσεως. Εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν ἐγκατεστάθησαν Γάλλοι, Ἰταλοὶ καὶ Ἰσπανοί, εἰς δὲ τὴν Ν. Ἀφρικὴν ἐγκατεστάθησαν Βρεττανοὶ καὶ ἐλάχιστοι Ἰνδοί.

γ) Περιορισμὸς τῶν μετακινήσεων. Μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμον ὅλαι αἱ χώραι, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἐδέχοντο μετανάστας, ἐθέσπισαν αὐστηροὺς περιορισμούς. Αἱ χώραι αὗται σήμερον δέχονται ἐλάχιστον ἀριθμὸν μεταναστῶν καὶ κατὰ προτίμησιν ἐξ ὠρισμένων χωρῶν. Ὁ περιορισμὸς τῆς μεταναστεύσεως ὀφείλεται εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν νέων χωρῶν νὰ προστατεύσουν τὴν ἐργασίαν τῶν πολιτῶν των καὶ νὰ διαφυλάξουν τὸν ἐθνογραφικὸν χαρακτῆρα τῆς χώρας των. Οὕτω αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι δέχονται κατ' ἔτος μόνον ὠρισμένον ἀριθμὸν μεταναστῶν. Σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπάρχουν μικρὰ κέντρα μετα-

ναστεύσεως, ή Δυτική Γερμανία, ή Γαλλία και τὸ Βέλγιον. Αἱ χώραι αὐταὶ δέχονται κατ' ἔτος δεκάδας χιλιάδων ἐργατῶν, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιῶνται εἰς τὰς βαρεῖας ἐργασίας τῶν ὀρυχείων και τῆς βιομηχανίας.

δ) Ἀποτελέσματα τῶν μετακινήσεων. Αἱ μετακινήσεις πληθυσμοῦ ἔχουν τὰ ἀκόλουθα εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα:

α) Προκαλοῦν τόνωσιν τῆς παγκοσμίου οικονομικῆς ἐνεργητικότητος, διότι αἱ μὲν πυκνοκατῳκημένα χώραι ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ, νέα δὲ τμήματα τοῦ πλανήτου ἀξιοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς μετανάστας.

β) Ἐπιφέρουν διάχυσιν τοῦ πολιτισμοῦ και ἀλλαγὴν τῆς νοοτροπίας τῶν λαῶν.

γ) Δημιουργοῦν ἰσόρροπον διανομὴν τοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς και ρυθμίζουσι τὴν ζήτησιν τῆς ἐργασίας.

Οἱ διαρκῶς αὐξανόμενοι περιορισμοὶ τείνουσι νὰ ἐλαττώσουσι τὰ ρεύματα μετακινήσεως τῶν ἀνθρώπων. Οὕτω δημιουργοῦνται συγκρούσεις μεταξὺ τῶν πυκνοκατῳκημένων χωρῶν, αἱ ὅποια θέλουσι νὰ ἐξασκήσουσι τὸ δικαίωμά των νὰ ἐργασθοῦσι και νὰ ζήσουσι, και τῶν περισσοτέρων ἐξελιγμένων χωρῶν, αἱ ὅποια ὑπερασπιζοῦσι τὸ δικαίωμά των νὰ ζοῦσι καλύτερον.

21. Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὸ πληθυσμὸς μιᾶς χώρας σχηματίζει συγκεντρώσεις εἰς ὠρισμένα σημεῖα τῆς χώρας. Τὰ σημεῖα αὐτὰ καθορίζονται ἀπὸ λόγους ἱστορικούς, φυσικούς, οικονομικούς. Κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος τὰ 75% τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἦσαν **ἀγροτικός πληθυσμὸς** και μόνον τὰ 25% ἦσαν **ἀστικός πληθυσμὸς**. Ἀπὸ τὰ μέσα ὅμως τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρχισε μία τάσις συγκεντρώσεως τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα. Σήμερον τὰ 30% τῶν ἀνθρώπων ζοῦσι εἰς τὰς πόλεις. Ἡ συνεχὴς ἐλάττωσις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ και ἡ αὐξησις τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ ἐπέφερον εἰς μερικὰς χώρας ἀντιστροφὴν τῆς κατανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ. Οὕτω ὁ ἀστικός πληθυσμὸς ἀποτελεῖ εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν τὰ 80% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, εἰς τὴν Σουηδίαν τὰ 82%, εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ 70%, εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς τὰ 75%.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἐλλείπουσι αἱ μικραὶ ἢ μεσαῖαι πόλεις. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ ἐπικοινωνιαὶ και αἱ ἀνταλλαγαὶ μεταξὺ τῆς ὑπαίθρου και τῶν πόλεων εἶναι πολὺ περιωρισμένα. Οὕτω ἀπὸ τὰς πόλεις μὲ πληθυσμὸν ἄνω τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου αἱ ἡμίσεις (ἤτοι 53 πόλεις) εὐρίσκονται εἰς ὑπαναπτύκτους χώρας.

22. Τὰ αἷτια τῆς ἀναπτύξεως τῶν μεγάλων πόλεων.

Ἡ τάσις συγκεντρώσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις (**ἀστυφιλία**) ἔχει ὡς κυριώτερα αἷτια τὰ ἐξῆς :

1) Αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ ὀντικαθιστοῦν πλήθῃ ἐργατικῶν χειρῶν. Οὕτω μέρος τῶν ἐργατῶν τῆς ὑπαίθρου ἐξωθεῖται πρὸς τὰς πόλεις.

2) Ἡ μεγάλη βιομηχανία, ἀφ' ἑνὸς μὲν προσελκύει ἐργατικὰς χεῖρας ἐκ τῆς ὑπαίθρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καταστρέφει πλῆθος μικρῶν βιομηχανιῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἐργάται ἀναγκάζονται νὰ τραποῦν πρὸς τὰς πόλεις.

3) Ἡ μεγάλη πόλις διαθέτει πλῆθος ἐπαγγελμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀλιγώτερον ἐπίπονα ἀπὸ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς ὑπαίθρου καὶ ἔχουν πολὺ τακτικώτερον εἰσόδημα.

4) Ἡ μεγάλη πόλις παρέχει διαφόρους πόρους ζωῆς, ὠργανωμένην κοινωνικὴν πρόνοιαν, εὐκόλον προστασίαν ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν, μεγάλας εὐκολίας μορφώσεως, πολλὰς καὶ εὐθηνὰς διασκεδάσεις.

5) Ἐνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῆς συγκοινωνίας ἡ μεγάλη πόλις προσελκύει ὀλόκληρον τὴν ζωὴν μιᾶς εὐρυτάτης περιοχῆς. Σήμερον ὑπάρχουν πόλεις μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 5 ἑκατομμυρίων (Λονδῖνον, Ν. Ὑόρκη, Τόκιο, Σαγγάη, Μόσχα, Πεκίνον, κ.ἄ.).

23. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μεγάλων πόλεων.

Αἱ σύγχρονοι μεγάλοι πόλεις εἶναι ἓν ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν γνωρισμάτων τῆς γεωγραφίας τοῦ νεωτέρου κόσμου. Γενικῶς αἱ μεγάλοι πόλεις εὐρίσκονται ἐντὸς περιοχῶν μὲ ἀφθόλους πρῶτας ὕλας ἢ εἰς θέσεις ἐξαιρετικὰς διὰ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. Οὕτως ἡ Νέα Ὑόρκη καὶ τὸ Λονδῖνον εἶναι συγχρόνως θαλάσσιοι καὶ ποτάμιοι λιμένες, οἱ Παρίσιοι καὶ τὸ Βερολῖνον εἶναι μέγιστα κέντρα φυσικῶν καὶ τεχνητῶν ὁδῶν συγκοινωνίας. Ἐνεκα τῆς εὐκολίας τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν εἰδικευμένων ἐργατικῶν χειρῶν ὅλαι αἱ μεγάλοι πόλεις εἶναι μεγάλα κέντρα βιομηχανίας.

Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις εἶναι ἀπαραίτητος εἰδικὴ ὀργάνωσις διαφόρων ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν ὑγιεινὴν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν προστασίαν κατὰ τοῦ πυρός, τὴν ὕδρευσιν, τὸν φωτισμὸν, τὴν τηλεπικοινωνίαν, τὴν συγκοινωνίαν, τὸν ἀνεφοδιασμὸν κλπ.

Αἱ μεγάλοι πόλεις ἔλκουν τὸν πλοῦτον καὶ εἶναι μέγιστα κέντρα παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως. Εἶναι ἐπὶ πλέον μεγάλα πνευματικὰ ἐστία, διότι διαθέτουν τὰ μέσα τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως (ἀρχεῖα, βιβλιοθήκας, μουσεῖα, ἐργαστήρια παντὸς εἶδους)· εἶναι τὰ κέντρα τῆς μεγάλης δημοσιογραφίας, τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς κοινῆς γνώμης. Ἄλλὰ παρὰ τὰ τόσα πλεονεκτήματα τῆς ζωῆς εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ὑπάρχουν καὶ σοβα-

ρὰ μειονεκτήματα. Οὕτως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἡ θνησιμότης εἶναι μεγαλύτερα, διότι, παρὰ τὰ λαμβανόμενα μέτρα ὑγιεινῆς, ἡ διαμονὴ καὶ ἡ διατροφή μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν εἶναι ἀνθυγιεινὴ λόγῳ τῆς ἀκριθείας τῆς στέγης καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ἡμερομισθίων. Ἐξ ἄλλου ὁ διαρκῆς ἀγὼν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀπαραιτήτων ὁδηγεῖ εἰς τὴν νευρασθένειαν καὶ τὴν ὑπερκόπωσιν. Ἐφ' ὅσον ὁ πλοῦτος τῶν μεγάλων πόλεων αὐξάνει, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ πολυτέλεια, οὕτω δὲ ἡ ζωὴ γίνεται διαρκῶς δυσκολωτέρα.

Χαρακτηριστικὸν μιᾶς μεγάλης πόλεως εἶναι ἡ διαρκῆς ἐπέκτασις αὐτῆς. Εἰς μερικὰς περιπτώσεις αἱ προεκτάσεις διαφόρων πόλεων συμπλέκονται καὶ τότε σχηματίζεται ἓνα ἐκτεταμένον ἀστικὸν συγκρότημα. Τοιοῦτον παράδειγμα ἀποτελοῦν αἱ μεγάλαι πόλεις μεταξύ Βοστώνης καὶ Ουάσιγκτων. Κατὰ μῆκος μιᾶς ἀποστάσεως 350 χιλιομέτρων ὑπάρχει μία συνεχῆς σειρὰ συνεχομένων μεγάλων πόλεων. Ἡ περιοχὴ αὐτῆ, εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν 40 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτεραν ἀστικὴν συγκέντρωσιν τοῦ κόσμου.

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

24. Αἱ φυλαί.

Ἄολόκληρος ἡ ἀνθρωπότης ἔχει κοινὴν καταγωγὴν, ἡ δὲ διάκρισις αὐτῆς εἰς φυλὰς ὀφείλεται εἰς διάφορα βιολογικὰ αἷτια. Ἡ ἀνθρωπότης διακρίνεται σήμερον εἰς τρεῖς μεγάλας φυλὰς, τὴν **λευκὴν**, τὴν **κιτρίνην** καὶ τὴν **μαύρην**. Ἐκάστη φυλὴ περικλείει ποικιλίαν τύπων. Ἡ Γεωγραφία ἐξετάζει τὴν γεωγραφικὴν διανομὴν τῶν φυλῶν.

α) Ἡ λευκὴ φυλὴ ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς καὶ εἶναι ἡ πλέον διαδεδομένη φυλὴ εἰς τὸν κόσμον. Ἐξαπλοῦται εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην, τὴν Ν. καὶ Δ. Ἀσίαν, τὴν ΒΑ. καὶ Β. Ἀφρικὴν. Διὰ τῶν μεταναστεύσεων ἡ λευκὴ φυλὴ ἐξηπλώθη εἰς τὴν Β. καὶ Ν. Ἀμερικὴν, τὴν Ν. Ἀφρικὴν, τὴν Σιθριάν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν.

β) Ἡ κιτρίνη φυλὴ ἀποτελεῖ τὸ ἓν τρίτον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εξαπλοῦται εἰς τὴν Κ. καὶ Α. Ἀσίαν, τὴν Ἰνδοκίνα, τὴν Ἰνδονησίαν καὶ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς Β. Ἀσίας καὶ τῆς Β. Εὐρώπης. Μικρὰ τμήματα τῆς κιτρίνης φυλῆς ἐπροχώρησαν πρὸς Δυσμὰς καὶ ἐσχημάτισαν νησίδας κιτρίνων λαῶν (Βούλγαροι, Οὐγγροι, Τοῦρκοι) ἐν μέσῳ τῶν ἐπικρατούντων λευκῶν. Τμήμα τῆς κιτρίνης φυλῆς εἶναι καὶ οἱ Ἑρρυθρόδερμοι τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ὅποιοι εἶναι ὀλιγάριθμοι (8 ἑκ. περίπου).

γ) Ἡ μαύρη φυλὴ ἀποτελεῖ τὸ ἓν ἕκτον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εξαπλοῦται εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν, εἰς τμήμα τῆς χερσονήσου τοῦ Δε-

κάν και τὰς νήσους τῆς ΝΑ. Ἀσίας. Οἱ μαῦροι τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς (20 ἐκ. περίπου) προέρχονται ἐκ τῶν δούλων, οἱ ὁποῖοι μετεφέρθησαν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὴν μαύρην φυλὴν ἀνήκουν καὶ οἱ ὀλιγάριθμοι πρωτόγονοι λαοί, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὰ δάση τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Βόρνεο καὶ τῆς Νέας Γουϊνέας.

25. Αἱ γλώσσαι.

Αἱ γλώσσαι, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦνται σήμερον ἐπὶ τῆς Γῆς, εἶναι πολυάριθμοι. Ἡ Γεωγραφία ἐξετάζει τὴν γεωγραφικὴν διανομὴν ὠρισμένων γλωσσῶν, ἤτοι ἐξετάζει ποῖα γλώσσαι ὁμιλοῦνται εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ κόσμου ἢ ὁμιλοῦνται ἀπὸ μεγάλα ἀθροίσματα ἀνθρώπων. Αἱ περισσότερον διαδεδομένοι εἰς τὸν κόσμον γλώσσαι εἶναι :

1) Ἡ ἀγγλική, ἡ ὁποία ἀναγνωρίζεται ὡς ἡ ἰσχυροτέρα γλώσσα τοῦ κόσμου, διότι ὁμιλεῖται εἰς πᾶν σημεῖον τῆς Γῆς καὶ εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου.

2) Ἡ γαλλικὴ, τὴν ὁποῖαν ὁμιλοῦν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καὶ εἰς τὸ Βέλγιον, τὴν Ἑλβετίαν, τὸν Καναδᾶν, τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὰς γαλλικὰς ἀποικίας· ἡ γαλλικὴ εἶναι γλώσσα τῆς διπλωματίας, τῆς διεθνούς ἐπιστήμης καὶ τῶν μορφωμένων τάξεων.

3) Ἡ ἰσπανικὴ, ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ἐκτὸς τῆς Ἰσπανίας καὶ εἰς τὰς παλαιὰς ἰσπανικὰς ἀποικίας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ γερμανικὴ, ἡ ρωσικὴ, ἡ ἰνδουστanicὴ καὶ ἡ κινεζικὴ ὁμιλοῦνται ἀπὸ μεγάλα ἀθροίσματα ἀνθρώπων, εἶναι ὅμως ἐντοπισμένοι καὶ δὲν ἔχουν τὴν παγκόσμιον ἐξάπλωσιν τῆς ἀγγλικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἰσπανικῆς γλώσσης.

26. Αἱ θρησκείαι.

Μερικαὶ θρησκείαι συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ ἢ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν ὠρισμένων λαῶν. Οὕτω αἱ προπαγανδιστικαὶ ἀποστολαὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ὠκεανίαν ἐβοήθησαν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν ὠρισμένων λαῶν. Ἡ δὲ ἐπιθυμία διαδόσεως ὠρισμένης θρησκείας ἐξώθησεν ὀλοκλήρους λαοὺς εἰς κατακτητικὰς ἐξορμήσεις καὶ οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν ὠρισμένων λαῶν (Ἄραβες, Τοῦρκοι). Σήμερον ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον τρεῖς κατηγορίαι θρησκειῶν, ὁ ἀνιμισμός, ὁ πολυθεϊσμός καὶ ὁ μονοθεϊσμός.

α) Ὁ ἀνιμισμός (ἡ ψυχολατρεία) δέχεται τὴν ὑπαρξιν ψυχῆς ἐντὸς ὄλων τῶν ὄντων, ὀργανικῶν καὶ ἀνοργάνων. Εἶναι ἡ θρησκεία τῶν ἐλάχιστων πολιτισμένων λαῶν καὶ ἐξαπλοῦται εἰς τὴν τροπικὴν Ἀφρικὴν, τὴν Βόρειον καὶ Κεντρικὴν Ἀσίαν καὶ μέρος τῆς Κίνας.

β) **Ὁ πολυθεϊσμός** δέχεται τὴν ὕπαρξιν πολλῶν θεῶν καὶ περιλαμβάνει κυρίως τὸν Βραχμανισμόν καὶ τὸν Βουδδισμόν. Ὁ Βραχμανισμός (λεγόμενος καὶ Ἰνδουισμός), εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἡ Βεναρὸς εἶναι ἡ ἱερὰ πόλις τοῦ Βραχμανισμοῦ. Ὁ Βουδδισμός ἐξαπλοῦται εἰς τὸ Θιβέτ, τὴν Μογγολίαν, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὴν Κεϋλάνην. Ἡ Λάσσα εἶναι ἡ ἱερὰ πόλις τοῦ Βουδδισμοῦ.

γ) **Ὁ μονοθεϊσμός** δέχεται τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς θεοῦ καὶ περιλαμβάνει τὸν Χριστιανισμόν, τὸν Μωαμεθανισμόν καὶ τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ὁ Χριστιανισμός εἶναι διαδεδομένος εἰς ὅλοκληρον τὸν κόσμον, ὁ δὲ Μωαμεθανισμός ἐξαπλοῦται εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν, τὴν Δ. καὶ Ν. Ἀσίαν. Ὁ Ἰουδαϊσμός ἀπαντᾷ εἰς ὀλίγα κέντρα τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Αἱ μονοθεϊστικαὶ θρησκείαι εἶναι αἱ θρησκείαι τῶν πολιτισμένων λαῶν. Εἰς τὸν πίνακα 5 δεικνύεται ἡ ἐξάπλωσις τῶν διαφόρων θρησκειῶν.

ΠΙΝΑΞ 5

Ἡ ἐξάπλωσις τῶν θρησκειῶν
(εἰς ποσοτὰ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς)

Θρησκεία	(%)
Χριστιανισμός	33
Βουδδισμός	31
Βραχμανισμός	14
Μωαμεθανισμός	13
Ἄνιμισμός	8
Ἰουδαϊσμός	1

27. Αἱ ἐθνικαὶ ομάδες.

Ἡ ἀνθρωπότης διακρίνεται σήμερον εἰς ὠρισμένον ἀριθμὸν ἐθνικῶν ομάδων. Ἐκάστη ἐθνικὴ ομάδα ἔχει ἰδιαιτέραν προσωπικότητα, ἡ ὁποία διεμορφώθη ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς ομάδος. Μερικαὶ ἐθνικαὶ ομάδες παίζουσι πρωτεῦοντα ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Αἱ κυριώτεραι ἐθνικαὶ ομάδες εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) **Οἱ Ἀγγλοσάξωνες** εἶναι μία ομάδα λευκῶν, οἱ ὅποιοι ὀμιλοῦν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι χριστιανοὶ (κυρίως διαμαρτυρούμενοι). Ἐξαπλοῦνται εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν, τὰς χώρας τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας καὶ τὰς Ἦν. Πολιτείας.

2) **Οἱ Λατίνοι** εἶναι ἐπίσης ομάδα λευκῶν, οἱ ὅποιοι ὀμιλοῦν γλῶσσας προερχομένας ἀπὸ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Εἶναι χριστιανοὶ (κυ-

ρίως καθολικοί) και εξαπλοῦνται εἰς τὴν Ν. καὶ Δ. Εὐρώπην, καὶ εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν. Ἡ Ρουμανία εἶναι ἓν ἀπομονωθὲν τμήμα τῆς λατινικῆς ομάδος.

3) Οἱ Σλαῦοι εἶναι ὁμάς λευκῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι χριστιανοὶ (κυρίως ὀρθόδοξοι) καὶ ὁμιλοῦν γλώσσας προερχομένης ἀπὸ τὴν ρωσικὴν γλώσσαν. Ἐξαπλοῦνται εἰς μεγάλην ἔκτασιν τῆς Εὐρώπης.

4) Οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἰάπωνες εἶναι ὁμάς κιτρινῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι βουδδισταὶ καὶ ὁμιλοῦν δύο γλώσσας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὁμοίαν γραφήν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔθνη καὶ ὁμάδες ὅπως π.χ. οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Σκανδιναυοὶ, οἱ Ἀραβες, οἱ Ἕλληνες κ.ἄ.

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

28. Ὁ πολιτισμός.

Ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει πάντοτε πλῆθος ἐνεργειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποσκοποῦν εἰς τὴν συντήρησίν του καὶ εἰς τὸν ἐξωραϊσμὸν τῆς ζωῆς του. Διὰ τῶν διαφόρων ἐνεργειῶν του ὁ ἄνθρωπος **παράγει ἀγαθὰ** (τρόφιμα, ἐνδύματα, μηχανὰς κ.ἄ.) καὶ **δημιουργεῖ ἀξίας** (κανόνας δικαίου ἢ ἠθικῆς, ἔργα τέχνης, ἐπιστήμας κ.ἄ.). Ὁνομάζομεν **πολιτισμὸν** τὸ σύνολον τῶν **ἀξιῶν** καὶ τῶν **ἀγαθῶν**, τὰ ὁποῖα παράγει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ποικίλων ἐνεργειῶν του. Εἰς πάντα πολιτισμὸν διακρίνομεν δύο ὄψεις, τὸν **ὕλικόν πολιτισμὸν** καὶ τὸν **πνευματικόν πολιτισμὸν**. Ὁ ὕλικός πολιτισμὸς εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος μεταβάλλει τὴν φύσιν, χρησιμοποιεῖ αὐτὴν πρὸς ἐξυπηρέτησίν του, μεταχειρίζεται τὰ ὑλικά της διὰ τοὺς σκοποὺς του καὶ ὑπερασπίζεται ἀπὸ τοὺς ἐξ αὐτῆς κινδύνους. Ὁ δὲ πνευματικὸς πολιτισμὸς ἀκόπτεται ἀπὸ ὠρισμένας πνευματικὰς προδιαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι πάντοτε ὑπάρχουν ἐντὸς αὐτοῦ. Αἱ προδιαθέσεις αὗται εἶναι ἡ λογικὴ, τὸ ἠθικὸν φρόνημα, τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας τῆς ἐλευθερίας. Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐνσυνειδήτον ἠθικόν, πνευματικὸν καὶ καλαισθητικὸν βίον καὶ κατευθύνει τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν πρὸς ἓν ἀνώτερον ἰδανικόν.

29. Τὰ στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Εἰς τὸν πνευματικὸν πολιτισμὸν διακρίνομεν ὠρισμένα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἑξῆς: ἡ κοινωνία, τὸ κράτος, ἡ θρησκεία, ἡ οἰκονομία, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη. Ἐκαστον τῶν στοιχείων τούτων ἀνταποκρί-

νεται πρὸς μίαν ὠρισμένην τάσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου.

α) Ἡ κοινωνία. Στοιχειώδης μορφή κοινωνικοῦ βίου εἶναι ἡ οἰκογένεια. Ψυχολογικαὶ καὶ βιολογικαὶ τάσεις ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν δημιουργίαν οἰκογενείας. Ἄλλα δὲ αἷτια ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν διαμόρφωσιν μεγάλων κοινωνικῶν ομάδων. Ὁ ἄνθρωπος, ὁρμώμενος ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν ἔνστικτον, ζῆ πάντοτε ὡς μέλος κοινωνίας, διότι «ἄνθρωπος μὴ ζῶν ἐντὸς κοινωνίας εἶναι ἢ Θεὸς ἢ θηρίον».

β) Τὸ κράτος. Ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς ομάδος ἀναπτύσσεται πάντοτε ἡ ἐξουσία (τὸ κράτος). Εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἐξουσίας ἡ ὁμάς ὁρμάται ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως, διότι διὰ τῆς ἐξουσίας ἡ ὁμάς προφυλάσσεται ἀπὸ τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ομάδος ἐχθρούς.

γ) Ἡ θρησκεία. Εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς ἀνθρώπου ὑπάρχει τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα. Τοῦτο ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀναγνώρισιν ὅτι ὑπάρχει μία Δύναμις, πολὺ ὑπερτέρα ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις. Αἱ θρησκεῖαι ἔπαιξαν πάντοτε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολιτισμῶν.

δ) Ἡ οἰκονομία. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ πάντοτε οἰκονομικὴν ζωὴν, δηλ. παράγει, μεταφέρει καὶ πωλεῖ ἀγαθά. Οὕτω ἀποκομίζει κέρδη, διὰ τῶν ὁποίων θελιοῦται ἡ ἀτομικὴ ζωὴ του, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα πολιτισμοῦ ὑπῆρξαν κέντρα πλοῦτου (Ἀθῆναι, Ἀλεξάνδρεια, Ρώμη, Βυζάντιον).

ε) Ἡ ἐπιστήμη. Ἡ ἐπιστήμη ἀπορρέει ἀπὸ τὴν τάσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς γνῶσιν. Ἡ τάσις αὕτη πηγάζει ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα διαρκῶς γεννῶνται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνθρωπίνην σκέψιν. Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἀναφέρονται εἴτε εἰς φαινόμενα τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως, εἴτε εἰς φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου.

στ) Ἡ τέχνη. Ἡ τέχνη ἀπορρέει ἀπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Δὲν νοεῖται ἀνθρωπίνῃ ζωῇ χωρὶς τὸν ἐξωραϊσμόν, τὸν ὁποῖον δίδουν αἱ διάφοροι μορφαὶ τῆς τέχνης. Μὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς ὑψηλὰς σφαιράς τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Ὁραίου.

30. Ἀρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ παλαιότεραι μεγάλαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Κρήτη καὶ αἱ Μυκῆναι. Οἱ πολιτισμοὶ οὗτοι ἀνεπτύχθησαν μεταξὺ τῆς Δ' καὶ Α' χιλιετηρίδος πρὸ Χριστοῦ. Κατὰ τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους χρόνους ὁ ἄνθρωπος ἐπετέλεσε μεγάλας πολιτιστικὰς κατακτήσεις. Ὅπως ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας ὁργανώθησαν ἰσχυραὶ πολιτεῖαι, διεμορφώθησαν προηγμένοι κοινωνικοὶ θεσμοί, ἐτέθησαν αἱ

βάσεις πολλῶν ἐπιστημῶν, ἀνεπτύχθησαν αἱ καλαὶ τέχναι καὶ κατεσκευάσθησαν μεγάλα τεχνικὰ ἔργα. Τὰ παλαιότατα αὐτὰ κέντρα πολιτισμοῦ ἤσκησαν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν πέριξ αὐτῶν λαῶν καὶ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Ὁ πολιτισμὸς τῆς Κρήτης καὶ τῶν Μυκηναίων ἀνεπτύχθη εἰς νήσους καὶ εἰς χώραν μὲ μικρὰν σχετικῶς γεωργικὴν παραγωγὴν καὶ διὰ τοῦτο ἡ οικονομικὴ ζωὴ ἐστηρίχθη εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ πιθανῶς εἰς τὴν δημιουργίαν ἀποικιῶν· ἀντιθέτως οἱ ἄλλοι τέσσαρες μεγάλοι παλαιοὶ πολιτισμοὶ ἀνεπτύχθησαν εἰς πλουσίας παραποταμίους χώρας, ὅπου οἱ λαοὶ ἀνέπτυξαν ἡρεμον καὶ ὁμαλὸν γεωργικὸν θίον. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀνεπτύχθησαν ὁ Ἑλληνικὸς, ὁ Ρωμαϊκὸς, ὁ Βυζαντινὸς καὶ ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμὸς, οἱ ὅποιοι, ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μετὰ τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τοῦ μεσαιῶνος ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως νέα κέντρα πολιτισμοῦ εἰς τὰ ὅποια προ-
 παρεσκευάσθη ὁ **σύγχρονος ἢ δυτικὸς πολιτισμὸς**.

31. Τὰ κέντρα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Σήμερον ὠρισμένοι μόνον λαοὶ δημιουργοῦν ἀξίας καὶ ἀγαθὰ ἀνωτέρας μορφῆς. Οἱ λαοὶ οὗτοι εὐρίσκονται εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν **σύγχρονον πολιτισμὸν** ἢ καὶ **δυτικὸν πολιτισμὸν**. Τὰ κέντρα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ ἀπαντῶνται εἰς πέντε περιοχὰς τῆς Γῆς. Ἡ πρώτη περιοχὴ περιλαμβάνει τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν, μέρος τῆς Βορείου Ἰταλίας, τὴν Ἑλβετίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ὀλλανδίαν, τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς καὶ τὴν Σκανδιναυικὴν. Ἡ περιοχὴ αὕτη ἔδωκε τὰ περισσότερα στοιχεῖα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ καὶ περιλαμβάνει τὰ πολυαριθμότερα κέντρα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἡ δευτέρα περιοχὴ περιλαμβάνει τὸ ΒΑ τμήμα τῶν Ἦν. Πολιτειῶν καὶ τὸ ΝΑ τμήμα τοῦ Καναδᾶ. Ἡ περιοχὴ αὕτη προσέφερεν εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν πληθὸς νέων ἰδεῶν καὶ ἐφευρέσεων. Ἡ τρίτη περιοχὴ περιλαμβάνει τὰ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ παράλια τῶν Ἦν. Πολιτειῶν. Ἡ τετάρτη περιοχὴ περιλαμβάνει τὴν ΝΑ Αυστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Ἡ πέμπτη περιοχὴ περιλαμβάνει τὴν Ἰαπωνίαν, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον μόνον ὀλίγα στοιχεῖα πολιτισμοῦ ἀνωτέρας μορφῆς προσέφερε. Αἱ ἀνωτέρω πέντε περιοχαὶ καταλαμβάνουν μόνον τὸ 1/20 τῆς γῆινης ἐπιφανείας καὶ περιλαμβάνουν μόνον τὸ 1/4 τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Τὰ κέντρα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ εὐρίσκονται ἐντὸς περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν εὐκρατον κλίμα, ὁμαλὴν μορφολογίαν, γεωργικὸν καὶ ὀρυκτὸν πλοῦτον, φυσικὴν εὐκολίαν συγκοινωνιῶν, πυκνὸν πληθυσμὸν καὶ ἐπὶ πλέον κοινωνικὴν, πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν ἐξελιγμένην.

32. Τὰ κέντρα τῆς καλλιεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Τὰ σημερινὰ κέντρα τῆς καλλιεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸν σύγχρονον πολιτισμόν. Τοιαῦτα κέντρα εἰς τὴν Εὐρώπῃν εἶναι κυρίως ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία. Αἱ χώραι αὗται ἔχουν μακρὸν ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον καὶ ἀνέδειξαν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας πλείστους μεγάλους συγγραφεῖς, καλλιτέχνας καὶ ἐπιστήμονας. Οὕτως ἐδημιουργήθη εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας μακρὰ καλλιτεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ παράδοσις καὶ συνεσωρεύθη ἄφθονον καλλιτεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ὑλικόν. Ἰδιαιτέρως ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία, ἐπειδὴ εἶχον ἄφθονα ὑλικά μέσα, ἐνίσχυσαν κατὰ πολλοὺς τρόπους τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ ὠργάνωσαν πλουσιώτατα ἐργαστήρια διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βάση τῆς τεχνικῆς. Τὰ πολυπληθῆ Πανεπιστήμια τῶν τεσσάρων τούτων χωρῶν, τὰ Πολυτεχνεῖα, αἱ Ἀνώταται εἰδικαὶ Σχολαί, τὰ πλουσιώτατα Ἐργαστήρια, τὰ Μουσεῖα, αἱ Βιβλιοθηκαὶ καὶ τὰ Ὁδεῖα κατακλύζονται κατ' ἔτος ἀπὸ σπουδαστὰς ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Γῆς. Τὰ πανεπιστήμια τῆς Σορβόνης καὶ τῆς Ὁξφόρδης ἀναγνωρίζονται ὡς μέγιστα πνευματικὰ κέντρα τοῦ κόσμου.

Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι εἶναι σήμερον μέγα κέντρον τῆς καλλιεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Δὲν ἔχουν τὴν μακρὰν καλλιτεχνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν παράδοσιν τῶν χωρῶν τῆς Δ. Εὐρώπης, ἡ ἀνάδειξις των ὁμῶς ὀφείλεται εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑλικῶν μέσων, τὸ ἀνώτερον βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ καὶ τὴν εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς. Σήμερον αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι κατέχουν τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Τελευταίως καὶ ἡ Ρωσία ἀπέδειξεν ὅτι ἀπέβη σημαντικὸν κέντρον τῆς καλλιεργείας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνικῆς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

33. Ἡ οικονομική ζωή τοῦ ἀνθρώπου.

Μία ὁμάς ἀνθρώπων, διὰ νὰ συντηρηθῇ ἐπὶ τῆς Γῆς, ἔχει ἀνάγκη πολλῶν ἀγαθῶν (τροφῆς, ἐνδυμασίας, στέγης, ἐργαλείων κ.ά.). Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ποικίλων ἀναγκῶν μιᾶς ἀνθρωπίνης ὁμάδος ἀπαιτοῦνται πλεῖστοι προσπάθειαι. Αἱ προσπάθειαι αὐταὶ καταβάλλονται διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὑλικῶν ἀγαθῶν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, τὴν κατεργασίαν τούτων καὶ ἐπὶ πλέον διὰ τὴν μεταφορὰν καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἀγαθῶν. Τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν, τὰς ὁποίας καταβάλλει ὁ ἀνθρώπος διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν μιᾶς ὁμάδος ἀνθρώπων, καλεῖται **οικονομικὴ ζωὴ**. Τὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας καλοῦνται **οικονομικὰ ἀγαθὰ**.

Ἡ οικονομικὴ ζωὴ ἀναλύεται εἰς τρία θεμελιώδη προβλήματα:

- α) Τὴν δημιουργίαν τῶν οικονομικῶν ἀγαθῶν (**παραγωγή**).
- β) Τὴν μεταβίβασιν τῶν οικονομικῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὸν παράγοντα καὶ κατέχοντα αὐτὰ εἰς τὸν καταναλωτὴν (**ἐμπόριον**).
- γ) Τὴν ὑπερνίκησιν τῆς ἀποστάσεως, ἡ ὅποια χωρίζει τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς ἀπὸ τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως (**μεταφοραὶ**).

34. Ἡ παραγωγή.

Ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν παραγομένων οικονομικῶν ἀγαθῶν διακρίνομεν διαφόρους κλάδους παραγωγῆς. Συνήθως διακρίνομεν δύο βασικοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς, τὴν **γεωργικὴν παραγωγὴν** καὶ τὴν **βιομηχανικὴν παραγωγὴν**. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἱστορικῶς εἶναι ἡ ἀρχαιότερα καὶ γεωγραφικῶς εἶναι ἡ περισσότερο ἐκτεταμένη μορφή παραγωγῆς. Εἰς τὴν σύγχρονον ὁμως ζωὴν τῶν λαῶν ἡ οικονομικὴ ζωὴ ρυθμίζεται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν ἀνάπτυσιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Πρωταρχικὸς συντελεστής τῆς παραγωγῆς εἶναι ὁ **ἄνθρωπος**, διότι οὗτος ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως τῶν οικονομικῶν ἀγαθῶν. Ἄλλοι συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς εἶναι **τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως** καὶ **τὰ συστήματα παραγωγῆς**.

35. Άνεπτυγμένοι και υπανάπτυκτοι χώροι.

Σήμερα διακρίνονται διεθνώς δύο κατηγορίες χωρών, **αί οικονομικώς άνεπτυγμένοι χώροι** και **αί οικονομικώς υπανάπτυκτοι χώροι**.

α) Αί οικονομικώς άνεπτυγμένοι χώροι έχουν πραγματοποιήσει την ανάπτυξιν της βιομηχανίας των επί εθνικής βάσεως (κεφάλαια, πρώται ύλαι, κινητήριος δύναμις, μηχανήματα, τεχνικόν προσωπικόν λαμβάνονται εκ του έσωτερικοῦ). Ἡ γεωργικὴ παραγωγή τῶν χωρῶν τούτων χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀπόδοσιν κατὰ μονάδα ἐπιφανείας καὶ κατὰ μονάδα χρόνου ἐργασίας (3-10 φορές μεγαλύτερα ἀπόδοσις κατὰ μονάδα ἐπιφανείας καὶ 100 φορές μεγαλύτερα ἀπόδοσις κατὰ μονάδα χρόνου ἐργασίας). Ἡ μέση στάθμη τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὑψηλὴ καὶ ὁ ἀστικός πληθυσμὸς εἶναι πολὺ μεγάλος. Αἱ οικονομικῶς άνεπτυγμένοι χώροι ἔχουν συγκεντρώσει μεγάλα κεφάλαια μὲ τὰ ὅποια ἀναλαμβάνουν ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

β) Αί οικονομικῶς υπανάπτυκτοι χώροι εἶναι ἀποκλειστικῶς γεωργικαὶ χώροι ἢ ἔχουν ἀναπτύξει βιομηχανίαν ἐπὶ μὴ ἐθνικῆς βάσεως (κεφάλαια, πρώται ύλαι, καύσιμα, μηχανήματα κ.λπ. λαμβάνονται εκ του ἐξωτερικοῦ). Βάσις τῆς οικονομικῆς ζωῆς τῶν χωρῶν τούτων εἶναι ἡ γεωργικὴ παραγωγή, ἡ ὅποια χαρακτηρίζεται ἀπὸ μικρὰν ἀπόδοσιν (κατὰ μονάδα ἐπιφανείας καὶ κατὰ μονάδα χρόνου ἐργασίας).

Ὡς δείκτης τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας λαμβάνεται συνήθως ἡ εἰς ἕκαστον κάτοικον τῆς χώρας ἀναλογοῦσα κατανάλωσις ἐνεργείας (ὅλαι αἱ μορφαὶ ἐνεργείας ὑπολογίζονται εἰς ἰσοδύναμον μαζαν λιθάνθρακος (πίναξ 6).

ΠΙΝΑΞ 6

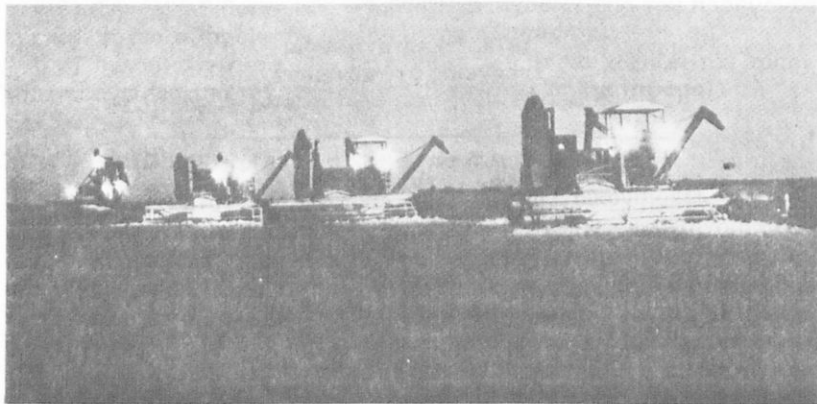
1972. Ἡ κατανάλωσις ἐνεργείας ἀνὰ κάτοικον (εἰς χιλιόγραμμα λιθάνθρακος)

Ἦν. Πολιτεῖαι	11.610
Καναδάς	10.760
Κίνα	6.840
Βέλγιον	6.470
Α. Γερμανία	6.000
Σουηδία	5.740
Ὀλλανδία	5.710
Δανία	5.570
Μ. Βρεττανία	5.400
Δ. Γερμανία	5.400
Ρωσία	4.770
Ἰαπωνία	3.250

1972. Παγκοσμίως 1984 kg/κάτοικον

‘Η πρωτόγονος γεωργία (Αιθιοπία).

‘Η σύγχρονος γεωργία; θεριζο-άλωνιστικά μηχαναί έργαζόμενοι καί κατά τήν νύκτα (‘Οκλαχόμα ΗΠΑ).

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

36. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή.

Εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον παράγονται σήμερον εἰς μεγάλας ποσότητας ποικίλα γεωργικὰ προϊόντα. Ἐκ τούτων ἄλλα μὲν χρησιμοποιοῦνται πρὸς διατροφήν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων (σίτος, δημητριακά, ζάχαρις κ.ἄ.), ἄλλα δὲ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν (βάμβαξ, σάπωνες, οἰνόπνευμα κ.ἄ.). Ἡ ἀνάπτυξις τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ ἡ ὑψωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν συνετέλεσαν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς καταναλώσεως πολλῶν γεωργικῶν προϊόντων. Οὕτω ἡ γεωργικὴ παραγωγή θάινει συνεχῶς αὐξανομένη (πίναξ 7). Εἰς πολλὰς χώρας παρατηρεῖται μία τάσις εἰδικεύσεως εἰς τὴν παραγωγήν ὠρισμένων γεωργικῶν προϊόντων. Θὰ ἐξετάσωμεν ὠρισμένα μόνον εἶδη τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τῶν λαῶν ἢ εἶναι ἀντικείμενα μεγίστου διεθνοῦς ἐμπορίου.

ΠΙΝΑΞ 7

Ἡ αὔησις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς (1963 = 100)

Χῶραι	Δείκτης τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς (1972)
Αἴγυπτος	127
Καναδάς	104
Ἡν. Πολιτεῖαι	117
Ἰνδία	115
Ἰαπωνία	120
Ἰσραήλ	184
Τουρκία	135
Βέλγιον	125
Γαλλία	130
Ἑλλάς	138
Ἰταλία	119
Ὁλλανδία	137
Ἀγγλία	120
Γιουγκοσλαβία	118

37. 'Ο σίτος.

'Ο σίτος καλλιεργείται από αρχαιοτάτων χρόνων και απέβη το χαρακτηριστικόν φυτὸν τῆς λευκῆς φυλῆς. Οἱ ὄροι τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖ ὁ σίτος διὰ τὴν ἀνάπτυξίν του (ἔδαφος μαλακὸν καὶ εὐφορον, ἀνοιξιν ὑγρὰν, θέρος θερμὸν καὶ ξηρὸν) ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν ἡπείρων. Διὰ τοῦτο ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἀπὸ τῆς ὑποτροπικῆς ζώνης μέχρι σχεδὸν τοῦ πολικοῦ κύκλου. Ἐντὸς τῶν ὀρίων τούτων καλλιεργοῦνται διάφοροι ποικιλίαι σίτου, αἱ ὁποῖαι προσαρμόζονται πρὸς τὰ διάφορα κλίματα (σπορὰ τὸ φθινόπωρον ἢ τὴν ἀνοιξιν, ποικιλίαι ἀντέχουσαι εἰς πολλὴν ὑγρασίαν ἢ μεγάλην ξηρασίαν). Ἐπειδὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ἐξαπλοῦται εἰς διάφορα σημεῖα τῶν δύο ἡμισφαιρίων, διὰ τοῦτο καθ' ἐκάστην ἐποχὴν τοῦ ἔτους γίνεται συγκομιδὴ σίτου εἰς ἓν σημεῖον τοῦ πλανήτου μας.

Τὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς σίτου. Εἰς τὰς παλαιὰς χώρας, ὅπου ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνὸς (Εὐρώπη, Ἀσία), ἐφαρμόζεται ἡ **ἐντατικὴ καλλιέργεια**, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται ἡ μεγαλυτέρα δυνατὴ ἀπόδοσις (250-350 kgρ κατὰ στρέμμα). Εἰς τὰς νέας χώρας, ὅπου ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀκόμη ἀραιὸς (Ἀμερικὴ, Καναδᾶς, Αὐστραλία, Ρωσία) ἐφαρμόζεται ἡ **ἐκτατικὴ καλλιέργεια**, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται ἡ συγκομιδὴ μεγάλης ποσότητος ἐκ τῆς καλλιεργείας μεγάλων ἐκτάσεων μὲ τὴν βοήθειαν πάντοτε μηχανῶν (ἀπόδοσις σχετικῶς μικρὰ 50-100 kgρ κατὰ στρέμμα).

Ἐκ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς σίτου ἡ Ρωσία παράγει περίπου τὰ 25%, αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι τὰ 12%, καὶ ἡ Κίνα τὰ 10%. Οὕτω αἱ τρεῖς αὐταὶ χώραι παράγουν περίπου τὸ ἥμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἄλλα μεγάλα κέντρα παραγωγῆς σίτου εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην εἶναι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία, εἰς δὲ τὴν Ἀσίαν εἶναι αἱ Ἰνδία, τὸ Πακιστάν καὶ ἡ Τουρκία. Ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου μεγάλα κέντρα σιτοπαραγωγῆς εἶναι ἡ Ἀργεντινὴ καὶ ἡ Αὐστραλία. Ἡ ἐτησία παγκόσμιος παραγωγή σίτου εἶναι περίπου 350 ἐκ. τόννοι (πίναξ 8).

Τὰ μεγάλα κέντρα ἐξαγωγῆς σίτου. Μεγάλα κέντρα ἐξαγωγῆς σίτου εἶναι γενικῶς δύο κατηγορίαι χωρῶν:

α) αἱ χώραι αἱ ὁποῖαι παράγουν σίτον περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἀπαιτεῖ ἡ διατροφή τοῦ πληθυσμοῦ των (Καναδᾶς, Αὐστραλία)· καὶ
β) αἱ χώραι αἱ ὁποῖαι παράγουν καὶ ἄλλα δημητριακὰ κατωτέρως ἀξίας, χρησιμοποιοῦμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων ἀντὶ σίτου (Ἀργεντινὴ, Ἡν. Πολιτεῖαι, ὅπου χρησιμοποιοῦται ἀραβόσιτος). Ἡ προσφερομένη εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον ποσότης σίτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ διαφόρους παράγοντας (καιρικαὶ συνθήκαι, πολιτικοὶ λόγοι κ.ἄ.). Τὸ μεγαλύ-

τερον μέρος της εξαγομένης ποσότητας σίτου εξάγεται από τας 'Ην. Πολιτείας και τόν Καναδών. Αί δύο αύται χώραι απέβησαν οί κυριώτεροι εξαγωγείς σίτου, διότι διαθέτουν μεγάλα πλεονάσματα σίτου και τελειοτάτην ὀργάνωσιν τοῦ ἐμπορίου τοῦ σίτου. Τά ἄλλα δύο κέντρα εξαγωγῆς σίτου εἶναι ἡ Ἀργεντινῆ καί ἡ Αὐστραλία, αἱ ὁποῖαι δύνανται νά ἐξάγουν περίπου τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς των. Μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἡ ἐξαγωγή σίτου ἀπὸ τὴν Ρωσίαν, τὰς Ἰνδίας καί τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶναι ἀσήμαντος.

Τὰ μεγάλα κέντρα εἰσαγωγῆς σίτου. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα εἰσαγωγῆς σίτου εἶναι αἱ βιομηχανικαὶ χώραι τῆς Δ. Εὐρώπης αἱ πυκνοκατοικημέναι χώραι τῆς Ν. Εὐρώπης, ἡ Ἰαπωνία καί ἡ Βραζιλία. Τὸ μεγαλύτερον κέντρον εἰσαγωγῆς σίτου εἶναι ἡ Μ. Βρετανία ἡ ὁποία εἰσάγει τὰ 20% τῆς παγκοσμίου εξαγωγῆς σίτου.

ΠΙΝΑΞ 8

1972. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς σίτου
(ἐκατομμύρια τόννοι)

Ρωσία	85,95	Ἀργεντινῆ	7,90
'Ην. Πολιτεία	42,04	Πακιστάν	6,89
Κίνα	34,50	Δ. Γερμανία	6,61
Ἰνδία	26,41	Αὐστραλία	6,55
Γαλλία	18,12	Ρουμανία	6,04
Καναδᾶς	14,51	Πολωνία	5,15
Τουρκία	12,27	Ἰσπανία	4,56
Ἰταλία	9,42	Ἰράν	4,50

1972. Παγκ. παραγωγή 347,7 ἐκ. τόννοι

1972. Ἑλλάς 1,92 ἐκ. τόννοι

38. Ἡ ὄρυζα.

Εἰς τὰς θερμὰς καὶ ὑγρὰς περιοχὰς τῆς Ἀσίας, ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ μουσῶνες, εὐδοκιμεῖ ἡ καλλιέργεια τῆς ὄρυζης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν θάσιν τῆς διατροφῆς 1000 ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων. Εἰς μερικὰ σημεῖα τῆς θερμῆς ζώνης πραγματοποιοῦνται πέντε συγκομιδαὶ ὄρυζης ἀνά διετίαν. Ἡ καλλιέργεια τῆς ὄρυζης ἀπαιτεῖ πολλὴν καὶ συνεχῆ ἐργασίαν. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς ὄρυζης εὐρίσκονται εἰς τὴν Ν. καὶ Α. Ἀσίαν (Νότιος Κίνα, Ἰνδία, Πακιστάν, Ἰαπωνία, Ἰνδονησία). Ἡ παραγομένη ποσότης ὄρυζης εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας ἀνέρχεται εἰς τὰ 85% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ καταναλίσκεται ἐπιτοπίως. Τὸ ἐμπόριον τῆς ὄρυζης ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τὸν κόσμον τῶν κιτρίνων.

39. Τὰ ἄλλα δημητριακά.

Ἐκτὸς τοῦ σίτου καὶ τῆς ὀρύζης καλλιεργοῦνται καὶ διάφορα ἄλλα δημητριακά, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ σίτου ἢ ὡς τροφή τῶν ζώων καὶ διὰ τὴν παρασκευὴν οἴνοπνεύματος. Εἰς τὰς ψυχράς, ὑγρὰς καὶ μὲ πτωχὸν ἔδαφος χώρας καλλιεργοῦνται ἡ κριθή, ἡ σίκαλις καὶ ἡ βρώμη, εἰς δὲ τὰς θερμότερας χώρας καλλιεργοῦνται ὁ ἀραβόσιτος, ὁ κέχρος καὶ τὸ σόργον. Εἰς τὰς εὐ-

ΠΙΝΑΞ 9

1972. Ἡ παραγωγή ὀρύζης, κριθῆς, ἀραβόσιτου καὶ γεωμήλων (ἐκατομμύρια τόννοι)

ἌΡΑΒΟΣΙΤΟΣ		ΚΡΙΘΗ	
ἌΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	ἌΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	ΚΡΙΘΗ	ΚΡΙΘΗ
Κίνα	101	Ρωσία	36,8
Ἰνδία	58	Κίνα	18,5
Ἰνδονησία	18	Καναδάς	11,3
Ἰαπωνία	15,3	Γαλλία	10,4
Μπαγκλαντές	14,4	Ἡν. Πολιτεῖαι	9,2
Ταϊλάνδη	11,7	Μ. Βρεττανία	9,2
Βιρμανία	7,6	Δ. Γερμανία	6
Βραζιλία	7,3	Δανία	5,6
Βόρειον Βιετνάμ	6,4	Ἰσπανία	4,4
Κορέα	5,5	Τουρκία	3,7
Φιλιππῖνοι	5	Ἰνδία	2,6
1972. Παγκ. παραγωγή 293 ἐκ. τόννοι		1972. Παγκ. παραγωγή 153 ἐκ. τόννοι	
ἌΡΑΒΟΣΙΤΟΣ		ΓΕΩΜΗΛΑ	
ἌΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	ἌΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	ΓΕΩΜΗΛΑ	ΓΕΩΜΗΛΑ
Ἡν. Πολιτεῖαι	141	Ρωσία	78,3
Κίνα	23,5	Πολωνία	48,7
Βραζιλία	14,9	Δ. Γερμανία	15
Ρωσία	9,8	Ἡν. Πολιτεῖαι	13,4
Ρουμανία	9,8	Ἀνατ. Γερμανία	12
Ν. Ἀφρική	9,6	Γαλλία	7,9
Μεξικόν	9,4	Μ. Βρεττανία	6,5
Γαλλία	8,2	Ὁλλανδία	5,6
Γιουγκοσλαβία	7,9	Τσεχοσλοβακία	5
		Ἰνδία	4,8
1972. Παγκ. παραγωγή 302 ἐκ. τόννοι		1972. Παγκ. παραγωγή 281 ἐκ. τόννοι	

κράτους ζώνας καλλιεργούνται εύρύτετα και τὰ γεώμηλα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς τροφή τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὡς τροφή τῶν ζῶων και διὰ τὴν παρασκευὴν ἀμύλου και οἴνοπνεύματος. Ἡ παραγωγή ὀρύζης και τῶν κυριωτέρων δημητριακῶν ἀναφέρεται εἰς τὸν πίνακα 9.

40. Οἶνος, ζάχαρις, καπνὸς και φυτικά ἔλαια.

Μεταξὺ τῶν γεωργικῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀντικείμενα μεγίστου διεθνοῦς ἐμπορίου περιλαμβάνονται ὁ οἶνος, ἡ ζάχαρις, ὁ καπνὸς και τὰ φυτικά ἔλαια (πίναξ 10).

α) Ὁ οἶνος. Ἡ ἀμπελος εὐδοκιμεῖ εἰς τὰς χώρας μὲ κλίμα μεσογειακὸν και καλλιεργεῖται σήμερον εἰς πολλὰς περιοχὰς τῶν δύο ἡμισφαιρίων. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς οἴνου εἶναι ἡ Γαλλία και ἡ Ἰταλία. Τὰ δὲ μεγαλύτερα κέντρα εἰσαγωγῆς εἶναι ἡ Γαλλία (πρὸς ἀνάμειξιν μὲ τοὺς ἰδικούς της λεπτοὺς οἴνους), αἱ χώραι τῆς Δ. και Β. Εὐρώπης και αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι.

β) Ἡ ζάχαρις. Ἡ ζάχαρις εἶναι πολὺτιμος τροφή τοῦ ἀνθρώπου και λαμβάνεται ἐκ τοῦ ζαχαροκαλάμου, τὸ ὁποῖον εὐδοκιμεῖ εἰς τὰς προσχωσιγενεῖς πεδιάδας τῆς τροπικῆς ζώνης και ἐκ τῶν ζαχαροτεύτων, τὰ ὁποῖα εὐδοκιμοῦν εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας τῆς εὐκράτου ζώνης. Οὕτω ὑπάρχουν δύο περιοχαὶ παραγωγῆς ζαχάρους, μία εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην και μία εἰς τὴν εὐκράτον ζώνην. Τὴν μεγαλύτεραν παραγωγὴν ζαχάρους ἐκ ζαχαροκαλάμου ἔχουν ἡ τροπικὴ Ἰαπωνία (Κούβα, Μεξικόν), και ἡ Ἰαπωνία (Φιλιππῖναι, Ἰνδονησία, Χαβάη). Τὴν δὲ μεγαλύτεραν παραγωγὴν ζαχάρους ἐκ ζαχαροτεύτων ἔχουν ἡ Ρωσία, αἱ χώραι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος και αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι. Τὰ μεγάλα κέντρα ἐξαγωγῆς ζαχάρους εὐρίσκονται εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, διότι ἡ παραγωγή τῆς εὐκράτου ζώνης ἀπορροφᾶται εἰς τοὺς τόπους παραγωγῆς. Ἡ κατανάλωσις ζαχάρους βαίνει συνεχῶς αὐξανομένη, ἕνεκα τῆς συνεχοῦς ὑψώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι και ἡ Μ. Βρετανία εἶναι τὰ μεγαλύτερα κέντρα εἰσαγωγῆς και καταναλώσεως ζαχάρους.

γ) Ὁ καπνός. Ὁ καπνός εὐδοκιμεῖ εἰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἄνοιξιν χωρὶς παγετοὺς και θέρος θερμόν. Ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ ἐκτείνεται εἰς πολλὰς χώρας τῆς τροπικῆς και τῆς εὐκράτου ζώνης. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς καπνοῦ εἶναι αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Κίνα και αἱ Ἰνδῖαι. Αἱ τρεῖς αὐταὶ χώραι παράγουν τὰ 41% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καπνοῦ. Μικρότερα κέντρα παραγωγῆς καπνοῦ εἶναι ἡ Ρωσία, ἡ Βραζιλία, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία και ἡ Βουλγαρία. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι εἶναι τὸ μεγαλύτερον κέντρον ἐξαγωγῆς καπνοῦ (40% περίπου τῆς παγκοσμίου ἐξαγωγῆς), ἡ δὲ Μ. Βρετ-

ΠΙΝΑΞ 10

1972. 'Η παραγωγή οίνου, ζαχάρους και καπνού

Οίνος (έκατομ. εκατόλιτρα)		Ζάχαρις (έκατομμύρια τόννοι)		Καπνός (χιλιάδες τόννοι)	
Ίταλία	59,2	Ρωσία	9,7	Ήν. Πολιτεία	793
Γαλλία	58,5	Κοινή Άγορά	8,3	Κίνα	790
Ρωσία	29,3	Βραζιλία	6,2	Ίνδία	409
Ίσπανία	26,5	Ήν. Πολιτεία	5,5	Ρωσία	300
Άργεντινή	20	Κούβα	4,7	Βραζιλία	240
Ήν. Πολιτεία	11,2	Ίνδία	3,7	Τουρκία	173
Άλγερία	8,4	Αύστραλία	2,9	Βουλγαρία	158
Πορτογαλία	7,3	Μεξικόν	2,6	Ίαπωνία	142
Ρουμανία	6,7	Ν. Άφρική	2,1	Κορέα	94
		Φιλιππίναι	2	Πακιστάν	87
		Πολωνία	1,8	Έλλάς	85
1972. Παγκ. παραγωγή 281 έκ. εκατόλιτρα		1972. Παγκ. παραγωγή 75,8 έκ. τόννοι		1972. Παγκ. παραγωγή 4.768 χιλ. τόννοι	

ΠΙΝΑΞ 11

1972. Τά μεγάλα κέντρα κτηνοτροφίας βοών και προβάτων

Βόες (έκατομμύρια κεφαλαί)		Πρόβατα (έκατομμύρια κεφαλαί)	
Ίνδία	177	Αύστραλία	163
Ήν. Πολιτεία	118	Ρωσία	140
Ρωσία	102	Κίνα	71
Βραζιλία	98	Ν. Ζηλανδία	61
Κίνα	63	Ίνδία	43
Άργεντινή	52	Άργεντινή	40
Αύστραλία	27	Τουρκία	37
Μεξικόν	26	Ίράν	36
Γαλλία	22	Ν. Άφρική	31
Πακιστάν	20	Βραζιλία	24
Δ. Γερμανία	14	Ήν. Πολιτεία	19
Καναδάς	12	Ίσπανία	18
Παγκοσμίως 1162 έκ. κεφαλαί		Παγκοσμίως 1053 έκ. κεφαλαί	

τανία είναι τὸ μεγαλύτερον κέντρον εἰσαγωγῆς καπνοῦ (25% τῆς παγκοσμίου εἰσαγωγῆς).

δ) Τὰ φυτικά ἔλαια. Τὰ φυτικά ἔλαια ἀποτελοῦν βασικὸν στοιχεῖον διατροφῆς. Ἐπὶ πλέον τὰ ἔλαια εἶναι πρώτη ὕλη μερικῶν βιομηχανιῶν (σάπωνες, δυναμίτης). Διὰ τοῦτο εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας καλλιεργοῦνται διάφορα ἐλαιώδη φυτά. Οὕτω εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καλλιεργεῖται ἡ ἐλαία. Αἱ μεγάλα ὅμως ποσότητες τῶν φυτικῶν ἐλαίων προέρχονται ἀπὸ ἐλαιώδη φυτὰ καλλιεργούμενα εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην (ἀραχίς, σῆσαμον, ἐλαιοκράμβη, ἐλαιοφοῖνιξ, κοκοφοῖνιξ). Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐλαιολάδου εἶναι ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Πορτογαλία καὶ ἡ Τουρκία. Τὸ μεγαλύτερον κέντρον εἰσαγωγῆς ἐλαίων τροπικῆς προελεύσεως εἶναι ἡ Μασσαλία.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

41. Ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγή.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκτρέφουν διάφορα ζῶα διὰ νὰ λάβουν ἐξ αὐτῶν πολῦτιμα προϊόντα διατροφῆς, ἐργασίαν καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν. Εἰς τὰς ἀραιοκατωκημένας καὶ τὰς μὴ εὐφόρους περιοχὰς ἐφαρμόζεται ἡ ἐκτατικὴ κτηνοτροφία. Εἰς δὲ τὰς πυκνοκατωκημένας περιοχὰς ἐφαρμόζεται ἡ ἐντατικὴ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία συνδυάζεται μὲ τὴν γεωργίαν. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς νέων μεθόδων διατηρήσεως τοῦ κρέατος, τοῦ γάλακτος καὶ τῶν γαλακτοκομικῶν προϊόντων ἐπιτυγχάνεται ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων τῆς κτηνοτροφίας εἰς πολὺ μεγάλας ἀποστάσεις. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι σήμερον ἐντοπισμένη καὶ εἰδικευμένη (παραγωγή ὠρισμένων προϊόντων). Οὕτω εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὸ Βέλγιον λαμβάνουν 4.000 λίτρα γάλακτος κατ' ἔτος ἐξ ἐκάστης ἀγελάδος, ἐνῶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν λαμβάνουν 500 λίτρα. Ἐξ ὅλων τῶν ζώων, τὰ ὁποία ἐκτρέφει ὁ ἄνθρωπος, τὴν μεγαλύτεραν ἀξίαν ἔχουν ὁ βοῦς καὶ τὸ πρόβατον (πίναξ 11). Καὶ ὁ μὲν βοῦς ἐκτρέφεται εἰς τοὺς μεγάλους λειμῶνας τῆς Εὐρώπης, τῆς Ρωσίας, τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, τῆς Βραζιλίας, τῆς Ἀργεντινῆς καὶ τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς (μόνον πρὸς παροχὴν ἐργασίας). Τὸ δὲ πρόβατον ἐκτρέφεται εἰς τοὺς ὑγροὺς λειμῶνας τῆς Δ. Εὐρώπης (διὰ παραγωγὴν κρέατος καὶ γάλακτος), εἴτε εἰς τὰς ξηρὰς καὶ στεππῶδεις περιοχὰς τῶν ἠπειρῶν (διὰ τὴν παραγωγὴν ἐρίου). Ἡ χοιροτροφία καὶ ἡ πτηνοτροφία εἶναι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας καὶ ἀναπτύσσονται κυρίως εἰς

ΠΙΝΑΞ 12

1972. Τά μεγάλα κέντρα παραγωγής κρέατος και γάλακτος
 (χιλιάδες τόννοι)

Χώραι	Κρέας	Γάλα
Ήν. Πολιτεΐαι	16.800	54.600
Ρωσία	12.300	83.200
Γαλλία	3.100	30.300
Κίνα	11.300	5.000
Δ. Γερμανία	3.600	21.300
Βραζιλία	2.900	8.200
Αργεντινή	2.800	5.400
Αύστραλία	2.400	7.100
Μ. Βρεττανία	2.100	14.200
Πολωνία	2.000	15.800
Ίταλία	1.800	9.700
Καναδάς	1.500	8.000
Α. Γερμανία	1.300	7.600
Όλλανδία	1.100	8.900
Ίνδαι	600	23.800
1972. Παγκ. Παραγωγή	88.700 χιλ. τόννοι	414.000 χιλ. τόννοι

ΠΙΝΑΞ 13

1972. Ή άλιευτική παραγωγή
 (χιλιάδες τόννοι)

Ίαπωνία	10.250
Ρωσία	7.760
Κίνα	7.570
Περού	4.770
Νορβηγία	3.160
Ήν. Πολιτεΐαι	2.650
Ίσπανία	1.620
Δανία	1.440
Καναδάς	1.170
Φιλιππΐναι	1.150
Μ. Βρεττανία	1.080

1972. Παγκ. Παραγωγή
 65.600 χιλιάδες τόννοι

τάς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγάλην παραγωγὴν ἀραβοσίτου (Ἡν. Πολιτεῖαι, Ρωσία, Γερμανία, Γιουγκοσλαβία). Τὰ μεγαλύτερα κέντρα εξαγωγῆς κρέατος εἶναι ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Αὐστραλία, ἡ Ν. Ζηλανδία, ἡ Οὐρουγουάη καὶ ὁ Καναδᾶς (πίναξ 12). Τὴν μεγαλυτέραν εἰσαγωγὴν κρέατος ἔχει ἡ Μ. Βρετανία.

42. Ἀλιευτικὴ παραγωγή.

Διὰ τῆς ἀλιείας προμηθεύεται ὁ ἄνθρωπος πολύτιμον τροφήν. Σήμερον χάρις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ τῶν νέων μεθόδων διατηρήσεως τῶν προϊόντων τῆς ἀλιείας, ἐπιτυγχάνεται ἡ μεταφορὰ τούτων εἰς πολὺ μεγάλας ἀποστάσεις. Ἀλιεῖα διενεργεῖται εἰς ὅλας τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς, ἰδιαιτέρως ὁμως εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν Σιβηρίαν, τὴν Ἄπω Ἀνατολήν καὶ τὸν Καναδᾶν. Πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ ἀλιεῖα, ἡ ὁποία διενεργεῖται εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἀλιεῖα αὐτὴ διακρίνεται εἰς παράκτιον ἀλιεῖαν καὶ εἰς ἀλιεῖαν ἀνοικτῆς θαλάσσης. Ἡ παράκτιος ἀλιεῖα διενεργεῖται μὲ πλοῖα ῥηλοῖον τῶν ἀκτῶν, ἀπασχολεῖ μέγαν ἀριθμὸν ἀλιέων καὶ δὲν εἶναι εἰδικευμένη δι' ὠρισμένον εἶδος ἰχθύων. Ἡ ἀλιεῖα ἀνοικτῆς θαλάσσης διενεργεῖται μὲ εἰδικὰ πλοῖα ἐκτὸς τῶν χωρικῶν ὑδάτων καὶ ἐκμεταλλεῖται τὰς συμπαγεῖς μετακινήσεις ὠρισμένων εἰδῶν ἰχθύων (θακαλάου, σαρδέλλας, θύννου, ἀρίγγης κ.ἄ.) ἢ ἀσχολεῖται μὲ τὸ κυνήγιον τῆς φαλαίνης καὶ τῆς φώκης. Ἡ ἀλιεῖα ἀνοικτῆς θαλάσσης ἔχει χαρακτῆρα βιομηχανίας. Μεγάλα πλῆθη ἰχθύων ἀπαντῶνται εἰς τὰ σημεῖα συναντήσεως ἐνὸς ψυχροῦ καὶ ἐνὸς θερμοῦ θαλασσίου ρεύματος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐξῶθεν τῆς Νέας Γῆς καὶ τῆς Ἰαπωνίας εὐρίσκονται αἱ πλουσιώτεροι ἀλιευτικαὶ περιοχαί. Τὴν μεγαλυτέραν ἀλιευτικὴν παραγωγὴν ἔχουν ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ρωσία καὶ ἡ Κίνα (πίναξ 13).

ΔΑΣΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

43. Ἡ παραγωγή ξυλείας.

Τὸ ξύλον εἶναι πολύτιμον στοιχεῖον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπέκτησεν ἐξαιρετικὴν σημασίαν, διότι ἀπέβη πρώτη ὕλη πολλῶν χημικῶν βιομηχανιῶν (χάρτου, ξυλοπνεύματος, τεχνητῶν ὑφαντικῶν ἰνῶν, δεψικῶν ὑλῶν κ.ἄ.). Ἐπὶ τῆς Γῆς ὑπάρχουν δύο μεγάλα δασικαὶ ζῶναι.

α) Τὰ δάση τῆς βορείας εὐκράτου ζώνης. Εἰς τὰς πυκνοκατφυκμένας χώρας τῆς βορείας εὐκράτου ζώνης (Κ., Δ. καὶ Ν. Εὐρώπη καὶ Α. Ἡν. Πολιτεῖαι) μέγα μέρος τῶν δασῶν ἐξηφανίσθη διὰ τὴν

ανάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ διὰ τὴν ἰδρυσιν τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων. Ἀντιθέτως εἰς τὰς ἀραιοκατωκημένους χώρας τοῦ βορρᾶ (Σκανδιναβική, Ρωσία, Σιβηρία, Καναδᾶς) διετηρήθησαν ἀπέραντα δάση, εἰς τὰ ὅποια ἐπικρατοῦν κυρίως τὰ κωνοφόρα. Τὰ δάση ταῦτα ἔχουν ὁμοιογένειαν καὶ ἐκτείνονται εἰς τὴν Ρωσίαν, τὸν Καναδᾶν καὶ τὰς Ἑν. Πολιτείας. Τὰ δάση τῆς Σιβηρίας εἶναι σχεδὸν ἀνέπαφα, καταλαμβάνουν δὲ ἕκτασιν δεκαπλασίαν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς Ξυλείας εἶναι ἡ Ρωσία, αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι καὶ ὁ Καναδᾶς (πίναξ 14). Τὰ δὲ μεγαλύτερα κέντρα ἐξαγωγῆς Ξυλείας εἶναι ὁ Καναδᾶς, ἡ Φινλανδία καὶ ἡ Σουηδία. Μεγάλα κέντρα εἰσαγωγῆς εἶναι αἱ βιομηχανικαὶ χώραι τῆς Δ. Εὐρώπης. Εἰς τὰ δάση τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ Καναδα θηρεύονται πολλὰ ζῶα, τὰ ὅποια δίδουν πολύτιμα γουναρικά.

β) Τὰ δάση τῆς τροπικῆς ζώνης. Τὰ δάση τῆς τροπικῆς ζώνης εἶναι πυκνά, ἀνομοιογενῆ, ἀναπαράγονται ταχύτατα καὶ περικλείουν ἀνεξάντλητα ἀποθέματα Ξυλείας. Ἡ μεγάλη ἀνομοιογένεια καὶ πυκνότης τῶν δασῶν τούτων καθιστοῦν πολὺ δύσκολον καὶ πολυδάπανον τὴν ἐκμετάλλευσιν. Τὰ μεγαλύτερα τροπικὰ δάση εἶναι τὰ παρθένα δάση τοῦ Ἀμαζονίου, τοῦ Κογγό, τῆς Γουϊνέας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῆς Ἰνδουνησίας. Ἐκ τῶν δασῶν τούτων λαμβάνεται πολύτιμος Ξυλεῖα καὶ προϊόντα χρήσιμα εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν βαφικὴν (κινίνη, καμφορά). Ἐκτὸς τοῦ ξύλου ἄλλα δασικά προ-

ΠΙΝΑΞ 14

1972. Ἡ παραγωγή Ξυλείας

(ἐκατομμύρια κυβικά μέτρα)

Ρωσία	385
Ἑν. Πολιτεῖαι	356
Βραζιλία	164
Καναδᾶς	118
Ἰνδία	116
Σουηδία	58
Ἰαπωνία	46
Φινλανδία	43
Δ. Γερμανία	24
Πολωνία	19
Αὐστραλία	14
Γιουγκοσλαβία	14
Αὐστρία	12
1972. Παγκ. Παραγωγή	
2.450 ἐκ. κυβικά μέτρα	

ϊόντα είναι ή ρητίνη και τὰ παράγωγα αὐτῆς, ὁ φελλός, ή ταννίνη, ή γουτταπέρκα κ.ἄ.

44. Ἡ παραγωγή καουτσούκ.

Ἡ καταπληκτικὴ ἐξάπλωσις τοῦ αὐτοκινήτου ἀνέδειξε τὸ καουτσούκ εἰς σπουδαιότητα πρώτην ὕλην. Τὸ καουτσούκ εἶναι κόμμι τὸ ὁποῖον παράγουν πολλὰ τροπικὰ δένδρα και κυρίως ή ἐβέα (δάση Ἰμαζονίου, Κογγό, Γουϊνέας). Μέχρι τοῦ 1900 τὸ καουτσούκ προήρχετο ἀπὸ τὰ τροπικὰ δάση, ή παραγομένη ὅμως ποσότης ἦτο πολὺ μικρὰ (60 χιλιάδες τόννοι). Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1905 ἀνεπτύχθησαν μεγάλαι φυτεῖαι ἐβέας εἰς τὰς χώρας τῆς ΝΑ. Ἀσίας (Ἰνδίας, Κεϋλάνην, Μαλαισίαν, Ἰνδονησίαν). Αἱ χώραι αὐταὶ εἶναι σήμερον τὰ ἀποκλειστικὰ κέντρα παραγωγῆς φυσικοῦ καουτσούκ. Ἡ Σιγκαπούρη εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν ἐξαγωγῆς τοῦ καουτσούκ, ή δὲ Νέα Ὑόρκη εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν εἰσαγωγῆς. Ἐπειδὴ τὸ καουτσούκ εἶναι σήμερον βασικὸν στοιχεῖον τῆς οικονομικῆς ζωῆς τῶν λαῶν, διὰ τοῦτο αἱ μεγάλαι βιομηχανικαὶ δυνάμεις ἐπιδιώκουν τὴν παραγωγὴν συνθετικοῦ καουτσούκ ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ἀποστάξεως τοῦ λιθάνθρακος (Γερμανία) και τοῦ πετρελαίου (Ἡν. Πολιτεία), εἴτε ἐκ φυτικῶν ἀλκοολῶν (Ρωσία). Σήμερον τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ χρησιμοποιουμένου καουτσούκ εἶναι συνθετικόν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἀπόψεως τιμῆς και ἰδιοτήτων συναγωνίζεται τὸ φυσικὸν καουτσούκ (πίναξ 15). Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καταναλίσκουν πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς παγκοσμίου καταναλώσεως καουτσούκ.

ΠΙΝΑΞ 15

1972. Ἡ παραγωγή καουτσούκ (χιλιάδες τόννοι)

Φυσικόν		Συνθετικόν	
Μαλαισία	1325	Ἡν. Πολιτεία	2455
Ἰνδονησία	819	Ἰαπωνία	819
Ταϊλάνδη	337	Γαλλία	368
Κεϋλάνη	140	Μ. Βρεττανία	307
Ἰνδία	109	Δ. Γερμανία	300
Λιθερία	60	Ἰταλία	200
		Καναδᾶς	195
		Ὁλλανδία	186
1972. Παγκ. Παραγωγή 3.100 χιλ. τόννοι		1972. Παγκ. Παραγωγή 5.575 χιλ. τόννοι (Ἐκτὸς τῆς Ρωσίας)	

45. 'Ο βάμβαξ.

'Ο βάμβαξ είναι ή άφθονωτέρα και περισσότερο χρησιμοποιούμενη ύφαντική ύλη. 'Ο βάμβαξ διά την ανάπτυξιν του άπαιτεί κλίμα θερμόν, ύγρασιαν πολλήν, αλλά κατά έποχάς, και έδαφος εύφορον και μαλακόν. Οί όροι ούτοι άπαντώνται μόνον εις τας τροπικάς χώρας με κλίμα μουσσώνων. 'Ο βάμβαξ εύδοκιμεί και εις χώρας με ύποτροπικόν ή μεσογειακόν κλίμα, αλλά υπό τόν όρον να άρδεύεται. Αί 'Ην. Πολιτεία και ή Ρωσία είναι τα μεγαλύτερα κέντρα παραγωγής βάμβακος (τά $\frac{2}{5}$ τής παγκοσμίου παραγωγής). "Αλλα μεγάλα κέντρα παραγωγής είναι ή Κίνα, ή 'Ινδία, τό Μεξικό, ή Βραζιλία και ή Αίγυπτος (πίναξ 16). 'Ο αίγυπτιακός και ό ρωσικός βάμβαξ είναι άρίστης ποιότητος (ίνες μακράί, λεπταί, στιλπναί). 'Ο άμερικανικός βάμβαξ είναι μέσης ποιότητος, ό δέ ινδικός βάμβαξ είναι κατωτέρας ποιότητος. Εις την Αίγυπτον και τό Ρωσικόν Τουρκεσταν έπιτυγχάνεται ή μεγαλύτερα άπόδοσις. Τό μεγαλύτερον κέντρον έξαγωγής βάμβακος είναι αί 'Ην. Πολιτεία. Μεγάλας ποσότητας έξάγουν έπίσης ή Βραζιλία, ή 'Ινδία, τό Πακισταν, ή Αίγυπτος, τό Σουδαν κ.ά. Τό μεγαλύτερον κέντρον εισαγωγής βάμβακος είναι ή Μ. Βρεττανία (τό $\frac{1}{5}$ τής παγκοσμίου εισαγωγής). 'Επίσης μεγάλας ποσότητας εισάγουν ή Γαλλία, ή Δ. Γερμανία, ή 'Ιταλία και ή 'Ιαπωνία, αί όποια έχουν μεγάλην ύφαντουργικήν βιομηχανίαν. Εις τας χώρας παραγωγής βάμβακος αναπτύσσονται σήμερον μεγάλα ύφαντουργικά βιομηχανία δια την έπιτόπιον κατεργασίαν του παραγομένου βάμβακος. 'Η ανάπτυξις των νέων τούτων βιομηχανικων κέντρων έχει μέγαν αντίκτυπον εις την οικονομίαν πολλων βιομηχανικων χωρων (Μ. Βρεττανία, Γαλλία, 'Ιαπωνία, Βορειοανατολικά Πολιτεία των 'Ην. Πολιτειων), αί όποια έπί μακρόν ησαν τα μεγάλα κέντρα ύφαντουργίας του βάμβακος.

46. Τό έριον.

Τό έριον είναι ή πολυτιμότερα ύφαντική ύλη, διότι τα μάλλινα ύφάσματα είναι έλαφρά, εύκαμπτα, στερεά και προστατεύουν άπό τό ψύχος. Είναι ή θεμελιώδης ύφαντική ύλη εις τας εύκράτους και τας ψυχράς ζώνας τής Γης. Τό έριον προέρχεται άπό τα μεγάλα πόμνια προβάτων, τα όποια ζοϋν εις τας στεππώδεις και ήμιστεππώδεις χώρας των δύο ήμισφαιριων. Τα πρόβατα τα όποια εκτρέφονται εις τας χώρας αυτάς διδουν όλίγον και μετρίας ποιότητος κρέας, τό δέρμα των όμως καλύπτεται με πικνότατον τρίχωμα, άποτελούμενον άπό μακράς, λεπτάς, εύκάμπτους και στιλπνάς τρίχας (τά μερινά φέρουν

ΠΙΝΑΞ 16

**1972. 'Η παραγωγή
έκκοκισμένου θάμβακος**
(χιλιάδες τόννοι)

'Ην. Πολιτεία	2.980
Ρωσία	2.420
Κίνα	1.410
'Ινδία	1.130
Πακιστάν	710
Βραζιλία	670
Τουρκία	540
Αίγυπτος	514
Μεξικόν	390
Σουδάν	240

1972. Παγκ. Παραγωγή
13 εκ. τόννοι

ΠΙΝΑΞ 17

'Η παραγωγή έριου
(χιλιάδες τόννοι)

Αύστραλία	760
Ρωσία	419
Ν. Ζηλανδία	310
'Αργεντινή	190
Ν. 'Αφρική	110
'Ην. Πολιτεία	80
Ούρουγουάη	60
Μ. Βρετανία	50
Τουρκία	50

1972. Παγκ. Παραγωγή
2.549 εκ. τόννοι

8000 τρίχας κατά τετραγ. έκατοστόμετρον). 'Η απόδοσις εις έριον κυμαίνεται από 0,5 kgr έως 5 kgr κατά κεφαλήν ζώου. Πρώτη χώρα παραγωγής έριου είναι ή Αύστραλία (30% τής παγκοσμίου παραγωγής), ή όποία παράγει τό καλύτερας ποιότητας έριον. "Αλλα μεγάλα κέντρα παραγωγής έριου είναι κατά σειράν ή Ρωσία, ή Ν. Ζηλανδία, ή 'Αργεντινή, ή Νοτιοαφρικανική "Ενωσις και αί 'Ην. Πολιτείαί (πίναξ 17). Κέντρα εξαγωγής έριου είναι όλοι αί χώροι μεγάλης παραγωγής έριου, έκτός εκείνων αί όποιαί έχουν μεγάλην έγχώριον βιομηχανίαν έριου ('Ην. Πολιτείαί, Ρωσία). Κέντρα εισαγωγής έριου είναι αί χώροι τής Δ. Εύρώπης και αί 'Ην. Πολιτείαί, διότι εις τας χώρας αύτας είναι συγκεντρωμένη ή μεγάλη έριουργία.

47. 'Η μετάξα.

'Η έκτροφή του μεταξοσκώληκος είναι δυνατή μόνον εις τας πυκνοκατοικημένας χώρας τής ύποτροπικής ζώνης και τής Μεσογείου θαλάσσης. 'Η 'Ιαπωνία παράγει τά $\frac{3}{4}$ τής παγκοσμίου παραγωγής μετάξης. "Αλλα κέντρα παραγωγής είναι ή Κίνα, ή Ρωσία, ή Κορέα, αί χώροι τής Κεντρικής και Δυτικής 'Ασίας, ή 'Ιταλία και αί χώροι τής Βαλκανικής. Τήν μεγαλυτέραν εξαγωγήν μετάξης έχει ή 'Ιαπωνία (τά $\frac{3}{4}$ τής παραγωγής τής). 'Ακολουθούν ή Κίνα, αί χώροι τής Δ. 'Ασίας και τής Βαλκανικής. Τήν μεγαλυτέραν εισαγωγήν μετάξης έχουν αί 'Ην. Πολιτείαί (τά $\frac{2}{5}$ τής παγκοσμίου παραγωγής). 'Επίσης μεγάλας ποσότητας μετάξης εισάγουν ή Γαλλία, ή 'Ιταλία και ή Γερ-

μανία, αί όποιαί ἔχουν ἀναπτύξει μεγάλην ὕφαντουργίαν τῆς μετάξης (πίναξ 18). Γενικῶς ἡ παραγωγή καί τὸ ἐμπόριον τῆς μετάξης τελευταίως δὲν σημειώνουν ἐξέλιξιν, διότι συνεχῶς ἐπεκτείνεται ἡ διάδοσις τῶν τεχνητῶν καί συνθετικῶν ὕφαντικῶν ὕλῶν.

48. Ἡ παραγωγή τεχνητῶν καί συνθετικῶν ὕφαντικῶν ὕλῶν.

Ἡ παραγωγή τῶν φυσικῶν ὕφαντικῶν ὕλῶν (βάμβαξ, ἔριον, μέταξα) εἶναι ἐντοπισμένη εἰς ὠρισμένας γεωγραφικάς περιοχάς. Πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν φυσικῶν ὕφαντικῶν ὕλῶν ἡ χημικὴ βιομηχανία ἐπέτυχε νὰ παρασκευάσῃ διαφόρους **τεχνητὰς** καί **συνθετικάς** ὕφαντικὰς ὕλας. Ἀπὸ τὰς τεχνητὰς ὕφαντικὰς ὕλας κυριώτεροι εἶναι ἡ **τεχνητὴ μέταξα** ἢ **ραγιόν**, τὸ **τεχνητὸν ἔριον** ἢ **τσερβόλλεν**. Διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν δύο τούτων τεχνητῶν ὕφαντικῶν ὕλῶν ὡς πρώτη ὕλη χρησιμοποιεῖται κυρίως ἡ κυτταρίνη. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Ἰαπωνία καί ἡ Ρωσία παράγουν τὰ $\frac{2}{5}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς τεχνητῆς μετάξης. Ἄλλα μεγάλα κέντρα παραγωγῆς εἶναι ἡ Μ. Βρεττανία, ἡ Δυτικὴ καί ἡ Ἀνατολικὴ Γερμανία, ἡ Γαλλία καί ἡ Ἰταλία. Ἡ παραγωγή

ΠΙΝΑΞ 18

1972. Ἡ παραγωγή μετάξης, ραιγιὸν καί συνθετικῶν ὕφαντικῶν ὕλῶν

Ἔφασμα ἀπὸ φυσικὴν μέταξαν (χιλιᾶδες μέτρα)	Ραιγιὸν (χιλιᾶδες τόννοι)	Συνθετικαὶ ὕφαντικαὶ ὕλαι (χιλιᾶδες τόννοι)
Ἰαπωνία 189.700	Ἡν. Πολιτεῖαι 632	Ἡν. Πολιτεῖαι 2429
Ρωσία 42.660	Ἰαπωνία 512	Ἰαπωνία 1116
Ἰταλία 18.830	Ρωσία 508	Δ. Γερμανία 640
Ἑλβετία 17.250	Μ. Βρεττανία 253	Μ. Βρεττανία 374
Κορέα 13.040	Ἰταλία 173	Ἰταλία 325
Ἰράν 7.000	Α. Γερμανία 165	Ρωσία 238
Ἡν. Πολιτεῖαι 5.630	Δ. Γερμανία 160	Γαλλία 234
Ἰνδία 4.160	Γαλλία 134	Ὀλλανδία 68
	Πολωνία 89	
	Τσεχοσλοβακία 70	
	1972. Παγκ. Παραγωγή 3.775 χιλ. τόννοι	1972. Παγκ. Παραγωγή 6.535 χιλ. τόννοι

τεχνητού έριού είναι ιδιαίτέρως άνεπτυγμένη εις τήν 'Ιαπωνίαν, τήν Γερμανίαν και τήν 'Ιταλίαν, αι όποϊαι παράγουν τά $\frac{9}{10}$ τής παγκοσμίου παραγωγής. Τελευταίως μεγάλην εξέλιξιν παρουσιάζουν αι συνθετικαι ύφαντικαι ύλαι, αι όποϊαι παρασκευάζονται χημικώς από ύδρογονάνθρακας εύρισκομένους εις τά άποστάγματα του πετρελαίου, από γαιαέρια ή και από λιθάνθρακα. Τά ύφάσματα από συνθετικας ύφαντικας ύλας διακρίνονται διά τήν εμφάνισιν και τήν άντοχήν των. Έκ τών ποικίλων συνθετικων ύφαντικων ύλων μεγαλυτέραν διάδοσιν έχουν τó **νάυλον** και τά παρόμοια προς αύτό όρλόν, ντραλόν, κ.ά. Διαρκώς δέ εμφανίζονται και νέα είδη. Αί 'Ην. Πολιτεΐαι και ή 'Ιαπωνία παράγουν πλέον του ήμίσεος τής παγκοσμίου παραγωγής συνθετικων ύφαντικων ύλων (πίναξ 18).

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

49. Σημασία τής ένεργείας.

'Η ένεργεια είναι σπουδαιότατος παράγων τής συγχρόνου οικονομικής ζωής τών λαών, διότι κινεί τήν τεραστίαν βιομηχανίαν και τά διάφορα είδη τών μεταφορικων μέσων. Έκ τών διαφόρων μορφών ένεργείας οικονομικήν άξίαν έχουν ή θερμότης και ό ηλεκτρισμός. 'Η θερμότης παράγεται διά τής καύσεως διαφόρων καυσίμων ύλων (γαιάνθρακος, πετρελαίου, φωταερίου, κ.ά.). 'Ο δέ ηλεκτρισμός παράγεται είτε διά μετατροπής τής θερμότητος (θερμοηλεκτρικά έργοστάσια) εις ηλεκτρικήν ένεργειαν, είτε διά μετατροπής τής μηχανικής ένεργείας, τήν όποιαν περικλείουν αι ύδατοπτώσεις (ύδροηλεκτρικά έργοστάσια). 'Η νέα μορφή ένεργείας, ή πυρηνική ένεργεια, ήρχισεν νά χρησιμοποιηται εις ειρηνικας έφαρμογας.

50. 'Ο λιθάνθραξ.

'Από όλα τά είδη γαιάνθρακος, ό λιθάνθραξ έχει τήν μεγαλυτέραν άξίαν διά τήν σύγχρονον οικονομικήν ζωήν, διότι είναι ή περισσότερον διαδεδομένη καύσιμος ύλη και επί πλέον, διότι τά προϊόντα, τά όποια λαμβάνονται κατά τήν άπόσταξιν αύτου, είναι πολύτιμοι πρώται ύλαι διαφόρων κλάδων τής μεγάλης χημικής βιομηχανίας. Αί τρεις κυριώτεραι χρήσεις του λιθάνθρακος δεικνύονται εις τόν πίνακα 19.

α) Παραγωγή. Εις τήν παραγωγήν λιθάνθρακος τήν πρώτην θέσιν κατέχουν αι 'Ην. Πολιτεΐαι, αι όποϊαι παράγουν περίπου τó $\frac{1}{4}$ τής παγκοσμίου παραγωγής (πίναξ 20). Τά λιθανθρακοφόρα στρώματα έχουν έκτασιν 800 χιλ. km² και περικλείουν τεράστια άποθέματα

Αί κυριώτεροι χρήσεις του λιθάνθρακος

Λιθάνθραξ	καύσις	→ ενέργεια	{ θερμική φωτεινή κινητήριος
	άποσταξις	φωταέριον + άμμωνία (λιπάσματα)	
		πίσσα → έλαια	{ βενζόλιον ναφθαλίνη φαινόλη → έκρηκτικά ύλαι χρωστικά άντιπυρίνη άρώματα
	κόκ		
	ύδρογόνωσις	→ συνθετικά προϊόντα	{ πετρελαιοειδή καουτσούκ

1972. Ή παραγωγή λιθάνθρακος, λιγνίτου και τύρφης
 (έκατομμύρια τόνοι)

Λιθάνθραξ		Λιγνίτης και τύρφη	
Ήν. Πολιτεία	535	A. Γερμανία	248
Ρωσία	451	Ρωσία	152
Κίνα	400	Δ. Γερμανία	110
Πολωνία	151	Τσεχοσλοβακία	86
M. Βρετανία	120	Πολωνία	38
Δ. Γερμανία	103	Γιουγκοσλαβία	30
Ίνδία	75	Βουλγαρία	27
N. Ήφρική	58	Αύστραλία	24
Γαλλία	29	Ούγγαρία	22
Ίαπωνία	28	Ρουμανία	17
Τσεχοσλοβακία	28	Έλλάς	11
1972. Παγκ. Παραγωγή	2.145 έκ. τόνοι	1972. Παγκ. Παραγωγή	806 έκ. τόνοι

ΠΙΝΑΞ 21

**1972. Τὰ ἀποθέματα λιθάνθρακος
εἰς τὸν κόσμον**
(δισεκατομμύρια τόννοι)

Ρωσία	4.122
Ἑν. Πολιτεῖαι	1.100
Κίνα	1.011
Ἰνδία	106
Ν. Ἀφρική	72,4
Δ. Γερμανία	70
Καναδάς	61
Πολωνία	45,7
Αὐστραλία	16
Μ. Βρεττανία	15,5
Βραζιλία	10,7
Παγκ. ἀποθέματα	6.641 δισεκ. τόννοι

λιθάνθρακος (ἄνω τῶν 1000 δισεκατομμυρίων τόννων). Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι εἶναι ἀσυναγώνιστοι εἰς τὴν παραγωγὴν λιθάνθρακος, χάρις εἰς τὸ μικρὸν βάθος τῶν φρεάτων, τὰς τελειοτάτας ἐγκαταστάσεις ἐξορύξεως καὶ τὸ μέγα δίκτυον τῶν πλωτῶν ὁδῶν. Ἡ Ρωσία ἔχει μεγάλα λιθάνθρακοφόρα στρώματα (Ντονέτς, Σιβηρία) καὶ ἔρχεται δευτέρα εἰς τὴν παραγωγὴν λιθάνθρακος (πίναξ 20). Ἡ Μ. Βρεττανία κατέχει τὰ πλουσιώτερα ἀποθέματα λιθάνθρακος εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ λιθάνθρακος εὐνοεῖται ἀπὸ ὀρισμένας φυσικὰς συνθήκας (στρώματα παχέα, εἰς μικρὸν βάθος καὶ πλησίον τῆς θαλάσσης, καλὴ ποιότης καὶ εἰς διαφόρους ποικιλίας). Ἄλλα μεγάλα κέντρα παραγωγῆς λιθάνθρακος εἰς τὴν Εὐρώπην εἶναι ἡ Γερμανία (Ρούρ, Σάαρ, Σιλεσία), ἡ Πολωνία, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὁλλανδία, ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ ἡ Ἰσπανία. Εἰς τὴν Ἀσίαν εἶναι ἡ Κίνα, ἡ ὁποία κατέχει ἀπέραντα λιθάνθρακοφόρα στρώματα (ἐκτάσεως 700 χιλ. km²) καὶ ἡ Ἰαπωνία, ἡ ὁποία παράγει λιθάνθρακα κατωτέρας ποιότητος. Μεγάλας ποσότητας λιθάνθρακος παράγουν ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνωσις, ἡ Αὐστραλία καὶ ὁ Καναδάς.

β) Τὸ ἐμπόριον. Μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι ἀπέβησαν τὸ μεγαλύτερον κέντρον ἐξαγωγῆς λιθάνθρακος (τὸ ½ τῆς παγκοσμίου ἐξαγωγῆς). Κυριώτεροι λιμένες ἐξαγωγῆς εἶναι τὸ Χάμπτον-Ρόουδς, τὸ Τσάρλεστον, ἡ Βαλτιμόρη καὶ ἡ Νέα Ὑόρκη. Ἄλλα μεγάλα κέντρα ἐξαγωγῆς λιθάνθρακος εἶναι ἡ Μ. Βρεττανία (Κάρδιφ, Νιούκασλ), ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ν. Ἀφρική. Τὴν μεγαλυτέραν εἰσαγωγὴν λιθάνθρακος ἔχουν ὁ Καναδάς, ἡ Γαλ-

λία, ή Ἴταλία καί ή Γερμανία. Αἱ χώραι αὐταί εἰσάγουν τὰ $\frac{3}{5}$ τῆς παγκοσμίου εἰσαγωγῆς ἢ διότι ἔχουν ἀνεπαρκῆ παραγωγὴν λιθάνθρακος, ἢ διότι δὲν παράγουν ὠρισμένας ποικιλίας λιθάνθρακος.

γ) Ὁ ἀνθρακίτης καὶ ὁ λιγνίτης. Ἀνθρακίτης παράγεται εἰς μερικὰς μόνον χώρας καὶ εἰς πολὺ μικροτέρας ποσότητας ἐν σχέσει μὲ τὸν λιθάνθρακα. Λιγνίτης παράγεται σήμερον εἰς πολλὰς χώρας καὶ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ λιθάνθρακος. Τὴν μεγαλυτέραν παραγωγὴν λιγνίτου ἔχουν ἡ Γερμανία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Ρωσία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Γιουγκοσλαβία καὶ ἡ Αὐστραλία.

51. Τὸ πετρέλαιον.

Πρὸ τοῦ 1900 τὸ πετρέλαιον ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον πρὸς φωτισμὸν καὶ ἡ ἔτησία παραγωγὴ του ἦτο πολὺ μικρὰ (11 ἐκ. τόννοι). Τὸ πετρέλαιον ἀπέβη σπουδαιότατον στοιχεῖον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν μηχανῶν ἐσωτερικῆς καύσεως καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν βαρέων ἐλαίων τοῦ πετρελαίου ὡς καυσίμου ὕλης διὰ τὴν κίνησιν τῶν μεγάλων πλοίων. Ὑπὸ ἴσον βάρος τὰ βαρέα ἔλαια τοῦ πετρελαίου δίδουν 70% περισσοτέραν ποσότητα θερμότητος ἀπὸ τὸν λιθάνθρακα. Τὸ ἐξαγόμενον ἀκάθαρτον πετρέλαιον ὑποβάλλεται εἰς εἰδικὴν κατεργασίαν (ἀπόσταξιν). Ἀπὸ τὴν ἀπόσταξιν τοῦ πετρελαίου λαμβάνονται τριακόσια περίπου ὑποπροϊόντα, τὰ ὁποῖα ἢ σύγχρονος χημικὴ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ ὡς πρώτας ὕλας (διὰ συνθετικὰς ὑφαντικὰς ὕλας, πλαστικὰς ὕλας κ.ἀ.). Ἡ παραγωγὴ πετρελαίου θαίνει συνεχῶς αὐξανόμενη, διότι ἡ ζήτησις ἀποβαίνει καθημερινῶς μεγαλυτέρα. Αἱ γεωτρήσεις διὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ πετρελαίου φθάνουν μέχρι 5.000 μέτρων. Τὰ πετρελαιοφόρα στρώματα ταχέως ἐξαντλοῦνται, οὕτω δὲ αἱ ζῶναι τῆς μεγάλης παραγωγῆς μετατοπιζονται (συνήθως ἐντὸς 40-50 ἐτῶν). Τὴν τοιαύτην ὁμως μετατόπισιν δὲν δύνανται νὰ παρακολουθήσουν τὰ ἐργοστάσια καθαρισμοῦ τοῦ πετρελαίου καὶ αἱ βιομηχανία κατεργασίας τῶν πολυαρίθμων παραγῶν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ ἐξαγόμενον ἀκάθαρτον πετρέλαιον μεταφέρεται εἰς ὠρισμένα κέντρα καθαρισμοῦ διὰ σιδηροδρόμων, κυρίως ὁμως διὰ συστήματος σωλῆνων μήκους χιλιάδων χιλιόμετρων. Διὰ τῆς θαλάσσης τὸ πετρέλαιον μεταφέρεται μὲ εἰδικὰ πετρελαιοφόρα πλοία, τὰ ὁποῖα ἔχουν μεγάλας δεξαμενάς. Ἐκ τῶν ποικίλων προϊόντων τῆς ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου ἡ μὲν βενζίνη χρησιμοποιεῖται εἰς τοὺς βενζινοκινητήρας, τὸ δὲ μαζοῦτ χρησιμοποιεῖται εἰς τοὺς κινητήρας Ντῆζελ.

α) Ἡ παραγωγὴ. Σήμερον ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ πετρελαίου κατανέμεται εἰς τρεῖς γεωγραφικὰς περιοχάς.

1) Ἡ περιοχὴ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν καὶ τοῦ νοτίου

τμήματος τῶν Ἑν. Πολιτειῶν. Ἡ περιοχή αὐτὴ παράγει περίπου τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ περιλαμβάνει τὰς Ἑν. Πολιτείας, τὸ Μεξικόν, τὴν Βενεζουέλαν καὶ τὴν Τρινιδάδ.

2) Ἡ περιοχή τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἢ περιοχή τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, δίδει περίπου τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἡ περιοχή αὐτὴ περιλαμβάνει τὴν Περσίαν, τὸ Κοβάϊτ, τὸ Ἰράκ καὶ τὴν Σαουδικὴν Ἀραβίαν.

3) Ἡ περιοχή τῆς Ρωσίας δίδει περίπου τὸ $\frac{1}{6}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ περιλαμβάνει τὰς πετρελαιοφόρους ζώνας τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Οὐραλίων. Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι παράγουν περίπου τὸ $\frac{1}{5}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς πετρελαίου (πίναξ 22). Ἀκολουθοῦν ἡ Ρωσία καὶ αἱ χώραι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, Περσία, Ἰράκ, Σαουδικὴ Ἀραβία, αἱ ὁποῖαι ἀνεδειχθῆσαν εἰς μεγάλα κέντρα παραγωγῆς πετρελαίου μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ περιοχή τῆς Μέσης Ἀνατολῆς περικλείει τὸ ἡμῖσι τῶν γνωστῶν ἀποθεμάτων πετρελαίου. Ἄλλα σημαντικὰ κέντρα παραγωγῆς εἶναι ἡ Λιβύη, ὁ Καναδῶς καὶ ἡ Ἰνδονησία.

β) Τὸ ἐμπόριον. Ὅλαι αἱ χώραι παραγωγῆς ἔχουν μεγάλας ἐγκαταστάσεις ἀποστάξεως τοῦ ἀκαθάρτου πετρελαίου καὶ ἐξάγουν μόνον τὰ προϊόντα ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου. Μερικαὶ ὁμως χώραι παραγωγῆς (Βενεζουέλα, Κοβάϊτ, Σαουδικὴ Ἀραβία, Ἰράκ) ἐξάγουν σημαντικὰς ποσότητας ἀκαθάρτου πετρελαίου, εἴτε διότι δὲν διαθέτουν ἐπαρκεῖς ἐγκαταστάσεις ἀποστάξεως τοῦ παραγομένου πετρελαίου, εἴτε διὰ τὰ ἐξασφαλίσουν εὐκολώτερον ἀγοραστὰς. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα εἰσαγωγῆς πετρελαίου καὶ προϊόντων ἀποστάξεως αὐτοῦ εἶναι ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Αὐστραλία.

γ) Ἡ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐμπορίου. Σήμερον ὀλόκληρος ἡ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐμπορίου τοῦ πετρελαίου εἶναι εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν. Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι εἶναι κάτοχοι τῶν πετρελαιοφόρων στρωμάτων, τῶν ἐγκαταστάσεων ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου καὶ τοῦ συστήματος μεταφορᾶς (σιδηρόδρομοι, ἀγωγοί, πλοία). Οἱ τεράστιοι οὗτοι οἰκονομικοὶ ὀργανισμοὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πετρελαίου διαθέτουν εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιτελεῖα, τὰ ὁποῖα ἀναζητοῦν ἀνὰ τὸν κόσμον νέα πετρελαιοφόρα στρώματα. Σήμερον ἡ παραγωγή, ἡ κατεργασία, ἡ μεταφορὰ καὶ ἡ διανομὴ τοῦ πετρελαίου ἀνήκουν εἰς τρεῖς γιγαντιαίους οἰκονομικοὺς ὀργανισμούς. Οὗτοι εἶναι ἡ ἀμερικανικὴ ἐταιρία STANDARD OIL, ἡ ἀγγλικὴ SHELL PETROLEUM CORP. καὶ ἡ ἐπίσης ἀγγλικὴ ANGLO-IRANIAN. Οἱ τρεῖς οὗτοι ὀργανισμοὶ διακλαδίζονται εἰς πλῆθος μικροτέρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκμεταλλεύονται τὰς διαφόρους πετρελαιοφόρους περιοχὰς (ἐκτὸς τῆς Ρωσίας).

1972. 'Η παραγωγή και τὰ ἀποθέματα πετρελαίου

Παραγωγή (έκατομμύρια τόννοι)		'Αποθέματα (δισεκατομμύρια τόννοι)	
'Ην. Πολιτεία	467	Σαουδική 'Αραβία	18,7
Ρωσία	400	Κοβάιτ	10,2
Σαουδ. 'Αραβία	286	'Ιράν	8,5
'Ιράν	248	Ρωσία	5,7
Βενεζουέλα	168	'Ην. Πολιτεία	4,9
Κοβάιτ	151	'Ιράκ	4,4
Λιθύη	106	Λιθύη	3,2
Νιγηρία	91	Βενεζουέλα	1,9
Καναδάς	73	Νιγηρία	1,7
'Ιράκ	71	'Ινδονησία	1,5
'Ινδονησία	54	'Αλγερία	1,2
'Αλγερία	50	Καναδάς	1,0
Μεξικόν	22		
Ρουμανία	14		
1972. Παγκ. Παραγωγή 2.527 εκατ. τόννοι		1972. Παγκ. 'Αποθέματα 76,7 δισεκ. τόννοι	

δ) Τὸ συνθετικὸν πετρέλαιον. Πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ φυσικοῦ πετρελαίου ἐπεδιώχθη ἡ παρασκευὴ συνθετικοῦ πετρελαίου ἐκ τοῦ λιθάνθρακος. 'Αλλὰ τὸ συνθετικὸν πετρέλαιον εἶναι ἀκριβώτερον ἀπὸ τὸ φυσικόν. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς εἶναι ἡ Γερμανία, ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ 'Ιαπωνία.

52. 'Η ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια.

'Η χρησιμοποίησις τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, δηλ. τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, συνεχῶς ἐπεκτείνεται. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ παραγωγὴ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας θαίνει συνεχῶς αὐξανομένη. 'Η ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια ἔχει δύο χαρακτηριστικά:

α) Δὲν εἶναι δυνατὴ πρακτικῶς ἡ ἀποθήκευσις τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. 'Η ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια πρέπει νὰ παράγεται κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ζητήσεως.

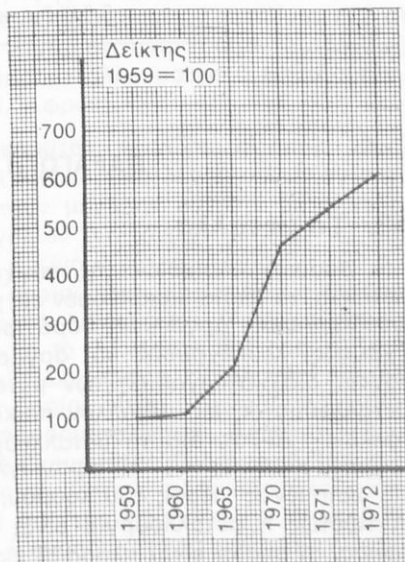
β) 'Η ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια δὲν δύναται νὰ μεταφερθῆ εἰς ἀπόστασιν μεγαλυτέραν ἐνὸς ὁρίου (περίπου 1000 km). Οὕτω ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια παραμένει πάντοτε συνδεδεμένη μὲ μίαν σχετικῶς περιορισμένην περιοχὴν, ἐντὸς τῆς ὁποίας παράγεται, ἐνῶ «ὁ λιθάνθραξ καὶ τὸ πετρέλαιον εἶναι νομάδες, ποντοπόροι, κοσμοπολίται».

α) Τρόποι παραγωγής. Σήμερα η ηλεκτρική ενέργεια παράγεται κατά τρεις τρόπους. Είς τα **θερμοηλεκτρικά έργοστάσια** ή θερμική ενέργεια, ή οποία εκλύεται κατά την καύσιν λιθάνθρακος, λιγνίτου ή πετρελαίου, μετατρέπεται εις ηλεκτρικήν ενέργειαν. Είς τα **ύδροηλεκτρικά έργοστάσια** ή μηχανική ενέργεια της ύδατοπτώσεως μετατρέπεται εις ηλεκτρικήν ενέργειαν. Μία ύδατόπτωσης είναι εκμεταλλεύσιμος, όταν έχη κανονικήν παροχήν καθ' όλον τὸ έτος ἢ εἶναι δυνατὴ ἢ ρύθμισις τῆς παροχῆς. Ὑδατοπτώσεις με κανονικήν παροχήν ἀπαντῶνται εις τὰς ὀρεινὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι φέρουν παγετώνας ἢ δέχονται ἀφθόνουσ βροχάς. Ὅταν ἡ ροὴ τοῦ ὕδατος δὲν ἔχη κανονικήν παροχήν (μεσογειακὸν καὶ τροπικὸν κλίμα), τότε κατασκευάζονται φράγματα. Μετὰ τὰ φράγματα δημιουργεῖται συγκέντρωσις τοῦ ὕδατος εις τεχνητὰς λίμνας καὶ οὕτω ἐπιτυγχάνεται ἡ ρύθμισις τῆς παροχῆς τῆς ὕδατοπτώσεως.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν έργοστάσια, τὰ ὁποῖα παράγουν **ἠλεκτρικήν ἐνέργειαν ἀπὸ πυρηνικὰ καύσιμα** (οὐράνιον, πλουτώνιον). Τοιαῦτα έργοστάσια λειτουργοῦν ἤδη εις πολλὰς χώρας (Μ. Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ἑλβετία κ.ά.), ἄλλα δὲ εὐρίσκονται ὑπὸ κατασκευῆν. Ἡ κατ' αὐτὸν ὁμως τὸν τρόπον παραγομένη ἠλεκτρική ἐνέργεια εἶναι ἀκόμη πολὺ μικρά.

β) Ἡ παραγωγή. Ἡ παραγομένη θερμοηλεκτρική ἐνέργεια ἀποτελεῖ τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς ὅλης παραγομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Τὴν μεγαλύτεραν παραγωγήν θερμοηλεκτρικῆς ἐνεργείας ἔχουν κατὰ σειράν αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Ρωσία, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Δ. Γερμανία, ἡ Μ. Βρετανία καὶ ὁ Καναδᾶς. Ἡ παραγομένη ὕδροηλεκτρική ἐνέργεια εἶναι ἴση μετὸ ἡμισυ τῆς παραγομένης θερμοηλεκτρικῆς ἐνεργείας. Τὴν μεγαλύτεραν παραγωγήν ὕδροηλεκτρικῆς ἐνεργείας ἔχουν κατὰ σειράν αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ὁ Καναδᾶς, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γαλλία.

Σχ. 2. Ἡ ἐξέλιξις τῆς παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας (1959-1972).

ΠΙΝΑΞ 23

**1972. Ή παραγωγή
ηλεκτρικής ενέργειας**
(δισεκατομμύρια κιλοβατώρια)

Ήν. Πολιτεία	1853
Ρωσία	857
Ήαπωνία	429
Δ. Γερμανία	275
Μ. Βρετανία	264
Καναδάς	238
Γαλλία	163
Ήσραήλ	135
Ήταλία	107
Πολωνία	76
Α. Γερμανία	73
Σουηδία	72
Ήσπανία	69
Νορβηγία	68
Αύστραλία	61
Ν. Ήφρική	59
1972. Παγκ. Παραγωγή 5.647 δισεκ. κιλοβατώρια	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑΛΛΩΝ

53. Τά μέταλλα.

Βασικόν στοιχείον τής συγχρόνου οικονομικής ζωής είναι τά μέταλλα, τά όποία διακρίνομεν εις **χρήσιμα μέταλλα** (σίδηρος, χαλκός, ψευδάργυρος, άργίλλιον, ούράνιον κ.λπ.) και εις **πολύτιμα μέταλλα** (χρυσός, λευκόχρυσος και άργυρος). Τά χρήσιμα μέταλλα λαμβάνονται διά κατεργασίας τών μεταλλευμάτων. Ή περιεκτικότης του μεταλλεύματος εις μέταλλον ποικίλει άναλόγως του είδους του μετάλλου. (25-70% διά τά μεταλλεύματα σιδήρου, 1-2% διά τά μεταλλεύματα κασιτέρου). Ή παραγωγή μεταλλευμάτων είναι έντοπισμένη εις ώρισμένας χώρας του κόσμου, διαφόρους δι' έκαστον μέταλλον. Ή αντιθέτως ή μεταλλουργία είναι συγκεντρωμένη εις όλίγας μόνον χώρας, αί όποία είναι πλούσια εις λιθάνθρακα και ηλεκτρικήν ένέργειαν. Διότι ή μεταλλουργία χρησιμοποιεί τό κόσ ως αναγωγικόν.

μέσον και τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα διὰ τὴν ἠλεκτρόλυσιν. Αἱ διεθνεῖς στατιστικαὶ ἀναφέρονται πάντοτε εἰς τὴν ποσότητα τοῦ καθαροῦ μετάλλου, τὸ ὁποῖον περιέχεται ἐντὸς τοῦ μεταλλεύματος.

54. Ἡ παραγωγὴ μεταλλευμάτων σιδήρου.

Ὁ σίδηρος ἀποτελεῖ θεμελιώδες στοιχεῖον τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ζωῆς. Μεταλλεύματα σιδήρου ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος εἰς σίδηρον διακρίνομεν τὰ σιδηρομεταλλεύματα εἰς πλούσια (35-75%) καὶ εἰς πτωχὰ (20-35%). Τὰ πλουσιώτερα ἐκμεταλλεύσιμα μεταλλεύματα σιδήρου (περιεκτικότης 70%) ἀπαντῶνται εἰς τὴν Σουηδικὴν Λαπωνίαν, παρὰ τὴν Ἀνωτέραν Λίμνην τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ εἰς τὸ Κριβόϊ-Ρόγκ τῆς Οὐκρανίας. Τὰ σιδηρομεταλλεύματα εἶναι οἰκονομικῶς ἐκμεταλλεύσιμα, ὅταν ἀπαντῶνται εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ πλησίον λιθανθρακοφόρων περιοχῶν, ἢ ὅταν ἀπαντῶνται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

α) Ἡ παραγωγὴ σιδηρομεταλλεύματος. Τὴν μεγαλυτέραν παραγωγὴν σιδηρομεταλλεύματος ἔχουν κατὰ σειρὰν ἡ Ρωσία, αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Αὐστραλία, ἡ Βραζιλία, ἡ Κίνα καὶ ὁ Καναδᾶς (πίναξ 24). Ἄλλα παλαιὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς σιδηρομεταλλεύματος εἶναι ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Γερμανία, τὸ Λουξεμβούργον, ἡ Ἰσπανία καὶ αἱ Ἰνδία. Μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἀναπτύσσονται ταχέως εἰς μεγάλα κέντρα παραγωγῆς σιδηρομεταλλεύματος ἡ Βενεζουέλα, ἡ Βραζιλία, ἡ Χιλή, τὸ Περού καὶ ἡ Ν. Ἀφρικὴ.

β) Τὸ ἐμπόριον σιδηρομεταλλεύματος. Αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι εἰς σιδηρομετάλλευμα καὶ λιθάνθρακα δὲν ἔχουν ἐξαγωγὴν σιδηρομεταλλεύματος, διότι διαθέτουν μεγάλην ἐθνικὴν μεταλλουργίαν σιδήρου. Εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν χωρῶν ἀνήκουν αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Ρωσία, ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Κίνα. Κέντρα ἐξαγωγῆς σιδηρομεταλλεύματος εἶναι αἱ χῶραι, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι εἰς σιδηρομετάλλευμα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἐπαρκῆ λιθάνθρακα. Τοιαῦται χῶραι εἶναι ἡ Σουηδία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰσπανία, τὸ Ἀλγέριον, ἡ Τύνις, ἡ Βενεζουέλα, ἡ Χιλή, ἡ Βραζιλία. Ἀντιθέτως κέντρα εἰσαγωγῆς σιδηρομεταλλεύματος εἶναι αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι εἰς λιθάνθρακα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἐπαρκῆς σιδηρομετάλλευμα. Τοιαῦται χῶραι εἶναι ἡ Μ. Βρετανία, τὸ Βέλγιον, ἡ Γερμανία, ἡ Πολωνία, ἡ Ἰαπωνία. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι εἰσάγουν μεγάλας ποσότητας σιδηρομεταλλεύματος (τὸ ¼ τῆς παγκοσμίου εἰσαγωγῆς) ἀπὸ τὰς χῶρας τῆς Ν. Ἀμερικῆς, διότι ἡ ἐγχώριος παραγωγὴ δὲν ἱκανοποιεῖ τὴν τεραστίαν δυναμικότητα τῆς μεταλλουργικῆς βιομηχανίας.

1972. 'Η παραγωγή σιδηρομεταλλεύματος

Περιεχόμενος σίδηρος εντός των έξορυχθέντων μεταλλευμάτων
(έκατομύρια τόννοι)

Ρωσία	113
'Ην. Πολιτεΐα	46
Αύστραλία	39
Βραζιλία	29
Κίνα	25
Καναδάς	24
'Ινδία	22
Λιθερία	22
Σουηδία	21
Γαλλία	16
Βενεζουέλα	11
1972. Παγκ. Παραγωγή 433,8 έκ. τόννοι	

55. 'Η παραγωγή μεταλλευμάτων άλλων χρησίμων μετάλλων.

'Εκτός του σιδήρου και τὰ ἄλλα μέταλλα εἶναι σήμερον ἀπαραίτητα εἰς πλείστους κλάδους τῆς βιομηχανίας. Τοιαῦτα μέταλλα εἶναι ὁ χαλκός, ὁ ψευδάργυρος, ὁ μόλυθος, ὁ κασίτερος, τὸ χρῶμιον, τὸ μαγγάνιον, ὁ ὑδράργυρος, τὸ ἀργίλλιον καὶ μερικὰ ἄλλα ὅπως π.χ. τὸ βολφράμιον, τὸ βανάδιον, τὸ κάδμιον, τὸ μολυβδαίνιον, τὸ οὐράνιον, τὸ θόριον κ.ἄ. Ὁ πίναξ 25 δεικνύει τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς μεταλλευμάτων τῶν κυριωτέρων χρησίμων μετάλλων (οἱ ἀριθμοὶ δεικνύουν τὸ καθαρὸν μέταλλον, τὸ περιεχόμενον εἰς τὰ έξορυχθέντα μεταλλεύματα).

56. 'Η παραγωγή τῶν πολυτίμων μετάλλων καὶ οὐραίου.

Τὰ τρία πολύτιμα μέταλλα, χρυσός, ἄργυρος καὶ λευκόχρυσος, χρησιμοποιοῦνται εἰς πολλὰς ἐφαρμογὰς. Ἰδιαιτέρως ὁ χρυσός ἐξοκολουθεῖ νὰ συσχετίζεται μὲ τὴν νομισματικὴν θάσιν. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς χρυσοῦ εἶναι ἡ Νότιος Ἀφρικὴ, αἱ Ἴν. Πολιτεΐα, ὁ Καναδάς, ἡ Ρωσία καὶ ἡ Αὐστραλία. Τὰ κυριώτερα κέντρα παραγωγῆς ἀργύρου εἶναι τὸ Μεξικόν, αἱ Ἴν. Πολιτεΐα, ὁ Καναδάς, τὸ Περού καὶ ἡ Αὐστραλία. Τὴν δὲ μεγαλυτέραν παραγωγὴν λευκοχρυσου ἔχουν ὁ Καναδάς, ἡ Νότιος Ἀφρικὴ, ἡ Ρωσία καὶ αἱ Ἴν. Πολιτεΐα.

Ἡ Ν. Ἀφρική παράγει τὸ ἕμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς χρυσοῦ. Τὸ Μεξικὸν παράγει τὸ ἓν τέταρτον τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς ἀργύρου. Ὁ δὲ Καναδᾶς παράγει τὸ ἕμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς λευκοχρῦσου (πίναξ 26).

Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας τὸ οὐράνιον ἀπέβη ἓν περιζήτητον μέταλλον, διότι αἱ ἐφαρμογαὶ τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας διαρκῶς ἐπεκτείνονται. Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι, ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Γαλλία ἔχουν τὴν μεγαλυτέραν παραγωγὴν οὐρανίου (πίναξ 26).

ΠΙΝΑΞ 25

1972. Ἡ παραγωγή μερικῶν χρησίμων μετάλλων

Χαλκός (χιλιάδες τόννοι)		Ψευδάργυρος (χιλιάδες τόννοι)	
Ἑν. Πολιτεῖαι	1510	Καναδᾶς	1279
Ρωσία	1050	Ρωσία	650
Χιλή	723	Αὐστραλία	497
Ζάμπια	718	Ἑν. Πολιτεῖαι	434
Καναδᾶς	709	Περου	310
Ζαῖρ	413	Ἰαπωνία	281
Περου	217	Μεξικόν	272
Φιλιππῖνοι	214	Πολωνία	236
Αὐστραλία	172	Δ. Γερμανία	121
Ν. Ἀφρική	155	Ἰταλία	115
Ἰαπωνία	112	Ζαῖρ	109
1972. Παγκ. Παραγωγή 6.780 χιλ. τόννοι		1972. Παγκ. Παραγωγή 5.550 χιλ. τόννοι	
Βωξίτης (χιλιάδες τόννοι)		Μόλυβδος (χιλιάδες τόννοι)	
Αὐστραλία	13.700	Ἑν. Πολιτεῖαι	561
Ἰαμαϊκή	12.990	Ρωσία	460
Σουρινάμ	6.780	Αὐστραλία	420
Ρωσία	4.700	Καναδᾶς	377
Βρετ. Γουϊάνα	3.710	Μεξικόν	161
Γαλλία	3.260	Περου	154
Ἑλλάς	2.435	Γιουγκοσλαβία	120
Οὐγγαρία	2.360	Κίνα	108
Ἑν. Πολιτεῖαι	2.235	Μαρόκον	95
1972. Παγκ. Παραγωγή 65.800 χιλ. τόννοι		1972. Παγκ. Παραγωγή 3.410 χιλ. τόννοι	

ΠΙΝΑΞ 26

1972. 'Η παραγωγή χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
 (εἰς τόννους)

Χρυσός		"Αργυρος	
N. 'Αφρική	908,30	Καναδάς	1.508
Καναδάς	63,21	Περου	1.250
'Ην. Πολιτεῖαι	49,86	Μεξικόν	1.165
'Ιαπωνία	26,32	'Ην. Πολιτεῖαι	1.158
Αὔστραλία	23,48	Αὔστραλία	700
Γκάνα	22,52	'Ιαπωνία	312
Φιλιππῖναι	18,87	A. Γερμανία	156
N. Ροδεσία	15,60	Σουηδία	132
Δ. Γερμανία	6,21	Γαλλία	131
Κολομβία	5,85	Βολιβία	123
Μεξικόν	4,54	Γιουγκοσλαβία	111
'Ινδία	3,29		
1972. Παγκ. Παραγωγή 1195 τόννοι ('Εκτός τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Κίνας)		1972. Παγκ. Παραγωγή 9.060 τόννοι	

Οὐράνιον (εἰς τόννους)

'Ην. Πολιτεῖαι	10.514	Νιγηρία	215
Καναδάς	3.768	Γκαμπόν	210
N. 'Αφρική	3.077	Πορτογαλία	81
Γαλλία	1.213	'Ισπανία	60

1972. Παγκόσμιος Παραγωγή
19.185 τόννοι
('Εκτός τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Κίνας)

ΠΙΝΑΞ 27

1972. Γενικός δείκτης βιομηχανικῆς παραγωγῆς διὰ μερικὰς χώρας
 1963 = 100

'Ιράν	356	Γαλλία	173
'Ιαπωνία	290	A. Γερμανία	171
Βουλγαρία	257	Καναδάς	170
'Ισραήλ	255	Δ. Γερμανία	163
'Ισπανία	250	'Ιταλία	156
'Ελλάς	245	Σουηδία	153
'Ολλανδία	203	'Ινδία	153
Ρωσία	201	'Ην. Πολιτεῖαι	151

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

57. Ἡ σύγχρονος βιομηχανία.

Ἡ σημερινή μορφή τῆς βιομηχανίας ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας δεκαετηρίδας ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή ἐξελισσεται ἀλματωδῶς (πίναξ 27). Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας ἀπαιτοῦνται οἱ ἑξῆς ὅροι:

- 1) Ἀφθονία πρώτων ὑλῶν, ἐνεργείας καὶ κεφαλαίων.
- 2) Διαμόρφωσις μεγάλων οἰκονομικῶν μονάδων, ἤτοι μεγάλων ἐπικρατειῶν διὰ τὴν ἀσφαλῆ προμήθειαν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.
- 3) Μεγάλη εὐκολία συγκοινωνιῶν καὶ ἐπέκτασις τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν.
- 4) Μεγάλη πυκνότης πληθυσμοῦ καὶ ὑπαρξίς πολυαριθμοῦ ἐργατικῆς τάξεως.
- 5) Συνεχῆς πρόοδος τῆς τεχνικῆς διὰ τὴν ἀφθονωτέραν καὶ εὐθηνωτέραν παραγωγὴν βιομηχανικῶν προϊόντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ὄλων νέων εἰδῶν (π.χ. συνθετικαὶ ὑφαντικαὶ ὕλαι, πλαστικαὶ ὕλαι, συνθετικὸν καουτσούκ, τρανσίστορ, δέκται τηλεοράσεως) καὶ
- 6) Πολλαπλασιασμὸς καὶ ἐξομοίωσις τῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ, ὥστε νὰ ἀπορροφῶνται ἄφθονα βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα αἷτια τῆς μεγάλης παραγωγικότητος τῆς βιομηχανίας εἶναι «**ἡ μαζικὴ παραγωγή**» δηλ. ἡ παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων καὶ αὐτόματος ἔλεγχος κατὰ τὴν παραγωγὴν, ὁ ὁποῖος ἐλαττώνει εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς.

58. Κλάδοι τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Ἡ διάκρισις τῆς βιομηχανίας εἰς κλάδους δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Συνήθως διακρίνουν δύο βασικοὺς κλάδους: τὴν **βαρεῖαν βιομηχανίαν** καὶ τὴν **ἐλαφρὰν βιομηχανίαν**.

α) Ἡ βαρεῖα βιομηχανία κατεργάζεται μεγάλας ποσότητας βαρέων ὑλικῶν (μεταλλεύματα, μέταλλα, ὀρυκτὰ καύσιμα κ.ἄ). Χαρακτηριστικὸν τῆς βαρείας βιομηχανίας εἶναι ὁ μέγας ὄγκος τῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἡ ἰδιάζουσα μορφή, τὴν ὁποίαν προσδίδουν αὐταὶ εἰς τὸ γεωγραφικὸν τοπίον. Οὕτω μία ἐγκατάστασις παραγωγῆς σιδήρου καὶ χάλυβος δίδει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ γιγαντιαίου καὶ τοῦ παραδόξου. Ὁ σημαντικώτερος κλάδος τῆς βαρείας βιομηχανίας εἶναι ἡ βιομηχανία σιδήρου, ἡ ὁποία εἶναι ἐγκατεστημένη πάντοτε πλησίον τοῦ λιθάνθρα-

κος. Ἡ βαρεῖα βιομηχανία καλεῖται καὶ **βιομηχανία παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ**. Αὕτη παράγει ἐπὶ πλέον ἐνέργειαν, μεταφορικὰ μέσα, μηχανὰς παντὸς εἶδους καὶ ὑλικά διὰ ποικίλας μηχανικὰς καὶ τεχνικὰς κατασκευὰς. Ἡ σημασία τῆς βαρεῖας βιομηχανίας (ἡ βιομηχανίας παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ) εἶναι μεγίστη, διότι ἔχει τεραστίαν οἰκονομικὴν καὶ στρατηγικὴν σημασίαν. «Μία χώρα, ἡ ὁποία δὲν ἔχει βιομηχανίαν παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ, δὲν δύναται νὰ ἀναπτύξη τὰς παραγωγικὰς ἰκανότητάς αὐτῆς, εἰ μὴ μόνον μὲ τὴν βοήθειαν τῶν βιομηχανιῶν ἄλλων χωρῶν. Ἡ χώρα αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐλπίζῃ εἰς βιομηχανικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς» (P. GEORGE).

β) Ἡ ἐλαφρὰ βιομηχανία παράγει μεγάλην ποικιλίαν προϊόντων εὐρυτάτης καταναλώσεως. Μορφαὶ τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας εἶναι αἱ ὑφαντουργικαὶ βιομηχαναί, αἱ βιομηχαναὶ κατεργασίας δερμάτων, αἱ βιομηχαναὶ ἱματισμοῦ, αἱ βιομηχαναὶ τροφίμων, ποτῶν, καπνοῦ, αἱ χημικαὶ βιομηχαναὶ κ.ἄ.

59. Τὰ μεγάλα κέντρα βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Αἱ χώραι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγάλην βιομηχανικὴν παραγωγὴν, διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας:

α) εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν βαρεῖαν καὶ ἐλαφρὰν βιομηχανίαν καὶ

β) εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μόνον ἐλαφρὰν βιομηχανίαν. Εἶναι φανερόν ὅτι αἱ χώραι τῆς πρώτης κατηγορίας ρυθμίζουν τὴν παγκόσμιον οἰκονομικὴν ζωὴν, διότι αὐταὶ παρέχουν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τοῦ κόσμου τὰ μέσα τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος αὐτῶν. Διὰ τοῦτο αἱ χώραι τῆς πρώτης κατηγορίας θεωροῦνται ὡς τὰ μεγάλα κέντρα βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

60. Ἡ παραγωγὴ μετάλλων.

Ἡ παραγωγὴ μετάλλων (μεταλλουργία) εἶναι βασικὸν στοιχεῖον τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ζωῆς. Πρωταρχικὴν ὅμως σημασίαν ἔχει ἡ παραγωγὴ χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος, ἡ ὁποία εἶναι συγκεντρωμένη εἰς δύο κυρίως γαιάνθρακοφόρους περιοχάς, τὰς ΒΑ. Ἡν. Πολιτείας καὶ τὴν ΒΔ. Εὐρώπην, ἥτοι τὴν Μ. Βρεττανίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὸ Βέλγιον. Εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιοχὰς παράγεται τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος. Ἄλλα σημαντικὰ κέντρα παραγωγῆς εἶναι ἡ Ρωσία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία (πίναξ 28). Ἡ παραγωγὴ χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος θαίνει συνεχῶς ἀύξανόμενη. Εἰς τὰς περιοχὰς τῆς μεγάλης μεταλλουργίας εἶναι ἐγκατεστημένα αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχαναί. Αὐταὶ παράγουν ὑλίκον **μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ**. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο χρησιμεύει διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν

έργοστασίων πάσης φύσεως, διὰ τὴν κατασκευὴν διαφόρων τεχνικῶν ἔργων (ὄδοποιΐα, λιμενικὰ ἔργα, ἀποστραγγιστικὰ ἔργα, ἐκμετάλλευσις ὄρυχειν κ.ἄ.). Ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα μεταλλουργίας εἶναι συγχρόνως καὶ κέντρα **μεγάλης βιομηχανίας μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ.**

ΠΙΝΑΞ 28

1972. Ἡ παραγωγή χυτοσίδηρου καὶ χάλυβος
(ἐκατομμύρια τόννοι)

Χυτοσίδηρος		Χάλυψ	
Ρωσία	92,33	Ρωσία	125,59
Ἡν. Πολιτεία	82,86	Ἡν. Πολιτεία	120,87
Ἰαπωνία	75,80	Ἰαπωνία	96,90
Δ. Γερμανία	32,22	Δ. Γερμανία	43,70
Κίνα	28,00	Μ. Βρετανία	25,32
Γαλλία	19,38	Γαλλία	24,05
Μ. Βρετανία	15,32	Κίνα	23,00
Βέλγιον	11,78	Ἰταλία	19,81
Ἰταλία	9,62	Βέλγιον	14,48
Καναδὰς	8,72	Πολωνία	13,48
Τσεχοσλοβακία	8,48	Τσεχοσλοβακία	12,73
Πολωνία	7,60	Καναδὰς	11,86
Ἰνδία	7,38	Ἰσπανία	9,53
Ἰσπανία	6,09	Ἰνδία	6,76
Αὐστραλία	6,07	Αὐστραλία	6,58
Ρουμανία	4,89	Α. Γερμανία	5,67
Ν. Ἀφρική	4,89	Λουξεμβούργον	5,46
Λουξεμβούργον	4,67	Σουηδία	5,25
Παγκ. Παραγωγή		Παγκ. Παραγωγή	
1972: 461,4 ἐκ. τόννοι		1972: 623,3 ἐκ. τόννοι	
1956: 196 ἐκ. τόννοι		1956: 278 ἐκ. τόννοι	

61. Αἱ ναυπηγήσεις.

Τὰ μεγάλα ναυπηγεῖα εὐρίσκονται πλησίον μεγάλων θαλασσίων λιμένων. Περισσότερον εὐνοϊκοὶ εἶναι οἱ λιμένες οἱ εὐρισκόμενοι πλησίον περιοχῶν μὲ μεγάλην μεταλλουργίαν (Βοστώνη, Βαλιμόρη, Λίβερπουλ, Γλασκώβη, Σαϊν-Ναζέρ, Τουλών, Βρέμη, Λένινγκραντ, Βλαδιβοστόκ, Τόκιο, Ὁζάκα κ.ἄ.). Ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἡ Μ. Βρετανία κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰς ναυπηγήσεις ἐμπορικῶν πλοίων. Μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου (1941-1945) αἱ Ἡν. Πολιτεία ἀνέπτυξαν μίαν καταπληκτικὴν ἰκανότητα ναυπηγήσεων

1972. Αί ναυπηγήσεις έμπορικῶν πλοίων
(Χωρητικότης καθελκυσθέντων πλοίων εἰς χιλιάδας τόννους) *

Όλική χωρητικότης		Δεξαμενόπλοια (τάνκερ)	
Ίαπωνία	12.866	Ίαπωνία	5.568
Σουηδία	1.814	Σουηδία	973
Δ. Γερμανία	1.606	Δανία	690
Μ. Βρεττανία	1.233	Ίσπανία	602
Ίσπανία	1.142	Γαλλία	596
Γαλλία	1.129	Νορβηγία	507
Νορβηγία	975	Όλλανδία	479
Ίταλία	948	Ίταλία	419
Δανία	905	Μ. Βρεττανία	348
Όλλανδία	761	Πολωνία	328
Ήν. Πολιτεῖαι	611	Δ. Γερμανία	272
Πολωνία	575	Ήν. Πολιτεῖαι	186
Γιουγκοσλαβία	453	Βέλγιον	84
Βέλγιον	240	Γιουγκοσλαβία	31
Φινλανδία	207	Φινλανδία	18
1972. Παγκ. ναυπηγήσεις: 26.714 χιλ. κόροι (Έκτός τῆς Ρωσίας)		1972. Παγκ. ναυπηγήσεις 10.989 χιλ. κόροι (Έκτός τῆς Ρωσίας)	

(* 1 κόρος = 100 κυβικοί πόδες = 2,83 κυβικά μέτρα)

(33,6 έκ. κόροι). Μεταπολεμικῶς αἱ ναυπηγήσεις εἰς τὰς Ήν. Πολιτεῖας ἠλαττώθησαν κατὰ πολὺ. Σήμερον τὰ μεγαλύτερα κέντρα ναυπηγήσεως έμπορικῶν πλοίων εἶναι (πίναξ 29) ἡ Ίαπωνία, ἡ Μ. Βρεττανία, ἡ Δ. Γερμανία, ἡ Σουηδία, ἡ Ίσπανία καὶ ἡ Γαλλία. Αἱ ναυπηγήσεις εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπολογίζεται ὅτι εἶναι περίπου ἴσαι μὲ τὰς ἀγγλικάς.

62. Ή παραγωγή σιδηροδρομικοῦ ὕλικου.

Αἱ βιομηχαναὶ παραγωγῆς σιδηροδρομικοῦ ὕλικου εὐρίσκονται εἰς τὰς περιοχὰς μεταλλουργίας. Τὴν μεγαλυτέραν παραγωγὴν ἀτμομηχανῶν καὶ ὀχημάτων ἔχουν αἱ Ήν. Πολιτεῖαι, ἡ Ρωσία, ἡ Μ. Βρεττανία, ἡ Ίαπωνία.

63. Ή παραγωγή αὐτοκινήτων.

Ή βιομηχανία κατασκευῆς αὐτοκινήτων (ὅπως καὶ ἡ βιομηχανία κατασκευῆς ἀεροπλάνων) χρησιμοποιεῖ μεγαλὴν ποικιλίαν πρώτων

ύλων καὶ ἡμικατεργασμένων προϊόντων. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖ ἐργατικὸν προσωπικὸν ποικίλων εἰδικοτήτων. Πλήρης βιομηχανία αὐτοκινήτων ὑπάρχει μόνον εἰς ὀλίγας χώρας (Ἡν. Πολιτεῖαι, Μ. Βρετανία, Γερμανία, Γαλλία, Ἰταλία, Ρωσία κ.ἄ.). Εἰς μερικὰς ἄλλας χώρας (Σουηδία, Βέλγιον, Ἰνδία, Αὐστραλία, Βραζιλία κ.ἄ.) λειτουργοῦν ἐργοστάσια συναρμολογήσεως αὐτοκινήτων ἀπὸ ὑλικά τὰ ὁποῖα εἰσάγονται ἔτοιμα. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι παράγουν τὰ 30% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς αὐτοκινήτων. Ἡ ΒΔ. Εὐρώπη παράγει τὰ 30% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ ἡ Ἰαπωνία παράγει τὰ 18% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἡ παραγωγή αὐτοκινήτων εἰς τὰς Ἡν. Πολιτεῖας τροφοδοτεῖ κυρίως τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, διότι ἡ ἐξαγωγή αὐτοκινήτων εἶναι ἐλαχίστη (τὰ 6% τῆς ἀμερικανικῆς παραγωγῆς). Τὸ Νη-τρόιτ εἶναι ἡ πόλις τῶν αὐτοκινήτων. Σχεδὸν ὀλόκληρος ἡ ἀμερικανικὴ παραγωγή αὐτοκινήτων ἐλέγχεται ἀπὸ τρία τεράστια τράστ (GENERAL MOTORS, FORD καὶ CHRYSLER). Εἰς τὴν Εὐρώπην μεγάλην παραγωγήν αὐτοκινήτων ἔχουν ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ρωσία (πίναξ 30).

64. Ἡ παραγωγή γεωργικῶν μηχανῶν.

Ἡ βιομηχανία παραγωγῆς γεωργικῶν μηχανῶν εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζουσι εἰς μεγάλην ἔκτασιν τὴν μηχανικὴν καλλιέργειαν. Εἰς τὴν παραγωγήν γεωργικῶν μηχανῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσι αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ρωσία. Ἀκολουθοῦν ἡ Δ. Γερμανία, αἱ χώραι τῆς Α. Εὐρώπης, ἡ Μ. Βρετανία καὶ ἡ Γαλλία. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ αἱ χώραι τῆς Δ. Εὐρώπης εἶναι τὰ μεγάλα κέντρα ἐξα-

ΠΙΝΑΞ 30

1972. Ἡ παραγωγή αὐτοκινήτων (χιλιᾶδες ὀχήματα)

Ἡν. Πολιτεῖαι	11.271
Ἰαπωνία	6.299
Δ. Γερμανία	3.816
Γαλλία	3.338
Μ. Βρετανία	2.329
Ἰταλία	1.840
Καναδάς	1.474
Ρωσία	1.380
1972. Παγκ. Παραγωγή	
35.480.000 ὀχήματα	

γωγής γεωργικῶν μηχανῶν. Τὸ 1972 ὑπῆρχον εἰς λειτουργίαν 16 ἑκατομμύρια γεωργικὰ μηχαναῖ, ἐκ τῶν ὁποίων 4,4 ἑκατομμύρια ὑπῆρχον εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ 2,1 ἑκατομμύρια εἰς τὴν Ῥωσίαν.

65. Τὰ κέντρα τῆς μεγάλης ὑφαντουργικῆς παραγωγῆς.

Ἡ ὑφαντουργικὴ βιομηχανία εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιότερας, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότερας μορφᾶς τῆς βιομηχανίας. Σήμερον ὁ θάμβαξ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν καὶ ἀκολουθοῦν τὸ ἔριον, αἱ τεχνηταὶ καὶ αἱ συνθετικαὶ ὑφαντικαὶ ὕλαι. Ἡ μεγάλη βιομηχανία τοῦ θάμβακος ἦτο ἄλλοτε συγκεντρωμένη εἰς τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Δ. Εὐρώπης καὶ εἰς τὰς Βορειοανατολικὰς Πολιτείας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας δεκαετίας ἀνεπτύχθησαν ραγδαίως νέαι μεγάλα βιομηχανία θάμβακος εἰς τοὺς τόπους παραγωγῆς τοῦ θάμβακος. Τοιαῦται νέαι βιομηχανία ἀνεπτύχθησαν εἰς τὰς Νοτιοανατολικὰς Πολιτείας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, τὸ Μεξικόν, τὰς Ἰνδίας, τὸ Πακιστάν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Κ. Ἀσίαν, τὴν Ἰαπωνίαν. Σήμερον ἡ παγκόσμιος βιομηχανία θάμβακος διαθέτει ἑκατομμύρια ἀτράκτων συνεχοῦς λειτουργίας. Ἐκ τούτων τὰ περισσότερα ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ ἀκολουθοῦν ἡ Ῥωσία, αἱ Ἰνδία, ἡ Ἰαπωνία, τὸ Πακιστάν, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Δ. Γερμανία. Ἡ μεγάλη βιομηχανία ἐρίου παραμένει ἐντοπισμένη εἰς τὰ κέντρα ὑφαντουργίας τοῦ Β.

ΠΙΝΑΞ 31

1972. Ἡ παραγωγή νημάτων (χιλιάδες τόννοι)

Χῶραι	Νήματα ἐκ θάμβακος	Νήματα ἐξ ἐρίου
Ἡν. Πολιτεία	1517	116
Ῥωσία	1504	377
Ἰνδία	972	—
Ἰαπωνία	527	196
Πακιστάν	336	—
Γαλλία	275	155
Δ. Γερμανία	222	87
Πολωνία	212	87
Ἰταλία	201	180
Μ. Βρετανία	154	232
Τσεχοσλοβακία	121	48
Βέλγιον	67	89

ήμισφαιρίου, ἤτοι εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλλίαν, τὰς Βορειοανατολικὰς Πολιτείας τῶν Ἦν. Πολιτειῶν καὶ τὴν Ρωσίαν (Μόσχα, Λένινγκραντ).

Ἡ βιομηχανία τῆς φυσικῆς μετάξης εἶναι σήμερον καθαρῶς ἀμερικανικὴ βιομηχανία. Τὸ Πάτερσον, πλησίον τῆς Ν. Ὑόρκης, εἶναι ἡ πόλις τῆς βιομηχανίας φυσικῆς μετάξης. Αἱ Ἦν. Πολιτεῖαι κατεργάζονται τὰ 4/5 τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς φυσικῆς μετάξης καὶ διὰ τὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως εἰσάγουν καὶ ἔτοιμα μεταξωτὰ ἀπὸ τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Κίναν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἰταλίαν. Αἱ χῶραι αὐταὶ ἔχουν παλαιὰν βιομηχανίαν φυσικῆς μετάξης.

Σήμερον πολλὰ ὑφάσματα κατασκευάζονται ἀπὸ τὴν ἀνάμιξιν συνθετικῶν καὶ φυσικῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν (βάμβαξ, ἔριον).

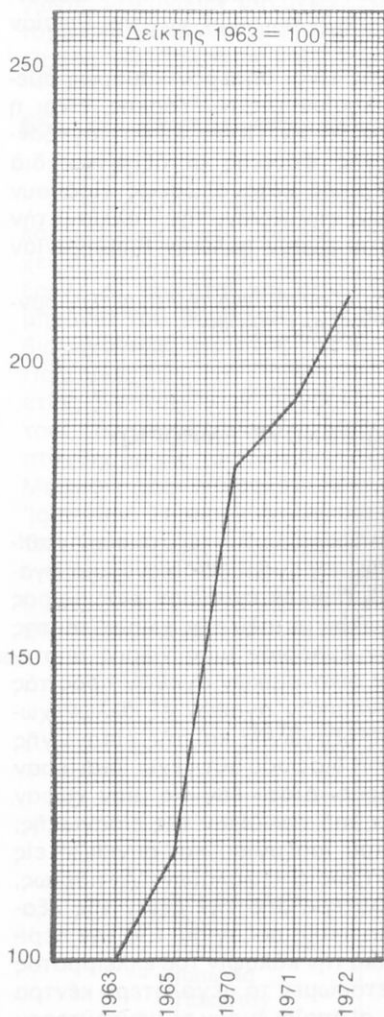
ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

66. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον.

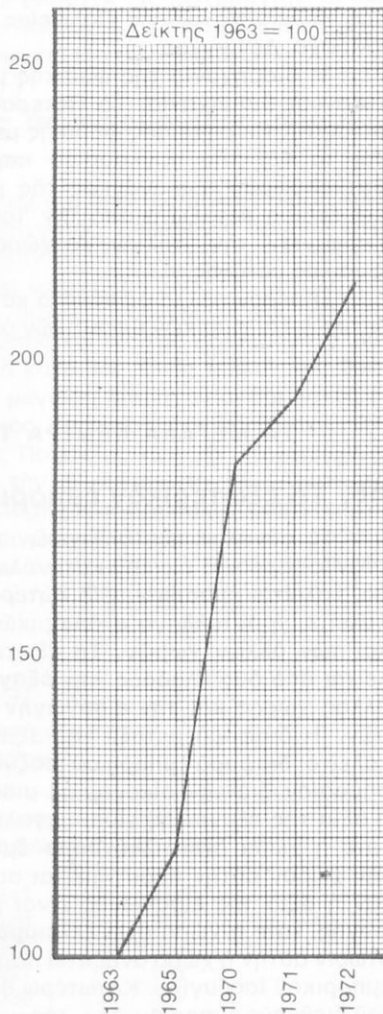
Τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων καθίστανται προσιτὰ εἰς τὴν κατανάλωσιν τὰ παραγόμενα οἰκονομικὰ ἀγαθὰ, καλεῖται **ἐμπόριον**. Εἰδικώτερον **ἐξωτερικὸν ἐμπόριον** μιᾶς χώρας καλεῖται ἡ ἀνταλλαγὴ οἰκονομικῶν ἀγαθῶν μεταξὺ τῆς χώρας ταύτης καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον μιᾶς χώρας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κλάδους, τὴν **ἐξαγωγὴν** οἰκονομικῶν ἀγαθῶν πρὸς τὰς ἄλλας χώρας καὶ τὴν **εἰσαγωγὴν** οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ἐξ ἄλλων χωρῶν. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀξίας τῆς ἐξαγωγῆς καὶ τῆς εἰσαγωγῆς καλεῖται **διαφορὰ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου**. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομίαν μιᾶς χώρας. Διότι, ἐὰν εἰς μίαν χώραν ἡ ἀξία τῆς ἐξαγωγῆς εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς εἰσαγωγῆς, τότε ἡ χώρα ἔχει **πλεόνασμα** ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καὶ συνεπῶς εἰς τὴν χώραν αὐτὴν παρατηρεῖται συγκέντρωσις κεφαλαίων. Ἀντιθέτως, ἐὰν ἡ ἀξία τῆς εἰσαγωγῆς εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς ἐξαγωγῆς, τότε ἡ χώρα ἔχει **ἐλλείμμα** ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὕτην ἡ χώρα ἀναζητεῖ πόρους διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν τὰ μεγαλύτερα κέντρα τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, δηλ. τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ μεγαλύτερον ἐξωτερικὸν ἐμπόριον (πίναξ 32).

67. Αἱ Ἦνωμένα Πολιτεῖαι.

Μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον πόλεμον αἱ Ἦν. Πολιτεῖαι ἀπέβησαν ἡ μεγαλυτέρα ἐμπορικὴ Δύναμις τοῦ κόσμου. Εἰσάγουν εἶδη διατροφῆς

Σχ. 3. 'Η εξέλιξις των παγκοσμίων εισαγωγών (κατά θάρος) 1963-1972.

Σχ. 4. 'Η εξέλιξις των παγκοσμίων εξαγωγών (κατά θάρος) (1963-1972).

τροπικής προελεύσεως (ζάχαριν, τέϊον, καφέ, βανάνας κ.ά.). 'Εξάγουν δὲ βιομηχανικά προϊόντα, εἶδη διατροφῆς καὶ πρώτας ὕλας τῆς βιομηχανίας. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐξαγωγῆς κατευθύνεται πρὸς τὴν Εὐρώπην. Αἱ 'Ην. Πολιτεῖαι, παρὰ τὴν τεραστίαν παραγωγὴν των εἰς ὅλους τοὺς κλάδους, ἐξάγουν μόνον ἐλάχιστον μέρος τῆς ὅλης παραγωγῆς των. 'Εν τούτοις ἡ ἀξία τῆς ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ μεγίστη εἰς τὸν κόσμον. Ὁ λιμὴν τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπέβη ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἔνεκα τῆς μεγάλης καταναλωτικῆς ἰκανότητος τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου βαίνει συνεχῶς αὐξανόμενον καὶ σήμερον ἀπέβη τὸ μεγαλύτερον εἰς τὸν κόσμον (πίναξ 32).

68. Ἡ Μεγάλη Βρετανία.

Μέχρι τοῦ 1939 ἡ Μ. Βρετανία ἦτο ἡ μεγαλύτερα ἐμπορικὴ Δύναμις τοῦ κόσμου. Σήμερον ἔρχεται μετὰ τὰς 'Ην. Πολιτείας καὶ τὴν Δ. Γερμανίαν. Ἡ Μ. Βρετανία εἰσάγει τεραστίας ποσότητας ποικίλων πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς καὶ μεγίστας ποσότητας τροφίμων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ μεγάλου ἀστικοῦ πληθυσμοῦ τῆς. 'Εξάγει δὲ γαιάνθρακα καὶ βιομηχανικά προϊόντα, ἢ ἐπανεξάγει πρώτας ὕλας τῆς βιομηχανίας (ἔριον κ.ά.). Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου διεξάγεται μὲ τὰς κτήσεις καὶ τὰς ἄλλοτε ἀποικίας τῆς. Τὸ μέγα ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καλύπτεται ἀπὸ τὰ κέρδη τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ δανεισμοῦ, τῶν ἀσφαλίσεων, τῆς ναυτιλίας κ.ά. Τὸ Λονδῖνον εἶναι ὁ δεῦτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου.

69. Ἡ Δυτικὴ Γερμανία.

Ἡ Δ. Γερμανία εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ Δύναμις τοῦ κόσμου. Εἰσάγει μεγάλας ποσότητας τροφίμων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ τῆς καὶ μεγάλας ποσότητας ποικίλων πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς (σιδηρομετάλλευμα, ὑφαντικὰς ὕλας, μέταλλα, πετρέλαιον κ.ά.). 'Εξάγει δὲ γαιάνθρακα καὶ βιομηχανικά προϊόντα (μηχανάς, ὑφάσματα, χημικὰ προϊόντα). Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γερμανίας δὲν ἔχει τὸν παγκόσμιον χαρακτῆρα τοῦ ἐμπορίου τῶν 'Ην. Πολιτειῶν καὶ τῆς Μ. Βρετανίας, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορίου διεξάγεται μὲ τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας. "Ενεκα τούτου μέγα μέρος τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορίου διενεργεῖται διὰ ξηρᾶς. Τὸ Ἀμβουῆργον καὶ ἡ Βρέμη εἶναι οἱ μεγάλοι ἐμπορικοὶ λιμένες τῆς Γερμανίας.

70. Ἡ Γαλλία.

Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου. Εἶναι χώρα μὲ ἀφθονον γεωργικὸν πλοῦτον, μεγάλην βιομηχανίαν καὶ ἀφθονα κεφάλαια. Εἰσάγει ὀλίγα εἶδη διατροφῆς τροπικῆς προελεύσεως, κυρίως ὅμως εἰσάγει πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς (ὑφαντικὰς ὕλας, μέταλλα, καουτσούκ, ὑγρὰ καύσιμα κ.ἄ). Ἐξάγει δὲ βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ εἶδη πολυτελείας. Τὸ γαλλικὸν ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὰς παλαιὰς ἀποικίας τῆς. Ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Χάβρη εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ λιμένες τῆς Γαλλίας.

ΠΙΝΑΞ 32

1972. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῶν μεγαλύτερων ἐμπορικῶν χωρῶν τοῦ κόσμου (ἐκατομμύρια δολάρια)

Χῶραι	Εἰσαγωγαὶ	Ἐξαγωγαὶ	Διαφορὰ Ἴσοζυγίου
Ἡν. Πολιτεῖαι	55.310	48.979	- 6.331
Μ. Βρεττανία	27.860	24.344	- 3.516
Δ. Γερμανία	39.763	46.208	+ 6.445
Καναδάς	18.854	20.178	+ 1.324
Γαλλία	26.715	25.848	- 867
Ὀλλανδία	16.918	16.784	- 134
Βέλγιον	15.489	16.151	+ 662
Ἰαπωνία	23.471	28.591	+ 5.120
Ἰταλία	19.282	18.548	- 734
Σουηδία	8.107	8.784	- 677
Ἑλβετία	8.470	6.828	- 1.642
Αὐστραλία	4.555	6.302	+ 1.747
Ἰνδία	2.220	2.404	+ 184
Ν. Ἀφρική	3.648	2.602	- 1.046
Δανία	5.070	4.417	- 653
Βραζιλία	4.723	3.990	- 733*
Νορβηγία	4.333	3.252	- 1.081
Ἀργεντινὴ	1.905	1.941	+ 36
Ἰσπανία	6.755	3.803	- 2.952
Αὐστρία	5.216	3.883	- 1.333
Ν. Ζηλανδία	1.531	1.766	+ 235
Ρωσία	16.047	15.361	- 686
Α. Γερμανία	3.154	5.614	+ 2.460
Πολωνία	5.335	4.932	- 403
Τσεχοσλοβακία	5.227	4.915	- 312
Παγκοσμίως	427.500	412.400	—

71. Τὰ ἄλλα μεγάλα κέντρα τοῦ ἐμπορίου.

Ὁ Καναδᾶς, παρὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων του, ἀπέβη μεγάλη ἐμπορικὴ Δύναμις τοῦ κόσμου. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν ἄφθονον γεωργικόν, δασικὸν καὶ ὀρυκτὸν πλοῦτον τῆς χώρας καὶ εἰς τὴν ραγδαίαν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐμπορίου διεξάγεται μὲ τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ τὰς χώρας τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας. Ἡ Βανκοῦβερ καὶ τὸ Μοντρεάλ· εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ λιμένες τοῦ Καναδά. Ἐπίσης μεγάλα κέντρα ἐμπορίου εἶναι ἡ Ὁλλανδία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἰαπωνία. Αἱ χῶραι αὐταὶ ἔχουν πυκνὸν πληθυσμὸν καὶ μεγάλην βιομηχανίαν. Δὲν ἔχουν ὅμως ἐπαρκῆ παραγωγὴν εἰδῶν διατροφῆς καὶ ἐπαρκεῖς πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν των. Ἐνεκα τούτου διεξάγουσιν μέγα ἐξωτερικὸν ἐμπόριον (πίναξ 32).

72. Τὸ σύγχρονον διεθνὲς ἐμπόριον.

Σήμερον τὸ διεθνὲς ἐμπόριον χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν διαχωρισμὸν τοῦ κόσμου εἰς δύο μεγάλας αὐτόνομους ἀγοράς. Ἡ μία ἀγορὰ περιλαμβάνει τὴν Ρωσίαν, τὰς χώρας τῆς Α. Εὐρώπης καὶ τὴν Κίναν, ἡ δὲ ἄλλη ἀγορὰ περιλαμβάνει ὀλόκληρον τὸν ὑπόλοιπον κόσμον. Αἱ ἐμπορικαὶ ὅμως συναλλαγαὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀγορῶν ὑπάγονται ἀκόμη εἰς ὀρισμένους περιορισμούς. Καταβάλλονται ὅμως διεθνεῖς προσπάθειαι διὰ τὴν διευρύνειν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀποκατάστασιν πλήρους ἐλευθερίας εἰς τὰ ρεῦματα τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

73. Ἡ σημασία τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἐκάστη κοινωνία τῶν ἀνθρώπων ζῆ ἐντὸς περιβάλλοντος μὲ διάφορον φυσικὸν πλοῦτον καὶ εὐρίσκεται εἰς διάφορον βαθμὸν τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδεμία πολιτισμένη χώρα δύναται νὰ παράγῃ πᾶν ὅ,τι καταναλίσκει, οὔτε νὰ καταναλίσκῃ πᾶν ὅ,τι παράγει. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου γεννᾶται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐντατικῆς ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων. Ἡ εὐκόλος μεταφορὰ κατωρθώθη, ὅταν κατενικήθη καὶ συνετημήθη ἡ ἀπόστασις. Ἡ σύγχρονος οἰκονομικὴ μορφή τοῦ κόσμου ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον εἰς τὰ μεταφορικὰ μέσα ὁ ἀτμός, ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ τὸ πετρέλαιον. Σήμερον ὀλόκληρος ἡ ὑφήλιος ἀποτελεῖ γιγαντιαῖον ὄργανισμὸν, τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ μέρη εὐρίσκονται εἰς ἀμοιβαίαν ἐξάρτησιν. Πᾶσα μεταβολή, ἡ ὁποία συμβαίνει εἰς μίαν χώραν, ἔχει ἄμεσον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν ἄλλων χωρῶν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναπτύξεως τῶν συγκοι-

ωνιών. Καίτοι ὅλαι σχεδὸν αἱ χώραι ὑψώνουν τελωνειακὰ τεῖχη, ἐν τούτοις ἐκάστη χώρα εἶναι εἰδικευμένη ἢ τείνει νὰ εἰδικευθῆ εἰς ὠρισμένην παραγωγὴν καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς ὄλων τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἐπιβάλλει εἰς τοὺς λαοὺς μίαν ἐντατικὴν ἀνταλλαγὴν προϊόντων καὶ ἰδεῶν (ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνικαὶ κατακτήσεις, γράμματα, τέχναι, οἰκονομία κ.λπ.).

Α! ΑΙ ΔΙΑ ΞΗΡΑΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

74. Αἱ ὀδικαὶ μεταφοραί.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ηὔξήθησαν κατὰ πολὺ αἱ διὰ τῶν ὁδῶν μεταφοραὶ ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐξαπλώσεως τοῦ αὐτοκινήτου. Ὅλαι αἱ χώραι συγχρονίζουσι τὰ παλαιὰ ὀδικὰ τῶν δίκτυα καὶ κατασκευάζουσι νέας ὁδοὺς. Αἱ ὁδοὶ διαμορφώνονται διὰ τὴν εὐκόλον κυκλοφορίαν τοῦ αὐτοκινήτου (αὐτοκινητόδρομοι). Τὰ ὀδικὰ δίκτυα τῶν κρατῶν συνηνώθησαν καὶ οὕτω ἐσχηματίσθησαν ἐπὶ τῶν ἠπειρῶν διεθνῆ ὀδικὰ δίκτυα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουσι εἰς τὸ αὐτοκίνητον νὰ διασχίσῃ ὀλοκλήρους ἠπείρους (π.χ. ἀπὸ τὴν Ν. Ὑόρκην εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον ἢ τὸ Μπουένος Ἀϊρες καὶ ἀπὸ τὴν Στοκχόλμην εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ τὸν Περσικὸν κόλπον). Τὸ αὐτοκίνητον εἰσέδυσεν εἰς ὅλας τὰς νέας καὶ τὰς καθυστερημένας χώρας καὶ ἐπολλαπλασίασε κατὰ πολὺ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. Ἡ συνεχὴς εὐρυτέρα χρησιμοποίησις τοῦ αὐτοκινήτου ὡς μεταφορικοῦ μέσου πραγματοποιεῖ σήμερον μίαν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου πολὺ ταχύτεραν καὶ πολὺ μεγαλυτέρας σημασίας ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν ὁ σιδηρόδρομος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Τὸ μεγαλύτερον ὀδικὸν δίκτυον εἰς τὸν κόσμον ἔχουσι αἱ Ἕν. Πολιτεῖαι. Τὸ ὀδικὸν τοῦτο δίκτυον ἀποτελεῖ περίπου τὸ ἡμισυ τοῦ παγκοσμίου ὀδικοῦ δικτύου. Ἐπὶ τοῦ ὀδικοῦ δικτύου τῶν Ἕν. Πολιτειῶν κυκλοφοροῦν 116 ἑκατομμύρια αὐτοκίνητα, (ἦτοι τὰ 42% τῶν κυκλοφορούντων εἰς τὸν κόσμον αὐτοκινήτων).

75. Αἱ σιδηροδρομικαὶ μεταφοραί.

Παρὰ τὴν μεγάλην ἐξάπλωσιν τοῦ αὐτοκινήτου ὁ σιδηρόδρομος ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τὰς μεταφορὰς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, διότι μεταφέρει μέγα πλῆθος ἐπιβατῶν καὶ μεγάλας ποσότητας ἐμπορευμάτων. Ἀπὸ τὴν σύνδεσιν τῶν διαφόρων ἐθνικῶν δικτύων προέκυψαν αἱ μεγάλαι διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν ὑπάρχουν τὰ 40% τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τοῦ κόσμου, εἰς δὲ τὴν Δυτικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Ρωσίας ὑπάρχουν τὰ 30%. Τὰ μεγαλύτερα ἐθνικὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα ἔχουσι αἱ Ἕν. Πολιτεῖαι, ἡ Ρωσία, ὁ Καναδᾶς, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Μ. Βρετανία. Ἡ διὰ σιδηροδρόμων μεταφορὰ ἐμπορευμάτων εἶναι

ΠΙΝΑΞ 33

1972. Η κυκλοφορία αυτοκινήτων
 (χιλιάδες οχήματα)

Ήν. Πολιτεία	116.810
Ίαπωνία	22.130
Δ. Γερμανία	16.690
Γαλλία	16.320
Μ. Βρετανία	14.620
Ίταλία	13.930
Καναδάς	9.470
Αύστραλία	5.300
Ίσπανία	4.110
Βραζιλία	3.470
Όλλανδία	3.140
Βέλγιον	2.550
Α. Γερμανία	1.880

1972. Παγκοσμίως 271,8 εκατομ. αυτοκίνητα
 (Έκτος της Κίνας και των Λαϊκών Δημοκρατιών
 της Κορέας και του Βιετνάμ).

ΠΙΝΑΞ 34

1972. Αι σιδηροδρομικά μεταφορά

Α. Μεταφοράι επιβατῶν (δισεκατομ. χιλιόμετρικοί επιβάται)		Β. Μεταφοράι φορτίων (δισεκατομ. χιλιόμετρικοί τόνοι) *	
Ίαπωνία	298	Ρωσία	2.761
Ρωσία	286	Ήν. Πολιτεία	1.136
Γαλλία	43	Κίνα	301
Δ. Γερμανία	39	Καναδάς	181
Πολωνία	38	Ίνδισαί	133
Ίταλία	35	Πολωνία	110
Μ. Βρετανία	34	Γαλλία	68
Α. Γερμανία	20	Τσεχοσλοβακία	66
Ρουμανία	20	Δ. Γερμανία	65
Τσεχοσλοβακία	16	Ίαπωνία	60
Ούγγαρία	14	Ν. Αφρική	60
Ίσπανία	14	Ρουμανία	53
Ήν. Πολιτεία	13	Α. Γερμανία	51
Άργεντινή	12	Μ. Βρετανία	23

* Διά τήν σύγκρισιν τῶν σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν χρησιμοποιεῖται τὸ γινόμενον τῶν μεταφερθέντων ἐπιβατῶν ἢ τοῦ μεταφερθέντος φορτίου ἐπὶ τὴν διανυθεισάν ἀπόστασιν: τόνοι Χ χιλιόμετρα. Τὸ γινόμενον τοῦτο καλεῖται χιλιόμετρικοί ἐπιβάται ἢ χιλιόμετρικοί τόνοι.

μεγαλύτερα εις τὰς Ἑν. Πολιτείας, τὴν Ρωσίαν, τὴν Κίναν καὶ τὸν Καναδᾶν (πίναξ 34), ἡ δὲ μεταφορὰ ἐπιβατῶν εἶναι μεγαλύτερα εις τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Ρωσίαν.

Αἱ μεγάλοι ἡπειρωτικαὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Εἰς τὸ βόρειον κυρίως ἡμισφαίριον ὑπάρχουν σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἱ ὁποῖαι διασχίζουν ὀλοκλήρους ἡπείρους.

α) Εἰς τὴν **Εὐρώπην** ὑπάρχει ἓν πλήρες διεθνὲς δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τὸ ὁποῖον συνδέει ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἐξονες τοῦ δικτύου τούτου εἶναι δύο μεγάλοι διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Ἡ μία γραμμὴ θαίνει ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ παραλλήλως πρὸς τὸν ἄξονα τῆς Εὐρώπης (Λισσαβῶν - Μαδρίτη - Παρίσιοι - Βερολῖνον - Λένινγκραντ). Ἡ δευτέρα γραμμὴ θαίνει ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ καὶ καταλήγει εις τὸ Σουεζ καὶ τὴν Μέσην Ἐναντολήν (Λονδῖνον - Παρίσιοι - Σεμπλόν - Μιλᾶνον - Βελιγράδιον - Νύσσα - Σόφια - Κωνσταντινούπολις - Χαλέπιον, ὁπόθεν μία διακλάδωσις φέρει εις τὴν Βασόραν, ἄλλη δὲ εις τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μεδίαν). Ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς κεντρικὰς διεθνεῖς γραμμάς ἀποσπῶνται πολλαὶ μεγάλοι διακλαδώσεις (Βερολῖνον - Στοκχόλμη, Μιλᾶνον - Νεάπολις, Νύσσα - Ἀθῆναι, Παρίσιοι - Πράγα - Μόσχα, κ.ἄ).

β) Εἰς τὴν **Ἀσίαν** δὲν ὑπάρχει διεθνὲς δίκτυον. Ἡ γραμμὴ τοῦ ὑπερσιθηρικοῦ σιδηροδρόμου εἶναι ἡ μακροτέρα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ κόσμου (8.684 km) καὶ διὰ μέσου τῆς Σιθῆρας συνδέει τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Ἄπυ Ἀναντολήν (Μόσχα - Βλαδιβοστόκ). Μεγάλοι διακλαδώσεις τοῦ ὑπερσιθηρικοῦ φέρουν εις τὸ Τουρκεστᾶν καὶ τὴν Κίναν. Μεγάλα τοπικὰ δίκτυα ὑπάρχουν εις τὴν Κίναν καὶ τὰς Ἰνδίας. Τὸ δίκτυον τῶν Ἰνδιῶν δὲν ἔχει ἀκόμη συνδεθῆ μετὰ τὸ δίκτυον τοῦ ὑπερσιθηρικοῦ. Τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἰράν διασχίζεται ἀπὸ μίαν γραμμὴν, ἡ ὁποῖα συνδέει τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας (Μπεντὲρ Σάχ) μετὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Περσικοῦ κόλπου (Μπεντὲρ Σαπούρ).

γ) Εἰς τὴν **Βόρειον Ἀμερικὴν** ὑπάρχουν δύο συστήματα μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Τὸ ἓν σύστημα περιλαμβάνει τὰς γραμμάς, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ μετὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ὑπάρχουν δύο τοιαῦτα γραμμαί εις τὸν Καναδᾶν καὶ ἕξ εις τὰς Ἑν. Πολιτείας. Τὸ δεύτερον σύστημα περιλαμβάνει τὰς γραμμάς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Οὕτω εις τὴν Β. Ἀμερικὴν διεμορφώθη τὸ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον εις τὸν κόσμον.

δ) Εἰς τὴν **Νότιον Ἀμερικὴν** ὑπάρχουν δύο μεγάλοι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Μεγάλῃς σημασίας εἶναι ὁ σιδηρόδρομος Μπουένος Ἀἶρες-Βαλπαραΐζο, ὁ ὁποῖος ὑπερπηδᾷ τὰς Ἀνδεῖς ἀνερχόμενος μέχρις ὕψους 3.145 μέτρων.

ε) Εἰς τὴν **Αὐστραλίαν** ὑπάρχουν πολλαὶ τοπικὰ δίκτυα διαφορετικοῦ πλάτους καὶ συνεπῶς εἶναι ἀσύνδετα. Σταθεροῦ πλάτους εἶ-

ναι ή γραμμή από Σύδνεϋ εις Πέρθ και ή άποπερατωθείσα γραμμή από Σύδνεϋ εις Πόρτ Ντάρβιν.

στ) Εις την **Άφρικήν** υπάρχουν τοπικά δίκτυα, τά όποια παραμένουν άκόμη άσύνδετα μεταξύ των.

Β! ΑΙ ΔΙΑ ΠΛΩΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

76. Αί διὰ τῶν ποταμῶν μεταφοραί.

Οί πλωτοί ποταμοί και αί διώρυγες άποτελοϋν σπουδαιότατον στοιχείον διὰ την οικονομικήν ανάπτυξιν μιᾶς χώρας. Όλίγοι όμως ποταμοί είναι τέλειαι πλωταί όδοί, διότι ή παγώνουν επί μακρόν (Ρωσία, Σιθηρία, Καναδάς) ή έχουν καταρράκτας (Κόγγος, Ζαμβέζης, Μεκόγκ) ή έχουν μεγάλας πλημμύρας (Μισσισιπής) ή έχουν άπροσίτους έλώδεις όχθας (Άμαζόνιος). Την ώραιότεραν πλωτήν όδόν άποτελεί ό Γιάνγκ-Τσέ-Γιάνγκ, ό όποίος είναι πλωτός εις μήκος 2.800 χιλιομέτρων από τών έκβολών του. Μέχρι του Χάνκέου (900 km από τής θαλάσσης) άνέρχονται πλοία βυθίσματος 5 μέτρων. Εις την Εϋρώπην μεγάλαί πλωταί όδοί είναι κατά σειράν ό Ρήνος, ό Βόλγας και ό Δούναβις. Εις την Β. Άμερικήν είναι ό Μισσισιπής, αί Μεγάλαί Λίμναι, ό "Άγιος Λαυρέντιος και ό Όχάϊο. Εις την Ν. Άμερικήν ό Ρίο-ντε - λα - Πλάτα είναι μία μεγάλη όδός συγκοινωνίας. Παρά την τεραστιάν ανάπτυξιν τών σιδηροδρόμων, οί ποταμοί και αί διώρυγες εξακολουθοϋν νά είναι πολύτιμοί όδοί μεταφοράς, ιδίως δε χρησιμοποιοϋνται διὰ την μεταφοράν βαρέων και μικράς τιμής προϊόντων.

77. Αί θαλάσσιαι μεταφοραί.

Τό μεγαλύτερον μέρος του διεθνούς έμπορίου διεξάγεται σήμερον διὰ θαλάσσης. Τό 1971 ό παγκόσμιος έμπορικός στόλος μετέφε-ρεν 2648 εκ. τόννων έμπορευμάτων του διεθνούς έξωτερικού έμπορίου. Τά σύγχρονα πλοία άπαιτοϋν λιμένας εύρεις, βαθείς και έφωδιασμένους με ποικίλας έγκαταστάσεις (φορτώσεως, έπισκευής, άνεφοδιασμοϋ εις καύσιμα κ.ά.) Διὰ τουτο σήμερον ή μεγάλη ναυτική κίνησις έχει συγκεντρωθή εις ώρισμένους λιμένας, οί όποιοί άπέβησαν τά μεγάλα κέντρα τών θαλασσίων μεταφορών. Αί μεγάλαί γραμμαί τής ναυσιπλοίας είναι αί έξής:

α) Αί γραμμαί του Β. Άτλαντικού, αί όποιαί συνδέουν τούς μεγάλους λιμένας τής Δ. Εϋρώπης με τούς λιμένας του Καναδά και τών 'Ην. Πολιτειών. Άπό την θάλασσαν τής Μάγχης μέχρι τών έκβολών του Άγίου Λαυρεντίου και τής Ν. Όόρκης εκτείνεται ή πλέον πολυσύχναστος θαλασσία λεωφόρος του κόσμου.

β) Αί γραμμαί αί όποια φέρουν πρός την Κεντρικήν Ἀμερικὴν καί την διώρυγα τοῦ Παναμά.

γ) Αί γραμμαί τοῦ Ν. Ἀτλαντικοῦ, αί όποια φέρουν πρός την Βραζιλίαν, την Ἀργεντινήν, την Δ. καί Ν. Ἀφρικήν.

δ) Αί γραμμαί τῆς Μεσογείου καί τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ, αί όποια καταλήγουν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Α. Ἀφρικής, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰαπωνίας καί τῆς Αὐστραλίας.

ε) Αί γραμμαί τοῦ Εἰρηνικοῦ, αί όποια συνδέουν τοὺς δυτικούς λιμένας τοῦ Καναδά καί τῶν Ἡν. Πολιτειῶν μέ τοὺς λιμένας τῆς Κίνας, τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Αὐστραλίας καί τῆς Ν. Ζηλανδίας.

στ) Αί γραμμαί τῶν θαλασσῶν τῆς Κίνας.

78. Αἱ διεθνεῖς διώρυγες.

α) Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ. Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ (1859-1869) όφείλεται εἰς τὸν Λεσέψ. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 168 km βάθος 12 m καί πλάτος 100 m. Αἱ ἀμμόδεις όχθαι τῆς διώρυγος εὐκόλως κατακρημνίζονται καί διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται σχεδόν συνεχῆς ἐργασία ἐκχωματώσεως. Ὁ διάπλους τῆς διώρυγος γίνεται εἰς 14 ὥρας. Κατ' ἔτος διέρχονται διὰ τῆς διώρυγος περίπου 15.000 πλοία, χωρητικότητος 100 ἐκ. κόρων. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ ἔχει μεγάλην στρατηγικήν καί οἰκονομικήν σημασίαν.

β) Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμά. Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος τοῦ Παναμά ἐπεχειρήθη ὑπὸ τοῦ Λεσέψ (1883), ἡ κατασκευὴ τῆς ὁμῶς όφείλεται ἐξ' ὀλοκλήρου εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας (1904-1914). Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμά δὲν εἶναι ἰσόσταθμος. Τὰ πλοία ἀνέρχονται διὰ συστήματος ὑπερκειμένων δεξαμενῶν εἰς τὴν τεχνητὴν λίμνην Γκατούν, εὕρισκομένην εἰς ὕψος 28 m. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 79 km καί βάθος 13 m., ὁ δὲ διάπλους αὐτῆς γίνεται εἰς 7 ὥρας. Κατ' ἔτος διέρχονται διὰ τῆς διώρυγος περίπου 6.000 πλοία, χωρητικότητος 30 ἐκ. κόρων. Ἡ

Σχ. 5. Αὐξησις τῶν διὰ θαλάσσης μεταφορῶν συνεπάγεται αὐξησιν τῶν ναυπηγήσεων (ναυπηγία 1963-1972).

Ἔτη	Ἐκατομμύρια κόροι			
	0	10	20	
1972				26,7
1971				24,9
1970				21,7
1965				12,2
1963				8,5

διώρυξ του Παναμά δὲν ἔχει τὴν διεθνή σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ.

γ) Ἄλλαι μικρότεροι διώρυγες εἶναι ἡ διώρυξ τοῦ Κιέλου καὶ ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου.

79. Οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ στόλοι.

Ὅλοι αἱ μεγάλοι βιομηχανικαὶ χώραι ἐδημιούργησαν μεγάλους ἐμπορικοὺς στόλους διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐμπορίου των. Μερικαὶ μὴ βιομηχανικαὶ χώραι (Ἑλλάς, Νορβηγία) ἐκμεταλλευσόμεναι τὴν ναυτικὴν των παράδοσιν, ἐδημιούργησαν ἐμπορικοὺς στόλους, διὰ τῶν ὁποίων ἐξασφαλίζουν μεγάλα κέρδη. Σήμερον σημαντικὸν τμῆμα τοῦ διεθνοῦς ἐμπορικοῦ στόλου (περίπου τὰ 20%) κυκλοφορεῖ μὲ τὴν σημαίαν τῆς Λιβερίας καὶ τοῦ Παναμά, διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὰς διεθνεῖς συμβάσεις ἐργασίας καὶ ὠρισμένας οἰκονομικῆς καὶ ἠθικῆς φύσεως ἐθνικὰς ὑποχρεώσεις. Εἰς τὸν πίνακα 35 ἀναγράφονται κατὰ σειρὰν οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ στόλοι καὶ οἱ μεγαλύτεροι στόλοι πετρελαιοφόρων πλοίων (τάνκερ).

ΠΙΝΑΞ 35

1973. Οἱ μεγαλύτεροι στόλοι ἐμπορικῶν πλοίων καὶ πετρελαιοφόρων πλοίων (χωρητικότης εἰς χιλιάδας κόρους)

Χώραι	Ὀλικὴ χωρητικότης	Πετρελαιοφόρα
Λιβερία	49.905	29.364
Ἰαπωνία	36.785	14.193
Μ. Βρεττανία	30.160	14.107
Νορβηγία	23.621	11.163
Ἑλλάς	19.295	6.448
Ρωσία	17.397	3.632
Ἡν. Πολιτεία	14.912	4.721
Παναμάς	9.569	4.384
Ἰταλία	8.867	3.437
Γαλλία	8.289	4.952
Δ. Γερμανία	7.915	1.777
Σουηδία	5.669	1.895
Ὀλλανδία	5.029	1.972
Ἰσπανία	4.833	2.201
Δανία	4.107	1.856
Κύπρος	2.936	440
Ἰνδία	2.887	313
Καναδάς	2.423	252
Παγκοσμίως	289.927	115.365

Γ! ΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΕΡΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

80. 'Η αεροπορική συγκοινωνία.

Τò αεροπλάνον κατέστη ασύγκριτον μεταφορικόν μέσον, διότι εἶναι ταχύτατον καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς ὄρους τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους (ὄρη, λίμναι, ποταμοί, θάλασσαι, οἰκισμοὶ κ.λπ.) 'Η ὑπεροχὴ τοῦ αεροπλάνου καταφαίνεται, ὅταν συγκρίνωμεν τὴν διάρκειαν ταξιδίων εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Οὕτω ἐντὸς ὀλίγων ὥρων μεταβαίνομεν αεροπορικῶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην, ἐνῶ διὰ θαλάσσης μεταβαίνομεν ἐντὸς ἑνδεκα ἡμερῶν. Τò αεροπλάνον εἶναι ἀκριβὸν μεταφορικόν μέσον καὶ διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων μικροῦ βάρους καὶ μεγάλης ἀξίας. Σήμερον ὅλαι αἱ χῶραι ἔχουν ἐσωτερικὰ δίκτυα ἐναερίων συγκοινωνιῶν, τὰ ὁποῖα συνήθως ἐπεκτείνονται καὶ πρὸς τὰς γειτονικὰς χῶρας. Ὅλαι αἱ αεροπορικαὶ ἐταιρεῖαι ἔχουν ἐναέρια δίκτυα, τὰ ὁποῖα καλύπτουν πολλὰς ἡπείρους. Αἱ ἐναεριοὶ μεταφοραὶ βαίνουν συνεχῶς αὐξανόμεναι. Ὑπολογίζουσι ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ πολιτικὴ αεροπορία μεταφέρει κατ' ἔτος περίπου 90-100 ἑκατομμύρια ἐπιβάτας. Τὸ ἐν τέταρτον τῶν παγκοσμίων αεροπορικῶν μεταφορῶν διενεργεῖται ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ δικτύου τῶν Ἑν. Πολιτειῶν (πίναξ 36). Ἡ Ρωσία διαθέτει μέγα ἐσωτερικόν δίκτυον αεροπορικῶν γραμμῶν (ἄνω τῶν 250 γραμμῶν). Αἱ μεγάλαὶ διεθνεῖς αεροπορικαὶ γραμμαὶ καθορίζονται ἀπὸ τὰς πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐπιδιώξεις τῶν διαφόρων χωρῶν.

ΠΙΝΑΞ 36

1972. Αἱ αεροπορικαὶ μεταφοραὶ

Χῶραι	Διανυθεῖσαι ἀποστάσεις (ἐκ. χιλιόμετρα)	Μεταφερθέντες ἐπιβάται (χιλιᾶδες)
Ἑν. Πολιτεῖαι	529	17.900
Γαλλία	167	5.960
Δ. Γερμανία	133	4.280
Ἰταλία	109	3.600
Ὀλλανδία	95	3.030
Μ. Βρετανία	299	11.440
Ἑλβετία	78	3.550
Ἰσπανία	74	3.250
Βέλγιον	48	1.440
Σουηδία	36	1.400
1972. Παγκοσμίως	2.660	87.000

81. Αί μεγάλοι γραμμαί τῶν ἑναερίων μεταφορῶν.

Σήμερον τὸ διεθνὲς δίκτυον τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν εἶναι πυκνότερον. Τὰ μεγαλύτερα διεθνή δίκτυα ἀνέπτυξαν ὠρισμένα μεγάλοι ἑταιρεῖαι (ἀμερικανικαί, ἀγγλικαί, γαλλικαί, ὀλλανδικαί, ἰταλικαί, βελγικαί). Τὸ μῆκος ἑνὸς τοιοῦτου δικτύου εἶναι τεράστιον. Αἱ μεγάλοι διεθνεῖς γραμμαί συνδέουν τὰς μεγάλας πόλεις ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Δ! Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

82. Αἱ τηλεπικοινωνία.

Σήμερον διὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς σκέψεως ἔχει καταργηθῆ ἡ ἀπόστασις. Ἡ ἐνσύρματος τηλεπικοινωνία καλύπτει ὀλοκλήρον τὸν πλανήτην μας μὲ πυκνὸν δίκτυον συρμάτων. Τὸ δίκτυον τοῦτο εἶναι συνεχὲς καὶ προεκτείνεται ἐντὸς τῶν θαλασσῶν μὲ τὰ ὑποβρύχια καλώδια. Ἡ Μ. Βρεττανία διαθέτει πέντε μεγάλα ὀμάδας καλωδίων, ἐκ τῶν ὀποίων ἀποσπᾶται μέγα πλῆθος διακλαδώσεων. Μικρότερα καλώδια διαθέτουν αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰαπωνία.

Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἀνεπτύχθη ραγδαίως ἡ ραδιο-τηλεπικοινωνία, δηλ. ἡ ἀσύρματος τηλεγραφία, τηλεφωνία καὶ τηλεφωτογραφία. Οὕτω σήμερον ἐπιτυγχάνεται ἡ αὐτόματος ραδιοτηλεφωνικὴ συνδιάλεξις μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ν. Ὑόρκης, μεταξὺ Λονδίνου καὶ Σύδνεϋ κ.λπ. Τὸ τηλέφωνον χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα διὰ τὰς ἀστικὰς καὶ ὑπεραστικὰς τηλεπικοινωνίας. Εἰς ὀλοκλήρον τὸν κόσμον κατὰ τὸ 1932 ἦσαν ἐν λειτουργίᾳ 33 ἑκατομμύρια τηλέφωνα, ἐνῶ κατὰ τὸ 1972 τὰ λειτουργοῦντα τηλέφωνα ἦσαν 313 ἑκατομμύρια. Ἐκ τούτων 131 ἑκατομμύρια ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας (πίναξ 37). Ἡ χρῆσις τοῦ τηλεφώνου εἰς μίαν χώραν καταφαίνεται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συσκευῶν, αἱ ὀποῖαι ἀναλογοῦν ἀνὰ 100 κατοίκους. Ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν πρῶται χῶραι ἔρχονται αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Σουηδία, ἡ Ἑλβετία καὶ ὁ Καναδᾶς (ἀνω τῶν 50 συσκευῶν ἀνὰ 100 κατοίκους). Διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐμπορευμάτων αἱ ἀποστάσεις διαρκῶς ἐλαττοῦνται, ἐφ' ὅσον αὐξάνονται αἱ ταχύτητες τῶν μεταφορικῶν μας μέσων. Διὰ τὴν μεταβίβασιν ὁμως τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως αἱ ἀποστάσεις ἐξεμηδενίσθησαν.

Ε! Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

83. Ὁ διεθνὲς τουρισμὸς.

Ἡ ὕψωσις τῆς στάθμης τῆς ζωῆς τῶν λαῶν καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μέσων συγκοινωνίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ζωηρᾶς του-

ΠΙΝΑΞ 37

1972. Τα τηλέφωνα εις μερικές χώρας

Χώραι	Ἀριθμὸς συσκευῶν (χιλιᾶδες)	Συσκευαὶ ἀνὰ 100 κατοίκους
Ἡν. Πολιτεία	131.100	63
Ἰαπωνία	34.000	32
Μ. Βρετανία	17.600	31
Δ. Γερμανία	16.500	27
Ρωσία	13.200	5
Ἰταλία	11.300	21
Καναδᾶς	11.000	50
Γαλλία	10.300	20
Ἰσπανία	5.700	16
Σουηδία	4.700	58
Αὐστραλία	4.400	34
Ὁλλανδία	4.000	30
Ἑλβετία	3.400	54
Ἑλλάς	1.440	16
Παγκοσμίως	312.900	8,2

ΠΙΝΑΞ 38

1972. Τα μεγάλα κέντρα τοῦ διεθνοῦς τουρισμοῦ

Ἀριθμὸς τουριστῶν εις χιλιάδας

Καναδᾶς	37.148
Ἰσπανία	32.506
Σκανδιναβία	14.800
Ἡν. Πολιτεία	12.885
Ἀγ. Δομίνικος	11.498
Ἰταλία	10.978
Αὐστρία	10.252
Πολωνία	8.339
Δ. Γερμανία	7.565
Μ. Βρετανία	7.255
Ἑλβετία	7.131
Βέλγιον	6.952
Γιουγκοσλαβία	5.139
Πορτογαλία	3.925
Οὐγγαρία	3.616
Ἀντίλλαι	2.594
Ἑλλάς	2.436
Λιβύη	1.663

ριστικής κινήσεως. Ἐντὸς τῶν ὁρίων ἐκάστης χώρας ἔχει ἀναπτυχθῆ ὁ **ἑσωτερικὸς τουρισμὸς**. Διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν μιᾶς χώρας ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει ὁ **διεθνὴς τουρισμὸς**, δηλ. ἡ εἰσδοδος εἰς τὴν χώραν «ἐπισκεπτῶν» ἐξ ἄλλων χωρῶν. Οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν χώραν ξένοι ἐπισκέπται παραμένουν ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἢ καὶ περισσότερο, ὄχι δι' ἐργασίαν, ἀλλὰ διὰ λόγους ὑγείας, διὰ διασκέδασιν, δι' ἐπίσκεψιν ἀρχαιολογικῶν τόπων ἢ φυσικῶν τοπίων, δι' ἐκτέλεσιν ἢ παρακολούθησιν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, δι' ἐπιστημονικὰς ἢ ἄλλας σπουδὰς κ.λπ. Ἡ εἰσδοδος πολλῶν ξένων ἐπισκεπτῶν εἰς μίαν χώραν ὠφελεῖ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, διότι:

α) προκαλεῖ τὴν εἰσορὴν ξένου συναλλάγματος εἰς τὴν χώραν, τὸ ὁποῖον καλύπτει μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, καὶ

β) δημιουργεῖ ἀπασχόλησιν εἰς μεγάλας ομάδας ἀνθρώπων τῆς χώρας.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν διεθνοῦς τουριστικῆς κινήσεως εἰς μίαν χώραν ἀπαιτοῦνται πολλὰ προσπάθειαι, διαφημίσεις, πληρέστατον δίκτυον συγκοινωνιῶν, συγχρονισμένοι ξενοδοχειακαὶ ἐγκαταστάσεις, εἰδικὰ περίπτερα (ξενῶνες) εἰς ὠρισμένας περιοχάς, διαμορφώσεις μεγάλων ἐκτάσεων, ὀργάνωσις κέντρων ψυχαγωγίας κ.ἄ. (πίναξ 38).

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

84. Αἱ μεγάλαι δυνάμεις.

Εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον ὠρισμέναι χῶραι ὑπερέχουν κατὰ πολὺ ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλοῦνται **Μεγάλαι Δυνάμεις**. Τὸ κύριον γνώρισμα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων εἶναι ἡ τεραστία οἰκονομικὴ ἰσχὺς των, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει εἰς αὐτάς καὶ μεγάλην στρατιωτικὴν ἰσχύν. Ἡ ἀνάδειξις μιᾶς χώρας εἰς Μεγάλην Δύναμιν ὀφείλεται εἰς ὠρισμένα αἴτια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ δι' ὅλας τὰς Μεγάλας Δυνάμεις. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ μιᾶς Μεγάλης Δυνάμεως εἶναι ἐντονωτάτη καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς φαινόμενα:

- α) μεγάλη ἰκανότης παραγωγῆς
- β) ἐντατικαὶ μεταφοραὶ εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς χώρας
- γ) μέγα ἑσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον
- δ) ἰσχυρὸν καὶ ὑγιὲς νόμισμα.

Ἡ ἀνάδειξις ὠρισμένων μόνον χωρῶν εἰς Μεγάλας Δυνάμεις ὀφείλεται εἰς ὠρισμένους φυσικοὺς καὶ ἀνθρωπίνους παράγοντας.

85. Συνθήκαι διὰ τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς χώρας εἰς Μεγάλην Δύναμιν.

Διὰ τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς χώρας εἰς Μεγάλην Δύναμιν πρέπει νὰ συντρέξουν διάφοροι συνθήκαι.

α) Ἡ ἔκτασις τῆς χώρας δὲν παίζει σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς χώρας αὐτῆς ὡς Μεγάλης Δυνάμεως. Οὕτω ἡ Τουρκία εἶναι εἰς ἔκτασιν πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Δ. Γερμανίαν. Ἐν τούτοις ἡ Δ. Γερμανία εἶναι μία Μεγάλη Δύναμις. Ὁμοίως ἡ Ἑλλάς εἶναι εἰς ἔκτασιν τέσσαρας φοράς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὸ Βέλγιον. Ἀλλὰ σήμερον τὸ Βέλγιον εἶναι μία Μεγάλη Δύναμις. Ὑπάρχουν καὶ Μεγάλαι Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τεραστίαν ἔκτασιν. Τοιαῦται Δυνάμεις εἶναι αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Ρωσία, ὁ Καναδάς.

β) Ὁ πληθυσμὸς μιᾶς χώρας, ὅταν εἶναι πολὺ μέγας, ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἰσχύος διὰ τὴν χώραν αὐτήν. Τὸ στοιχεῖον ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς χώρας ὡς Μεγάλης Δυνάμεως. Οὕτω ἡ μὲν Κίνα ἔχει πληθυσμὸν 800 ἑκατομμύρια, αἱ δὲ Ἰνδία ἔχουν πληθυσμὸν 563 ἑκατομμύρια. Ἀντιθέτως αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι ἔχουν πληθυσμὸν 200 ἑκατομμύρια. Ἐν τούτοις αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι εἶναι σήμερον ἀσυγκρίτως ἰσχυρότεροι ἀπὸ τὴν Κίναν καὶ τὰς Ἰνδίας.

γ) Μερικαὶ χώραι κατέχουν σήμερον μεγάλην θέσιν εἰς τὸν κόσμον, ἔνεκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων, τοὺς ὁποίους διέσπειραν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας. Οὕτω ἡ ἀποδημία ἀπέτελεσεν στοιχεῖον ἀναδείξεως ὠρισμένων Μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ κατὰ μάζας διασπορὰ τῶν Ἀγγλων ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας συνετέλεσεν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου ἀνὰ τὸν κόσμον, εἰς τὴν κατάκτησιν ἐπικαίρων στρατηγικῶν σημείων εἰς πολλὰ σημεία τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν σήμερον τὰ μέλη τῆς Κοινοπολιτείας. Ὁμοίως ἡ ἀποδημία τῶν Γερμανῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων ἐμπορικῶν συνδέσμων μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν περιοχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐγκατεστάθησαν οἱ Γερμανοὶ μετάνασται. Αὐτοὶ οἱ ἐμπορικοὶ σύνδεσμοι εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον ἕν σημαντικὸν στοιχεῖον τῆς οικονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἰσχύος τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀπὸ μίαν χώραν ἀποδημία ἀποβαίνει στοιχεῖον ἰσχύος διὰ τὴν χώραν αὐτήν, ὅταν ἡ ἀποδημία ἐκδηλώνεται ὡς **δύναμις ἐξαπλώσεως** τῶν κατοίκων τῆς χώρας καὶ ἐπὶ πλέον συνοδεύεται ἀπὸ ἐξοπλισμὸν **ὕλικου πολιτισμοῦ**. Οὕτω ἡ ἰαπωνικὴ ἀποδημία, ἂν καὶ ἀριθμητικῶς ἦτο πολὺ μικρά, ἔν τούτοις συνετέλεσε πολὺ περισσότερον εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἰαπωνίας, παρὰ ἡ ὀγκώδης κινεζικὴ ἀποδημία, ἡ ὁποία δὲν συνέβαλεν εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἰσχύος τῆς Κίνας. Ἡ ἰαπωνικὴ ἀποδημία ἦτο φορεὺς δυνάμεως καὶ στοιχείων ὕλικου πολιτισμοῦ, ἐνῶ ἡ

κινεζική αποδημία ήτο φορεὺς πενίας καὶ ἀθλιότητος. Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ρωσία εἶναι σήμερον Μεγάλαι Δυνάμεις, ἀλλὰ δὲν παρουσίασαν κατὰ τὸ παρελθὸν τὸ φαινόμενον τῆς ἀποδημίας. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰ δύο αὐτὰς χώρας παρουσιάζεται ἐντονον τὸ φαινόμενον τῆς ἐξάπλώσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τῶν ἀπεράντων νέων ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι περιέχονται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας.

δ) Ἡ κατοχὴ **ἀποικιῶν** εἶναι στοιχεῖον ἰσχύος, διότι αἱ ἀποικίαι αὐξάνουν τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμόν. Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἔκτασις καὶ ὁ πολὺς πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἀρκετὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἰσχύος εἰς μίαν χώραν. Ὁ ρόλος τῶν ἀποικιῶν ὑπῆρξε σημαντικὸς μέσχος εἰς μίαν χώραν. Ὁ ρόλος τῶν ἀποικιῶν ἤτο μέγα πλεοχρητῶν ἀρχῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Ἡ κατοχὴ ἀποικιῶν ἤτο μέγα πλεοκαταστάσεως τῶν κατοίκων τῆς μητροπόλεως, ἦσαν περιοχαὶ λίαν ἐπικερδοῦς τοποθετήσεως κεφαλαίων, ἦσαν ἀσφαλεῖς προμηθευταὶ εὐθηνῶν καὶ ποικίλων πρώτων ὑλῶν, ἦσαν ἐξησφαλισμένα κέντρα καταναλώσεως τῶν προϊόντων τῆς μητροπολιτικῆς βιομηχανίας. Ἄλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος καὶ κυρίως μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ ἀκαταμάχητος τάσις τῶν λαῶν πρὸς αὐτοδιάθεσιν κατήργησε τὸ φαινόμενον τῶν ἀποικιῶν. Ἐν τούτοις ὠρισμένοι σύγχρονοι Μεγάλοι Δυνάμεις, ὅπως ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία, ὀφείλουσιν κατὰ μέρος τὴν σημερινὴν ἰσχύν των εἰς τὰς μεγάλας καὶ πλουσίας ἀποικίας, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰς τὴν κατοχὴν των μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν. Ὁρισμένοι σύγχρονοι Μεγάλοι Δυνάμεις, ὅπως αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, ὁ Καναδᾶς, ἡ Ρωσία, δὲν εἶχον κατὰ τὸ παρελθὸν ἀποικίας. Αἱ Δυνάμεις ὁμως αὐταὶ κατέχουν ἐντὸς τῶν ἐθνικῶν των ὁρίων μεγάλας ἐκτάσεις νέων χωρῶν. Εἰς τὰς νέας αὐτὰς χώρας διενεργεῖται σήμερον νέον εἶδος ἐσωτερικοῦ ἀποικισμοῦ.

ε) Διὰ τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς χώρας εἰς Μεγάλην Δύναμιν ἀπαιτοῦνται ὠρισμένοι συνθηκαί. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν συνθηκῶν ἐκεῖνη, ἡ ὁποῖα ἔχει ἀναμφισβητήτως τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν, εἶναι ἡ **κατοχὴ ὠρισμένων προϊόντων**, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς ζωῆς. Τὰ προϊόντα αὐτὰ ἔχουν σήμερον τὴν μεγαλυτέραν ζήτησιν εἰς τὸν κόσμον, διότι αὐτὰ ἐξασφαλίζουν τὴν ὑλικὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν. Τὰ προϊόντα αὐτὰ καλοῦνται **βασικὰ προϊόντα** (ἢ προϊόντα - κλειδες) καὶ ἀποτελοῦν ἀντικείμενον μεγίστου διεθνοῦς ἐμπορίου. Εἶναι τὰ βασικὰ ὑλικά διὰ τὰς θεμελιώδεις βιομηχανίας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, δηλαδὴ διὰ τὰς θεμελιώδεις βιομηχανίας τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου. Αἱ βιομηχαναὶ αὐταὶ καλοῦνται **βασικαὶ βιομηχαναὶ** (ἢ βιομηχαναὶ - κλειδες).

86. Τὰ βασικά προϊόντα.

Τὰ βασικά προϊόντα ἀναφέρονται εἰς ζωτικὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς τῶν πολιτισμένων λαῶν.

1) Διὰ τὴν **διατροφήν** τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀπαραίτητα ποικίλα προϊόντα. Ἐπὶ κεφαλῆς τούτων εὐρίσκεται ὁ **σίτος**, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ βασικὴ ὕλη διατροφῆς ὀλοκλήρου τῆς λευκῆς φυλῆς. Μετὰ τὸν σίτον ἔρχεται ἡ **ὄρυζα**, μὲ τὴν ὁποίαν συντηρεῖται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς κιτρίνης φυλῆς. Ἡ ζάχαρις, τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὰ παράγωγα αὐτοῦ εἶναι ἐπίσης βασικά προϊόντα διατροφῆς διὰ τὴν λευκὴν φυλὴν.

2) Διὰ τὴν **ἐνδυμασίαν** τῶν ἀνθρώπων χρησιμοποιοῦνται κυρίως δύο βασικαὶ ὕφαντικαὶ ὕλαι, ὁ φυτικῆς προελεύσεως **βάμβαξ** καὶ τὸ ζωικῆς προελεύσεως **ἐρίον**. Ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν τῆς τὰς πηγὰς παραγωγῆς τοῦ βάμβακος καὶ τοῦ ἐρίου καὶ ἐπὶ πλέον ἔχει τὸν βιομηχανικὸν ἐξοπλισμὸν διὰ τὴν κατεργασίαν τούτων, διαθέτει ἀναμφισβητήτως ἐν στοιχείῳ ἰσχύος ἐναντι τῶν ἄλλων χωρῶν. Αἱ νέαι ὕφαντικαὶ ὕλαι, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἡ σύγχρονος τεχνικὴ, δὲν κατῴρθωσαν μεχρὶ σήμερον νὰ μειώσουν τὴν σημασίαν τοῦ βάμβακος καὶ τοῦ ἐρίου ὡς βασικῶν ὕφαντικῶν ὑλῶν.

3) Ὡς **πηγαὶ ἐνεργείας** χρησιμοποιοῦνται σήμερον ὁ **λιθάνθραξ** (καὶ ἐν μέρει ὁ λιγνίτης), τὸ **πετρέλαιον**, αἱ **ὑδατοπτώσεις** καὶ τὰ **γαϊαερία**. Ὁ λιθάνθραξ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καύσιμος ὕλη καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς ἐστίας πολλῶν ἀτμομηχανῶν ἐργοστασίων, σιδηροδρόμων καὶ πλοίων. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ὁ λιθάνθραξ παρέχει τὸ ἀπαραίτητον εἰς τὴν μεταλλουργίαν κόκ καὶ ἐπὶ πλέον ἀπέβη ἡ θεμελιώδης πρώτη ὕλη διὰ τὴν μεγάλην χημικὴν βιομηχανίαν. Τὸ πετρέλαιον εἶναι σήμερον ἡ περιζήτητος καύσιμος ὕλη, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν κίνησιν τῶν ἀεροπλάνων, τῶν αὐτοκινήτων, τῶν αὐτοκινηταμαξῶν (ὠτομοτρῖς) καὶ μεγάλου μέρους τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ στόλου. Ἐπὶ πλέον ἀπὸ τὸ πετρέλαιον λαμβάνεται πλήθος σημαντικῶν χημικῶν προϊόντων. Ἡ σημασία τοῦ πετρελαίου διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς ζωῆς τῶν λαῶν θάινει συνεχῶς αὐξανομένη. Δύνатаι νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἢ ἐλέγχουν οἰκονομικῶς τὰ λιθανθρακοφόρα στρώματα καὶ τὰ κοιτάσματα πετρελαίου, εἶναι αὐτομάτως Μεγάλαι Δυνάμεις. Εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν, αἱ ὑδατοπτώσεις ἀποκτοῦν διαρκῶς μεγαλυτέραν ἀξίαν, διότι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνικὴ κατῴρθωσαν νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς μεταφοράς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ὑδροηλεκτρικῆς ἐγκαταστάσεως. Οὕτω, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ὑδατοπτώσεων γενικεύεται, τόσον εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι διαθέτουν λιθάνθρακα καὶ πετρέλαιον, ὅσον καὶ εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι δὲν διαθέτουν τὰ δύο αὐτὰ πολύτιμα καύσιμα. Αἱ χώραι τῆς δευτέρας κατη-

γορίας διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὑδατοπτώσεων μετριάζουσι κατὰ πολὺ τὴν ἐξάρτησίν των ἀπὸ τὰς χώρας παραγωγῆς τοῦ λιθάνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου. Ἡ νέα μορφή ἐνεργείας, ἡ **πυρηνικὴ ἐνέργεια**, προσδίδει σήμερον ἐξαιρετικὴν ἰσχύϊν εἰς τὰς χώρας ποὺ τὴν διαθέτουν.

4) Ἀπὸ τὰ **βιομηχανικὰ μέταλλα** τρία ἐξ αὐτῶν ἀποτελοῦν βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἰσχύος μιᾶς χώρας. Τὰ μέταλλα αὐτὰ εἶναι ὁ **σίδηρος**, ὁ **χαλκός** καὶ τὸ **ἀργίλλιον** (άλουμίνιον). Αἱ κατασκευαὶ πλοίων, σιδηροδρόμων, ἀεροπλάνων καὶ τεχνικῶν ἔργων, ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἐν γένει αἱ μηχανικαὶ κατασκευαὶ τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου χρησιμοποιοῦν εὐρύτατα τὰ τρία αὐτὰ μέταλλα. Ἐπίσης σημαντικὰ διὰ τὴν σύγχρονον τεχνικὴν εἶναι διάφορα ἄλλα μέταλλα, (μαγγάνιον, νικέλιον κ.ἀ.) καὶ ἰδιαίτερος τὸ οὐράνιον καὶ τὸ θόριον.

5) Ἀπὸ τὰ **πολύτιμα μέταλλα** τὴν πρώτην θέσιν κατέχει σήμερον ὁ **χρυσός**. Οὗτος εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ νομισματικὴ βάση τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν καὶ ἀποτελεῖ σπουδαιότατον ἀντικείμενον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἡ κατοχὴ ἢ ὁ οἰκονομικὸς ἔλεγχος χρυσοφόρων κοιτασμάτων εἶναι ἐν στοιχείῳ ἰσχύος διὰ μίαν χώραν. Διότι ἡ παραγωγὴ χρυσοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ εἰσροὴν πλούτου εἰς τὴν χώραν ταύτην. Μετὰ τὸν χρυσὸν ἔρχονται ὁ λευκὸς χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος. Τὰ δύο ὅμως αὐτὰ πολύτιμα μέταλλα δὲν ἔχουν τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ χρυσός.

6) Ἀπὸ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα παράγει ἡ χημικὴ βιομηχανία, **ὠρισμένα χημικὰ προϊόντα** ἀποτελοῦν βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἰσχύος μιᾶς χώρας. Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν ἔρχεται τὸ μέταλλον **κάλιον**. Τοῦτο εἶναι ἡ ἀπαραίτητος πρώτη ὕλη διὰ τὴν παραγωγὴν πλουσίων **χημικῶν λιπασμάτων** μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιτυγχάνεται σήμερον ἡ ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ βελτίωσις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Τὸ κάλιον εἶναι ἀπαραίτητον καὶ εἰς ἄλλας χημικὰς βιομηχανίας. Ἐξ ἴσου σημαντικὸν ρόλον παίζουν εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν καὶ αἱ δύο **ἐνώσεις τοῦ ἀζώτου**, ἡ ἀμμωνία καὶ τὸ νιτρικὸν ὀξύ. Αἱ ἐνώσεις αὐταὶ ἀποτελοῦν βασικὰ χημικὰ προϊόντα καὶ παράγονται σήμερον ἀφθόνως ἀπὸ τὴν τεραστίαν **βιομηχανίαν τοῦ ἀζώτου**· αὕτη ἀπαιτεῖ ἀφθόνως καὶ εὐθηνὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, τὸ ὁποῖον παράγεται εἰς μεγάλας θερμοηλεκτρικὰς ἢ ὑδροηλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις. Ἄλλο βασικὸν χημικὸν προϊόν εἶναι τὸ **θεικὸν ὀξύ**, τὸ ὁποῖον ἀποκαλεῖται «ἄρτος τῆς χημικῆς βιομηχανίας». Τὸ θεικὸν ὀξύ ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τὴν σύγχρονον παραγωγὴν καὶ διὰ τὴν σημερινὴν μορφήν τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁμοίως τὸ **χλώριον** εἶναι σπουδαιότατον στοιχεῖον διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων, τὴν κατεργασίαν ὑφαντικῶν ὑλῶν καὶ διὰ πολλὰς ἐν γένει ἐφαρμογὰς τῆς χημείας τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου.

7) Ἀπὸ τὸν **φυτικὸν κόσμον** λαμβάνεται σήμερον μεγάλη ποικιλία προϊόντων. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν προϊόντων τούτων εὐρίσκειται ἡ **κυτταρίνη**, τὴν ὁποίαν ἡ τεχνικὴ λαμβάνει κυρίως ἀπὸ τὸ ξύλον. Ἡ κυτταρίνη ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν πρώτην ὕλην μεγάλου πλήθους συγχρόνων βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι παράγουν ποικιλίαν προϊόντων, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν σημερινὴν ζωὴν. Μεταξὺ τῶν προϊόντων τούτων περιλαμβάνονται τεχνηταὶ ὑφαντικαὶ ὕλαι, πλαστικά, ἔκκρηκτικαὶ ὕλαι, νέοι τύποι χρωμάτων καὶ θερμικῶν, κελλουλοϊτῆς, φωτογραφικὰ φιλμ κ.ἄ. Εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν τὸ **ξύλον** ἔχει μεγίστην οικονομικὴν σημασίαν, διότι ἐξ αὐτοῦ παράγονται ὄχι μόνον τὰ ποικίλα προϊόντα τῆς κυτταρίνης, ἀλλὰ καὶ αἱ τεράστια ποσότητες τοῦ χάρτου. Ἀπὸ τὸν φυτικὸν κόσμον λαμβάνεται ἐπίσης ὁ **δάμβαξ**, ὁ ὁποῖος εἶναι προϊόν μεγάλης σημασίας, διότι δίδει τὴν πλέον διαδοδομένην ὑφαντικὴν ὕλην καὶ τὸ πολῦτιμον βαμβακέλαιον μὲ τὸ ὁποῖον τροφοδοτοῦνται ἄλλαι βιομηχανίαι. Τέλος ἀπὸ τὸν φυτικὸν κόσμον λαμβάνεται τὸ **καουτσούκ**, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ βασικὸν προϊόν διὰ τὴν σύγχρονον μορφὴν τῆς ζωῆς τῶν λαῶν. Ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἡ ἐλέγχει οικονομικῶς τὴν παραγωγὴν τοῦ καουτσούκ, διαθέτει ἓν σημαντικὸν στοιχεῖον ἰσχύος ἐναντι τῶν ἄλλων χωρῶν. Τὸ καουτσούκ εἶναι προϊόν ἀπαραίτητον ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολῦτιμον ἐν καιρῷ πολέμου. Διὰ τοῦτο αἱ χώραι, αἱ ὁποῖαι δὲν παράγουν φυσικὸν καουτσούκ, ἐπέτυχον τὴν ἀφθονον παραγωγὴν τεχνητοῦ καουτσούκ.

8) Βασικὸν προϊόν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς σημερινῆς μορφῆς τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι τὸ **τσιμέντον**. Τοῦτο χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ἀπὸ τὴν σύγχρονον οἰκοδομικὴν διὰ τὴν κατασκευὴν μικρῶν κατοικιῶν ἢ τεραστίων οἰκοδομικῶν συγκροτημάτων. Χάρις εἰς τὸ τσιμέντον διεμορφώθη νέα τεχνικὴ κατασκευὴς τῶν οἰκοδομῶν, ἡ ὁποία ταχέως ἀλλάσσει τὴν ὄψιν τῶν παλαιῶν πόλεων. Τὸ τσιμέντον χρησιμοποιεῖται ἐπίσης εὐρύτατα διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν μεγάλων τεχνικῶν ἔργων, ὅπως εἶναι τὰ φράγματα, αἱ γέφυραι, οἱ δρόμοι κ.ἄ. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν μεγάλων στρατιωτικῆς σημασίας ἔργων. Οὕτω τὸ τσιμέντον εἶναι δομικὴ ὕλη μεγίστης σημασίας διὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν.

9) Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ ἐπιστήμη ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀνθρωπότητος μίαν νέαν μορφὴν ἐνεργείας, τὴν **πυρηνικὴν ἐνέργειαν**. Δὲν δυνάμεθα νὰ μαντεύσωμεν ποίαν ριζικὴν ἀλλοίωσιν θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς οικονομίας τῶν λαῶν ἢ εἰς τὸ μέλλον ἀφθονος παραγωγὴ τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας. Σήμερον ἡ παραγωγὴ πυρηνικῆς ἐνεργείας εἶναι περιωρισμένη καὶ γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς δύο τρόπους :

- α) Διὰ διασπάσεως τοῦ ἀτομικοῦ πυρῆνος τοῦ οὐρανίου καὶ
- β) διὰ συντήξεως ἐλαφρῶν ἀτομικῶν πυρῆνων (ὕδρογόνου).

Ἡ δευτέρα μέθοδος εἶναι ἀκόμη ἐντοπισμένη εἰς τὰ ἐργαστήρια ἐρευνη-
 νῶν. Ἀντιθέτως ἡ πρώτη μέθοδος εἶναι εὐκολωτέρα καὶ ἤδη ἤρχι-
 σεν ἡ βιομηχανικὴ ἐκμετάλλευσις τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία
 παράγεται ἐντὸς τῶν ἀτομικῶν ἀντιδραστήρων. Οὕτω τὰ σπάνια ρα-
 διενεργὰ στοιχεῖα **οὐράνιον** καὶ **θόριον** ἀπέβησαν βασικὰ ὀρυκτὰ προϊ-
 όντα, τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουν μεγάλην ἰσχύν εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι
 ἔχουν εἰς τὴν κατοχὴν των ἢ ἐλέγχουν οἰκονομικῶς τὰ κοιτάσματα
 οὐράνιου καὶ θορίου.

10) Ἀνωτέρω ἀναφέρονται τὰ πλέον βασικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα
 ἐξασφαλίζουν σήμερον ἰσχύν εἰς μίαν χώραν. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ
 προϊόντα αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ ὠρισμένα δευτερευούσης σημασίας προϊ-
 όντα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν καὶ τὴν σύγ-
 χρονον τεχνικὴν. Οὕτω ἡ μέταξα, ἐκτὸς τῆς χρησιμοποίησέως τῆς ὡς
 ὑφαντικῆς ὕλης, εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν ἀεροπορίαν. Ἐπίσης οἱ
 ἠλεκτρικοὶ μονωταὶ καὶ αἱ ἄκαυστοι ὕλαι εἶναι ἀπαραίτητα προϊόντα
 διὰ πληθὸς ζωτικῶν ἐφαρμογῶν τῆς τεχνικῆς.

87. Ἡ κατοχὴ τῶν βασικῶν προϊόντων.

Σήμερον καμμία χώρα, ὅσονδήποτε μεγάλη καὶ ἂν εἶναι, δὲν δύ-
 νεται νὰ ἔχη ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν. Πολλὰ προϊόντα,
 ἀπαραίτητα διὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν τῶν κατοίκων τῆς, ἢ παράγονται
 εἰς ἀνεπαρκεῖς ποσότητας ἢ δὲν παράγονται διόλου ἐντὸς τῶν ὁρίων
 τῆς χώρας. Οὕτω π.χ. αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ρωσία δὲν παράγουν διό-
 λου φυσικὸν καουτσούκ. Ἐν τούτοις αἱ δύο αὐταὶ χώραι ἔχουν μεγάλην
 βιομηχανίαν αὐτοκινήτων. Ὅμοίως ἡ Δ. Γερμανία ἔχει τεραστίαν βιο-
 μηχανίαν χυτοσιδήρου καὶ χάλυθος, ἐνῶ δὲν ἔχει ἐπαρκῆ ἐγχώριον
 παραγωγὴν σιδηρομεταλλεύματος. Ὅλαι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διενερ-
 γοῦν σήμερον ὀγκώδεις **εἰσαγωγὰς** διὰ νὰ συντηρήσουν τὸν μέγαν
 πληθυσμὸν των καὶ τὸν ρυθμὸν τῆς παραγωγῆς των. Ἐξ ἄλλου ὅλαι
 αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις εἶναι ὑποχρεωμέναι νὰ διενεργοῦν εἰς εὐρείαν
 κλίμακα **ἐξαγωγὰς**, διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν προϊόντων τῆς μεγάλης
 παραγωγικῆς μηχανῆς των. Ἡ κλειστὴ ἐθνικὴ οἰκονομία εἶναι ἐν ἀπρα-
 γματοποίητον οἰκονομικὸν ἰδεῶδες.

Διὰ τὴν κατοχὴν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τὴν τοποθέτησιν τῶν πα-
 ραγομένων βιομηχανικῶν προϊόντων αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἀπέβλεπον
 ἄλλοτε εἰς τὰς ἀποικίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη ἐπῆλθον σημαν-
 τικαὶ μεταβολαὶ εἰς τὴν διάρθρωσιν τοῦ κόσμου. Σήμερον ὑπάρχουν
 χώραι, αἱ ὁποῖαι **κατέχουν** εἰς τὸν ἐθνικὸν των χώρον πρώτας ὕλας,
χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν τὸν ἔλεγχον αὐτῶν. Οὕτω π.χ. ἡ Βενεζουέλα,
 κατέχει μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου, τὰ ὁποῖα δὲν προσδίδουν ἰσχύν
 εἰς τὴν χώραν αὐτήν. Διότι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν πετρελαιοφόρων στρω-

μάτων αὐτῆς τῆς χώρας γίνεται μὲ ἀμερικανικὰ κεφάλαια καὶ μὲ πολὺ-πλοκον τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν προερχόμενον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Συν-επῶς τὰ πετρελαιοφόρα στρώματα τῆς Βενεζουέλας δὲν εἶναι στοι-χεῖον ἰσχύος αὐτῆς τῆς χώρας.

Συμφώνως πρὸς παλαιὸν οἰκονομικὸν νόμον αἱ πρῶται ὕλαι εἰς τὴν πραγματικότητα ἀνήκον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὰς **κατέκτησε καὶ ὠργά-νωσε τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν**. Ἄλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ χώραι ποῦ διαθέτουν πρῶτας ὕλας ἀποκτοῦν βαθμιαίως δικαιώματα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι κατέχουν τὸ ἥμισυ τοῦ εἰς τὸν κόσμον διαθεσίμου χρυσοῦ, ἐνῶ τὰ χρυσοφόρα κοιτάσματα εὐρίσκονται σήμερον κυρίως ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς Βρεττανικῆς Κοινο-πολιτείας καὶ τῆς Ρωσίας. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ **οἰκονομικὴ διανομὴ** μερικῶν βασικῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα εἶναι συντελεσταὶ ἰσχύος τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, δὲν συμπίπτει ἀναγκαστικῶς μὲ τὴν **γεωγραφικὴν διανομὴν** τῶν προϊόντων τούτων ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας.

88. Αἱ προσπάθειαι ἐξασφαλίσεως καὶ ὑποκαταστά-σεως βασικῶν προϊόντων.

Ἐπὶ τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς ζωῆς τῶν πολιτισμένων λαῶν καμμία χώρα δὲν εἶναι αὐτάρκης. Ἄκόμη καὶ μία Μεγάλῃ Δύναμις εἶναι ἐξηρητημένη ἀπὸ τὴν παραγωγὴν ἄλλων χωρῶν. Διὰ τὴν ἐξασφά-λισιν τῶν ἀπαιτουμένων θεμελιωδῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκτὸς τοῦ ἐθνικοῦ χώρου, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἀπέβλεπον ἄλλοτε εἰς τὴν κατοχὴν ἀποικιῶν. Σήμερον ἡ ἐξασφάλισις τῶν προϊόντων τούτων ἐπιδιώκεται μὲ ἄλλους τρόπους. Οὕτω αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διὰ τῶν κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα διαθέτουν, ἐπιδιώκουν ν' ἀποκτήσουν τὴν **ἐκμε-τάλλευσιν** τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων τούτων. "Ὅπου π.χ. ἀνακαλυ-φθοῦν κοιτάσματα πετρελαίου παρατηρεῖται τρομερὸς ἀνταγωνισμὸς τῶν ξένων κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα προστρέχουν ἄφθονα διὰ τὴν ἀνάλη-ψιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως. "Ἄλλος τρόπος ἐξασφαλίσεως ὠρισμένων θεμελιωδῶν προϊόντων εἶναι ἡ **ὑποκατάστασις** τούτων μὲ ἄλλα προϊ-όντα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται **ὑποκατάστατα** (ἐρζάτς). Ἡ πρώτη τοιαύτη προσπάθεια ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ναπολέοντος, ὅποτε εἰσή-χθη εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἡ καλλιέργεια τῶν ζαχαροτεύτλων διὰ τὴν ὑποκατάστασιν τοῦ ζαχαροκαλάμου. "Ἄλλο παράδειγμα ἔχομεν τὴν Γερμανίαν, ἡ ὁποῖα κατῴρθωσε νὰ παρασκευάζῃ ἐνώσειον τοῦ ἀζώτου, ὄχι ἐκ τοῦ νήτρου τῆς Χιλῆς, ἀλλὰ διὰ δεσμεύσεως τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀζώτου. Ἐπίσης παρεσκεύασε διὰ τῆς τεχνικῆς καουτσούκ, πετρέλαιον, θάμβακα, ἔριον. Ὁμοίως ἡ Ἄγγλις προσπάθει νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ πετρέλαιον μὲ συνθετικὸν προϊόν, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τὸν ὑπάρ-χοντα ἄφθονον λιθάνθρακα. Ἡ Ρωσία προσπάθει νὰ ἀναπτύξῃ τὴν καλ-λιέργειαν νέων φυτῶν, τὰ ὁποῖα θὰ προμηθεύουν εἰς αὐτὴν τὸ καου-

τσούκ. Ἡ Ἰταλία ἀνέπτυξε τὴν παρασκευὴν τοῦ ἐρίου ἀπὸ τὴν καζεΐνην τοῦ γάλακτος. Σήμερον εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ κυρίως εἰς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις καταβάλλονται τεράστια προσπάθειαι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τεχνικὴν διὰ τὴν ἄφθονον παραγωγὴν προϊόντων ὑποκαταστάσεως. Οὕτω αἱ διάφοροι χῶραι ἐπιδιώκουν νὰ μειώσουν τὴν ἐξάρτησίν των ἀπὸ τὴν ἐκτὸς τοῦ ἔθνικοῦ χώρου των παραγωγὴν.

89. Οἱ ἀνθρώπινοι παράγοντες τῆς ἰσχύος μιᾶς χώρας.

Διὰ τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς χώρας εἰς Μεγάλην Δύναμιν συντελοῦν ὠρισμένοι **φυσικοὶ παράγοντες**, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ ὑπαρξίς τῶν βασικῶν προϊόντων ἐντὸς τοῦ ἔθνικοῦ χώρου ἢ οἰκονομικὴ κατοχὴ τούτων ἐντὸς ἄλλων ἔθνικῶν χώρων. Ἄλλὰ μόνοι οἱ φυσικοὶ παράγοντες δὲν εἶναι ἀρκετὸν στοιχεῖον διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰσχύος εἰς μιαν χώραν. Εἰς τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς χώρας συντελοῦν καὶ **ἀνθρώπινοι παράγοντες**, οἱ ὅποιοι εἶναι πολλοὶ καὶ πολλακίς ἀστάθμητοι. Οὕτω ὠρισμένοι σύγχρονοι Μεγάλοι Δυνάμεις ἔχουν δημιουργήσει μεγάλην **πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν ἐπιρροὴν** ἐπὶ πολλῶν ἄλλων λαῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο ὀφείλεται εἰς διάφορα αἷτια (π.χ. εἰς ἱστορικὰ γεγονότα, εἰς πνευματικούς δεσμούς κ.ἄ.). Ἄλλαι Μεγάλοι Δυνάμεις ὀφείλουν μέρος τῆς ἰσχύος των εἰς τὴν ναυτικὴν ζωὴν μεγάλου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ των. Τὸ μέγεθος τῶν **θαλασσίων μεταφορῶν** τὰς ὁποίας διενεργοῦν τὰ πλοῖα μιᾶς χώρας εἶναι στοιχεῖον ἰσχύος διὰ τὴν χώραν αὐτήν. Μὲ τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἡ ἰσχύς τῆς Ἀγγλίας καὶ εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο ὀφείλεται σημαντικὸν μέρος τῆς σημερινῆς ἰσχύος τῆς Ἰαπωνίας.

Ἄλλος ἀνθρώπινος παράγων ἐξασφαλίζων τὴν ἰσχὴν μιᾶς χώρας εἶναι ἡ ὑπαρξίς πλοῦτου εἰς τὴν χώραν αὐτήν. Ἡ συσσώρευσις τοῦ πλοῦτου δημιουργεῖ **ἀποθέματα κεφαλαίων**, τὰ ὁποία ἀναζητοῦν ἐπικερδεῖς τοποθετήσεις ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας. Ἄλλὰ τὰς τοποθετήσεις κεφαλαίων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν συνοδεύουν πάντοτε μακροχρόνιοι δεσμεύσεις τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδέχθησαν τὰ κεφάλαια, μὲ τὴν Μεγάλην Δύναμιν, ἡ ὁποία διέθεσε τὰ κεφάλαια. Εἰς τὸν παράγοντα τοῦτον ὀφείλετο μέγα μέρος τῆς ἰσχύος τῆς Ἀγγλίας μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Διότι καθ' ὅλον τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα ἡ Ἀγγλία ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος τραπεζίτης τοῦ κόσμου. Τὰ ἀγγλικὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἦσαν τοποθετημένα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἶχον δημιουργήσει μακροχρονίους δεσμούς πλείστων χωρῶν μὲ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐπὶ πλέον εἶχον δημιουργήσει εἰς πλείστα μέρη τοῦ κόσμου πηγὰς ποταμῶν χρυσοῦ, οἱ ὅποιοι εἶχον τὰς ἐκβολὰς των εἰς τὸ Λονδίνον. Μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι ἐχορήγησαν εἰς τὰς κατεστραμμένας ἐκ τοῦ πολέμου χώρας τεράστια κεφάλαια διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς οἰκονομίας τῶν χωρῶν τούτων. Ἡ χο-

ρήγῃσις αὐτῆ τῶν ἀμερικανικῶν κεφαλαίων συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχυτάτην ἀποκατάστασιν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς εἰς τὰς πληγείσας κατὰ τὸν πόλεμον χώρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἀμερικανικῆς ἐπιρροῆς εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ κόσμου.

Ἀνθρώπινος παράγων ἰσχύος μιᾶς χώρας εἶναι ἡ στάθμη τοῦ **βιοτικοῦ ἐπίπεδου** καὶ τοῦ **πνευματικοῦ πολιτισμοῦ** εἰς τὴν χώραν αὐτὴν. Ὅταν τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον εἶναι ὑψηλόν, τότε ἀναπτύσσεται μέγα **ἔσωτερικὸν ἐμπόριον**, τὸ ὁποῖον ζωογονεῖ τὴν παραγωγικὴν μηχανὴν τῆς χώρας. Οὕτω αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι, παρὰ τὴν γιγαντιαίαν παραγωγὴν των εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, ἔχουσιν σχετικῶς πολὺ μικρὰς ἐξαγωγὰς. Διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς ἀπορροφᾶται εἰς τὸ ἔσωτερικόν, λόγῳ τῆς μεγάλης καταναλωτικῆς ἰκανότητος τῶν κατοίκων τῆς χώρας. Ἐπίσης ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ θεραπευτικὴ παραγωγή τῆς Ρωσίας καταναλίσκεται εἰς τὸ ἔσωτερικόν.

Ὁ **πνευματικὸς πολιτισμὸς** εἰς μίαν χώραν ἔχει ποικίλας ἐκδηλώσεις. Μία ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων εἶναι ἡ **ἀνάπτυξις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς**. Εἰς ὠρισμένας χώρας ἡ στάθμη τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς ἀναπτύξεως εἶναι σήμερον πολὺ ὑψηλὴ. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι σημαντικὸς παράγων ἰσχύος διὰ μίαν χώραν. Εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον ὀλίγαι χώραι, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτουν, ἐδημιούργησαν τεράστια ἐργαστήρια ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ πλήθη εἰδικευμένων ἐρευνητῶν. Οὕτω αἱ ὀλίγαι αὐταὶ χώραι κατορθώνουν νὰ ἐπιτελοῦν ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς προόδους καταπληκτικὰς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν παράγοντα ἰσχύος μεγάλης σημασίας.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς τεχνικῆς συντελεῖ εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἰσχύος μιᾶς χώρας ἢ εἰς τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς ἄλλης χώρας. Οὕτω ἡ ἐμφάνισις τοῦ πετρελαίου ὡς πολυτίμου καυσίμου ὕλης συνετέλεσεν εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἰσχύος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς Ρωσίας. Ἡ πραγματοποίηση σκληρῶν καὶ ἐλαφρῶν κραμάτων τοῦ ἀργιλίου (άλουμινίου), τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀεροπορίαν, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰσχύος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἐπίσης ἡ ἐπινόησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὑδατοπτώσεων καὶ ἡ δι' αὐτῶν παραγωγή ἀφθόνου καὶ εὐθηνῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας συνετέλεσεν εἰς τὴν ραγδαίαν οικονομικὴν ἀνάδειξιν τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἰαπωνίας καὶ τοῦ Καναδά. Γενικῶς αἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς προκαλοῦν σημαντικὴν καὶ ἐνίοτε ἀπότομον ἐνίσχυσιν ἢ ἐξασθένησιν τῆς ἰσχύος μιᾶς χώρας.

Οἱ φυσικοὶ καὶ οἱ ἀνθρώπινοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι συντελοῦν εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς ἰσχύος μιᾶς Μεγάλης Δυνάμεως ἐξελιίσονται ταχέως. Οὕτω συμβαίνουν μεταβολαὶ εἰς τὸν κατάλογον τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, διότι ἄλλαι Δυνάμεις ἐνισχύονται, ἄλλαι ἐξασθενίζουσι καὶ ἄλλαι νέαι Δυνάμεις ἀναφαίνονται.

90. Αί σύγχρονοι Μεγάλοι Δυνάμεις.

Αί σύγχρονοι Μεγάλοι Δυνάμεις ανήκουν εις την κατηγορίαν τῶν οικονομικῶς ἀνεπτυγμένων χωρῶν. Εἰς τὴν Εὐρώπῃν Μεγάλοι Δυνάμεις εἶναι ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Γαλλία, ἡ Δ. Γερμανία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ρωσία. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶναι αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ ὁ Καναδᾶς. Εἰς δὲ τὴν Ἀσίαν εἶναι ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κίνα.

Εἰς τὸν πίνακα 39 ἀναφέρονται δι' ἐκάστην Μεγάλην Δύναμιν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα, τὰ ὅποια προσδιορίζουν τὴν ἰσχὺν μιᾶς χώρας. Εἰς τὸν πίνακα 40 ἀναφέρονται αἱ χώραι αἱ ὅποια σήμερον ἐκμεταλλεύονται τὴν πυρηνικὴν ἐνέργειαν.

ΠΙΝΑΞ 39

1972. Αἱ μεγάλοι οικονομικαὶ δυνάμεις

A.	Ἔκτασις (χιλ. km ²)	Πληθυσμὸς (ἐκατομ.)	Σίτος (ἐκ. τόν.)	Ὅρουζα (ἐκ. τόν.)	Λιθάνθραξ (ἐκ. τόν.)
Ἡν. Πολιτεῖαι	9.363	205	42	3,8	535
Ρωσία	22.402	247	86	1,6	451
Μ. Βρετανία	244	56	5	—	171
Γαλλία	547	52	18	—	30
Δ. Γερμανία	248	62	6,5	—	103
Ἰταλία	301	54	9,5	0,7	0,15
Καναδᾶς	9.976	22	14,5	—	16
Ἰαπωνία	372	107	0,3	15,3	28
Κίνα	9.597	800	34,5	101	400
Κόσμος		3.782	347,70	292,90	2.144,80

B.	Πετρέλαιον (ἐκ. τόν.)	Ἡλ. ἐνέργεια (δισεκ. kWh)	Χυτοσίδηρος (ἐκ. τόν.)	Χάλυψ (ἐκ. τόν.)	Ἀργίλιον (χιλ. τόν.)
Ἡν. Πολιτεῖαι	467	1.853	82,9	120,9	3.740
Ρωσία	400	857	92,3	125,6	1.250
Μ. Βρετανία	0,08	264	15,3	25,3	171
Γαλλία	1,5	163	19,4	24	392
Δ. Γερμανία	7	275	32,2	43,7	445
Ἰταλία	1,15	135	9,6	19,8	149
Καναδᾶς	73	238	8,7	11,8	907
Ἰαπωνία	0,7	429	75,8	96,9	1.015
Κίνα	29,5	—	28	23	140
Κόσμος	2.527,40	5.646,70	461,90	626,30	10.760

Γ.	Γεωργικαί μηχαναί (χιλιάδες)	Τσιμέντων (έκατομ. τόνοι)	Θειϊκόν οξύ καθαρόν (χιλ. τόν.)	Κόκ (χιλιάδες τόνοι)	Βάμβαξ νήματα (χιλ. τόν.)
Ἡν. Πολιτεία	4.387	74,9	28.165	58.757	1.517
Ρωσία	2.112	104,3	13.685	79.773	1.504
Μ. Βρετανία	450	18	3.490	14.623	153
Γαλλία	1.400	30,2	4.114	11.545	275
Δ. Γερμανία	1.430	43,1	4.735	34.449	222
Ἰταλία	698	33,5	3.033	7.556	201
Καναδάς	645	9	2.749	4.724	78
Ἰαπωνία	270	66,3	6.714	36.247	555
Κίνα	115	—	—	—	1.450
Κόσμος	16.066,25	640	93.300	337.900	—

Σημείωσις: Εἰς τὰς ἐν λειτουργίᾳ γεωργικὰς μηχανὰς περιλαμβάνονται τὰ τρακτέρ καὶ αἱ μηχαναὶ συλλογῆς.

Δ.	Ἔριον νήματα (χιλιάδες τόνοι)	Ἐξωτερικὸν Ἐμπόριον	
		Εἰσαγωγαί (έκατ. δολλάρια)	Ἐξαγωγαί (έκατ. δολλάρια)
Ἡν. Πολιτεία	116	55.310	48.979
Ρωσία	377	16.047	15.361
Μ. Βρετανία	232	27.860	24.344
Γαλλία	155	26.715	25.848
Δ. Γερμανία	87	39.763	46.208
Ἰταλία	180	19.282	18.548
Καναδάς	(16)	18.854	20.178
Ἰαπωνία	196	23.471	28.591
Κίνα	—	;	;
Κόσμος	—	427.500	412.400

ΠΙΝΑΞ 40

1972. Ἡ παραγωγή πυρηνικῆς ἐνεργείας (έκατομμύρια kWh)

Ἡν. Πολιτεία	54.031	Καναδάς	6.739
Μ. Βρετανία	29.378	Ἰταλία	3.626
Γαλλία	13.800	Σουηδία	1.465
Ἰαπωνία	9.480	Α. Γερμανία	385
Δ. Γερμανία	9.137	Ὀλλανδία	326

Παγκοσμίως 139.600 έκατομ. κίλοβατώρα.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

91. Οί κάτοικοι.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἀνευρέθησαν ἀκόμη ἴχνη ἀνθρώπων τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν ἐζησαν οἱ Πελασγοί. Οὗτοι ἦσαν λαὸς προελληνικός, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζομεν πόθεν ἦλθεν. Κατὰ τὸ τέλος τῆς Γ' π.Χ. χιλιετηρίδος, ἤρχισεν ἡ κάθοδος τῶν ἑλληνικῶν λαῶν, (Ἀχαιοί, Αἰολεῖς, Δωριεῖς καὶ Ἴωνες). Οἱ λαοὶ οὗτοι προήρχοντο ἐκ Βορρᾶ, ἦσαν ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς καὶ ἐγνώριζον τὴν κατεργασίαν τοῦ χαλκοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἔζων ὡς νομάδες κτηνοτρόφοι, ταχέως ὅμως ἐπεδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀλιεῖαν. Ἡ Ἑλλάς ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της ὑπῆρξε χώρα διαβάσεως διαφόρων ξένων λαῶν (Ρωμαῖοι, Σλαῦοι, Ἀλθανοί, Τοῦρκοι). Ἡ ὄρεινὴ ὄμως καὶ νησιωτικὴ φύσις τῆς χώρας συνετέλεσεν, ὥστε μεγάλαι ἑλληνικαὶ ὀμάδες νὰ ἀποφύγουν τὴν ἐπιμιξίαν, οὕτω δὲ δὲν ἐπῆλθε βαθεῖα καὶ ριζικὴ ἀλλοίωσις τῶν γενικῶν φυλετικῶν χαρακτήρων. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἑλληνος εἶναι τὰ ἐξῆς: ἀνάστημα μέτριον, καστανὴ χροιά τοῦ δέρματος, τῶν τριχῶν καὶ τῆς ἰριδος, μεσοκεφαλία καὶ λεπτορρινία μετὰ εὐθείας ρινός.

92. Τὸ φυσικὸν περιβάλλον.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἀσκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πολιτιστικῆς ἐξελιξεως καὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ χαρακτήρος τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ἀπέδειξαν μακροχρόνιοι ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι, τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑπέστη οὐδεμίαν μεταβολὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Ἐὰν συνέβαινε μεταβολὴ τῆς μέσης ἐτησίως θερμοκρασίας, ἔστω καὶ κατὰ ἓνα βαθμὸν, θὰ ἐπῆρχετο λίαν αἰσθητὴ μεταβολὴ εἰς τὴν γεωγραφικὴν διανομὴν τῶν φυτῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὅποια ὅμως ἦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν φυτῶν πρὸ 2500 ἐτῶν, ἡ αὐτὴ ἀπολύτως εἶναι καὶ σήμερον. Οὕτως ὁ Ἕλλην ἐζησε διὰ μέσου τῆς μακραίωνος ἱστορίας του ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ὁ συνήθως ἀνέφελος

οὐρανός, ἢ εὐχάριστος θερμοκρασία, ὁ διαυγῆς ὀρίζων, ὅπου διαγράφονται αἱ ἄρμονικαί γραμμαὶ κορυφογραμμῶν καὶ ἀκτῶν, τὸ ὠραῖον κυανοῦν χρῶμα τῆς θαλάσσης καὶ αἱ ἐναλλασόμενα ἀποχρώσεις τοῦ ἐλληνικοῦ τοπίου, ἐπέδρασαν οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ "Ἕλληνας διὰ μέσου ὄλων τῶν αἰῶνων. Ὁ "Ἕλληνας εἶναι ἀνήσυχος καὶ ἐρευνητικὸς, ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν διαυγῆ σκέψιν καὶ συνταράσσεται ἀπὸ πλούσιον συναισθηματικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἀστείρευτον πηγὴν Τέχνης καὶ μεγάλων ἡρωϊσμῶν. Ὁ "Ἕλληνας δὲν ἀντλεῖ ἐκ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἀνέτως καὶ ἀφθόνως τὰ μέσα τῆς ζωῆς (τραχεῖα μορφολογία τοῦ ἐδάφους, ἔλλειψις ἐκτεταμένων πεδιάδων καὶ μεγάλων ποταμῶν, μακρὰι περίοδοι ξηρασίας)· διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται νὰ παλαίῃ πρὸς τοὺς φυσικοὺς ὄρους, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν εἶναι ἀνυπερβλητοὶ ἢ καταθλιπτικοί, ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι τὰ διαρκῆ κίνητρα τῆς ἐνεργητικότητος καὶ ἐφευρετικότητος αὐτοῦ. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ "Ἕλληνας ἐτράπησαν πρὸς τὴν ναυτικὴν ζωὴν, διότι τὰ ὑψηλὰ δύσβατα ὄρη παρημποδίζον τὰς διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίας, κυρίως ὅμως, διότι πέραν τῶν θαλασσῶν ἔκειντο αἱ μεγάλοι γεωργικαὶ χῶραι (Αἴγυπτος, Σικελία, χῶραι τοῦ Εὐξείνου), ἐκ τῶν ὁποίων μετεφέροντο διάφορα προϊόντα, ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ αὐξηθέντος πληθυσμοῦ τῶν μικρῶν ἐλληνικῶν πεδιάδων. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυσιπλοΐας συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὰ παράλια τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν ἐδημιουργήθησαν πολλαὶ ἐλληνικαὶ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀνέπτυξαν μεταξὺ τῶν στενᾶς πνευματικᾶς καὶ οἰκονομικᾶς σχέσεις. Ἡ θάλασσα ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων.

93. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 132.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα (ἀκριβέστερον 131.986). Τὸ ἠπειρωτικὸν τμῆμα τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐπιφάνειαν 107.000 km², τὸ δὲ νησιωτικὸν τμῆμα ἔχει ἐπιφάνειαν 25.000 km².

Τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος διὰ τῶν συνεχῶν καὶ σκληρῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τοῦ κατῴρθωσεν ἐντὸς ἐνὸς αἰῶνος νὰ τριπλασιάσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς χώρας (Πίναξ 41).

94. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους παρατηρεῖται συνεχῆς αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ αὐξήσις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὰς προσαρτήσεις νέων ἐλληνικῶν χωρῶν, εἰς τὰς μεταναστεύσεις τμημάτων τοῦ ἔξω ἐλληνισμοῦ καὶ εἰς τὴν σταθερὰν φυσικὴν αὐξήσιν τοῦ πλη-

θυσμού. Κατά την απογραφήν του 1971, οί κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος εὐρέθησαν 8.768.640. Ἐκ τούτων τὰ 49% ἦσαν ἄρρενες καὶ τὰ 51% ἦσαν θήλεις. Κατὰ τὸ 1972 ὑπολογίζεται ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἦτο 8.950.000.

Ἡ φυσικὴ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ παρουσιάζει μεταπολεμικῶς τὰ ἀκόλουθα χαρακτηριστικά. Ἐνῶ μέχρι τοῦ 1940 αἱ γεννήσεις ἦσαν ἄνω τῶν 25‰ καὶ οἱ θάνατοι ἄνω τῶν 13‰, μετὰ τὸ 1949 αἱ μὲν γεννήσεις εἶναι κάτω τῶν 20‰, οἱ δὲ θάνατοι εἶναι κάτω τῶν 8‰. Ἡ μεγάλη ἐλάττωσις τῆς θνησιμότητος εἶναι δεῖγμα τοῦ βαθμιαίου ἐκπολιτισμοῦ τῆς χώρας. Οὕτω ἡ μέση ἐτησίᾳ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶναι 7,5‰ περίπου, ἡ δὲ ὀλικὴ ἐτησίᾳ αὐξήσις εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 70.000.

95. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ.

Κατὰ τὸ 1972 ἡ μέση πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο 67,8 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Εἰς τὰ διάφορα γεωγραφικὰ ὅμως διαμερίσματα τῆς χώρας ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι διάφορος (Πίν. 42). Τὴν μεγαλύτεραν πυκνότητα πληθυσμοῦ ἔχει τὸ διαμέρισμα Ἀθηνῶν (15.000 κάτοικοι κατὰ km²), ὁ νομὸς Κερκύρας (145) καὶ ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης (200), ἐνῶ τὴν μικροτέραν πυκνότητα πληθυσμοῦ ἔχει ὁ νομὸς Εὐρυτανίας (14,4).

96. Κατανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ ἡλικίας.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος χωριζόμενος εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμάδας ἡλικιῶν κατανέμεται (1971) ὡς ἐξῆς: 25% παιδικὴ ἡλικία (0-14 ἐτῶν), 64% παραγωγικὴ ἡλικία (15-64 ἐτῶν) καὶ 11% γεροντικὴ ἡλικία (65 ἐτῶν καὶ ἄνω). Ἡ πυραμῖς τῶν ἡλικιῶν εἶναι κανονικὴ (σχ. 1, σελ. 18).

97. Ἡ μὀρφωσις τῶν κατοίκων.

Κατὰ τὴν ἀπογραφήν τοῦ 1971 εὐρέθη ὅτι ἐκ τῶν κατοίκων τῆς χώρας, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἡλικίαν ἄνω τῶν 10 ἐτῶν, τὰ 86% ἦσαν ἐγγράμματοι καὶ τὰ 14% ἦσαν ἀγράμματοι (δηλ. δὲν ἐγνώριζον γραφήν καὶ ἀνάγνωσιν). Τὸ ποσοστὸν τῶν ἀγραμμάτων εἶναι σημαντικόν, πολὺ ὅμως μικρότερον τοῦ ποσοστοῦ παλαιωτέρων ἐτῶν (42% κατὰ τὸ 1928). Κατὰ φύλον εὐρέθη ὅτι ἀγράμματοι εἶναι ἐκ τῶν ἀνδρῶν τὰ 6% καὶ ἐκ τῶν γυναικῶν τὰ 21%.

ΠΙΝΑΞ 41

Αί μεταβολαί τῆς ἐπιφανείας τῆς Ἑλλάδος
 (χιλιάδες km²)

1832.	Ἀρχική ἐπιφάνεια τοῦ ἐλευθέρου Κράτους	47
1864.	Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν Ἰονίων Νήσων	50
1881.	Μετὰ τὴν προσάρτησιν Θεσσαλίας καὶ Ἰωαννίνων	64
1913.	Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους	122
1919.	Μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Σεβρῶν	150
1923.	Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης	130
1945.	Μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον	132

ΠΙΝΑΞ 42

1971. Πληθυσμὸς καὶ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ
κατὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα

Γεωγραφικὰ διαμερίσματα	Πληθυσμὸς (κατὰ προσέγγισιν χιλιάδος).	Πυκνότης (κάτοικοι κατὰ km ²)
Περιφέρεια Πρωτευούσης	2.540.000	5.866,6
Λοιπὴ Στερεὰ Ἑλλάς	992.000	40,5
Πελοπόννησος	987.000	46
Ἰόνιοι Νῆσοι	184.000	79,9
Θεσσαλία	660.000	47,5
Μακεδονία	1.891.000	55,3
Ἰηπειρος	310.000	33,7
Κρήτη	457.000	54,8
Νῆσοι Αἰγαίου	418.000	45,8
Θράκη	330.000	38,4
Σύνολον	8.769.000	66,4

ΠΙΝΑΞ 43

Διανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ καθ' ὕψομετρικὰς ζώνας (1951)

Ὑψος εἰς μέτρα	Πληθυσμὸς	Ἀναλογία %
0 — 200	5.210.000	69
200 — 500	1.317.000	17
500 — 800	784.000	10
800 — 1000	237.000	3
1000 καὶ ἄνω	85.000	1

98. Ἡ ἐθνογραφικὴ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἀπόλυτον ἐθνικὴν ὁμοιογένειαν. Διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν κατωρθώθη νὰ ἀποκτήσῃ ἡ χώρα ἀπολύτως ὁμοιογενῆ πληθυσμόν. Σήμερον ἡ μόνη ἐθνικὴ μειονότης εἶναι οἱ ὀλίγοι Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι παρέμειναν εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ τὴν Δωδεκάνησον, δυνάμει τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι παρέμειναν ὡς μειονότης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

99. Ἡ διανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ ὑψομετρικὰς ζώνας.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ὄρεινὴ καὶ ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζει διαφόρους ὑψομετρικὰς ζώνας. Ἐκάστη ὑψομετρικὴ ζώνη ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἰδιαίτερον φυσικὸν περιβάλλον. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος ζῆ εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὑψόμετρον μικρότερον τῶν 500 μέτρων (πίναξ 43). Μόνον τὸ 1% τοῦ πληθυσμοῦ ζῆ εἰς περιοχὰς μὲ ὑψόμετρον ἄνω τῶν 1000 μέτρων.

100. Τὰ κέντρα συγκεντρώσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

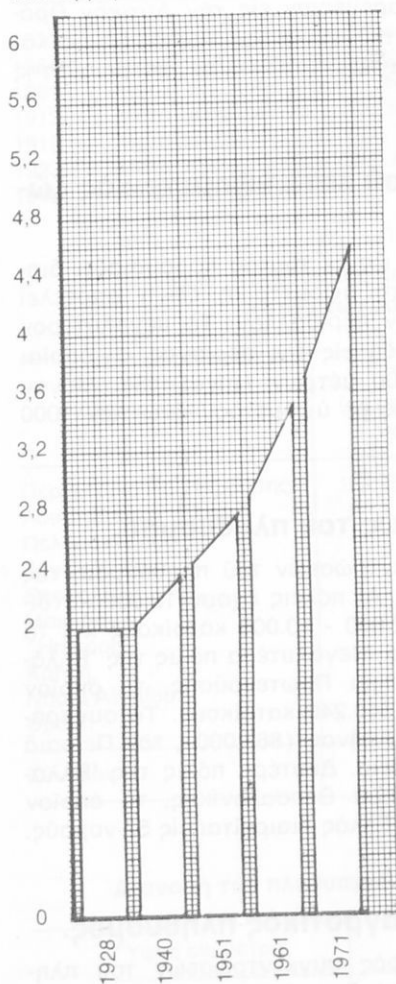
Διακρίνομεν τρεῖς μορφὰς συγκεντρώσεων τοῦ πληθυσμοῦ, τὰς **πόλεις**, τὰς **κωμοπόλεις** καὶ τὰ **χωρία**. Αἱ πόλεις ἔχουν 10.000 κατοίκους καὶ ἄνω· αἱ κωμοπόλεις ἔχουν 2.000 - 10.000 κατοίκους καὶ τὰ χωρία ἔχουν κάτω τῶν 2.000 κατοίκους. Μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ Πολεοδομικὸν συγκρότημα Πρωτευούσης, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1971 εἶχε 2.540.240 κατοίκους. Τὸ συγκρότημα τοῦτο περιλαμβάνει τὰς κυρίως Ἀθήνας (867.000), τὸν Πειραιᾶ (187.500) καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν προάστεια. Δευτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ Πολεοδομικὸν συγκρότημα Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον ἔχει 557.400 κατοίκους. Διοικητικῶς ἡ Ἑλλάς διαιρεῖται εἰς 52 νομούς.

101. Ἀστικός, ἡμιαστικός καὶ ἀγροτικός πληθυσμός.

Ἀναλόγως πρὸς τὰς τρεῖς μορφὰς συγκεντρώσεων τοῦ πληθυσμοῦ (πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία) διακρίνομεν τὸν πληθυσμόν τῆς χώρας εἰς **ἀστικόν**, **ἡμιαστικόν** καὶ **ἀγροτικόν** πληθυσμόν. Εἰς τὸν ἀστικόν πληθυσμόν περιλαμβάνεται ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων· εἰς τὸν ἡμιαστικόν πληθυσμόν περιλαμβάνεται ὁ πληθυσμὸς τῶν κω-

μοπόλεων και εις τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν περιλαμβάνεται ὁ πληθυσμὸς τῶν χωρίων. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1971 εὐρέθη ὅτι ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ 53,2% εἶναι ἀστικὸς πληθυσμὸς, τὰ 11,7%

Ἐκατομμύρια κάτοικοι

εἶναι ἡμιαστικὸς πληθυσμὸς καὶ τὰ 35,1% εἶναι ἀγροτικὸς πληθυσμὸς. Ἐντὸς εἴκοσι ἐτῶν (1951-1971) ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς τῆς χώρας ἠ-ξήθη κατὰ 15,5% καὶ ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἠλαττώθη κατὰ 12,4%. Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς διαρρέει συνεχῶς πρὸς τὰς πόλεις (ἀστυφι-λία) καὶ ὄχι πρὸς τὰς κωμοπόλεις. Διότι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διά-στημα καὶ ὁ ἡμιαστικὸς πληθυσμὸς ἠλαττώθη κατὰ 3,1%.

102. Ἡ ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1971 εὐρέθη ὅτι ὁ ἐνεργὸς πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀποτελεῖ τὰ 82,5% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ (πιν. 44). Ἐκ τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τὰ 72% εἶναι ἄνδρες καὶ τὰ 28% εἶναι γυναῖκες. Εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ἀσχολοῦνται τὰ 40,4% τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, εἰς τὴν βιομηχανίαν τὰ 16,7%, εἰς τὸ ἐμπόριον τὰ 10,6% καὶ εἰς τὰς μεταφορὰς τὰ 6,4%. Ὑπὸ τὸν ὄρον ἀγροτικὴ οἰκονομία νοεῖται ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ δασοκομία καὶ ἡ ἀλιεία.

Σχ. 6. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος (1928-1971).

ΠΙΝΑΞ 44

Ἡ ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων
(Ἀπογραφή 1971)

Κλάδος τῆς Οἰκονομίας	Ἐνεργὸς Πληθυσμὸς		
	Ὀλικὸς	Ἄνδρες	Γυναῖκες
Ἀγροτικὴ Οἰκονομία	1.330.320	845.460	484.860
Ὀρυχεῖα	20.980	19.600	1.320
Βιομηχανία	539.880	394.960	144.920
Κατασκευαῖ	255.020	253.300	1.720
Ἡλεκτρισμὸς, φωταεῖριον κ.λ.π.	24.960	22.380	2.580
Ἐμπόριον	350.420	275.540	74.880
Μεταφοραὶ	213.140	199.960	13.180
Ἐπιχειρήσεις	409.220	256.320	152.900
Ἀκαθόριστοι	61.800	44.540	17.260
Συνολικῶς	3.283.880	2.369.740	914.140

103. Ὁ ἐλληνισμὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Καθ' ὄλον τὸν 19ον αἰῶνα ἐσημειώθη μικρὰ ἀποδημία, κυρίως ἐκ τῶν ὄρεινῶν μερῶν καὶ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὰς παραλίους πόλεις τῆς Τουρκίας, τῆς Ρωσίας, τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ἀπὸ τοῦ τέλους ὅμως τοῦ 19ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1921 παρετηρήθη μέγα ρεῦμα ὑπερρωκεανείου ἀποδημίας καὶ κυρίως πρὸς τὰς Ἡν. Πολιτείας, ὅπου κατέφευγον τὰ 9/10 τῶν ἐκπατριζομένων Ἑλλήνων. Ἐντὸς τῆς δωδεκαετίας 1899 - 1911 μετενάστευσαν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας ἐκ τῆς μικρᾶς τότε ἐλευθέρως Ἑλλάδος 200 χιλιάδες Ἑλλήνων καὶ 54 χιλιάδες ἐκ τῶν ὑποδούλων ἐλληνικῶν χωρῶν. Μέχρι τοῦ 1918 ἡ ἐτησία ἔξοδος μεταναστῶν ἀνῆρχετο εἰς 20 - 30 χιλιάδας, κατὰ τὰ ἐπόμενα ὅμως ἔτη περιωρίσθη εἰς 3 - 4 χιλιάδας. Κατὰ τὸ 1972 μετενάστευσαν μονίμως 43.400 καὶ προσωρινῶς 72.700. Ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀθρόα ἀποδημία ἀποδίδεται κυρίως εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν ἐπιστημονικῶν καὶ χρηματικῶν κεφαλαίων πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Οἱ ἐκτὸς τοῦ ἐλευθέρου Κράτους ζῶντες Ἕλληνες ὑπολογίζονται εἰς 2 ἑκατομμύρια. Ἐκτὸς ὅμως τούτων ὑπάρχουν ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ἄλλα 2 ἑκατομμύρια Ἑλλήνων μὲν τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ἐστερημένων τῆς ἐλληνικῆς ἰθαγενείας. Ἡ ἐκ μιᾶς χώρας ἀποδημία ἐπιφέρει πάντοτε διάσπασιν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, διότι ἀπομακρύνει ἐκ τῆς πατρίδος προσωρινῶς ἢ καὶ διὰ παντὸς παραγωγικὰς καὶ μαχητικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Τοιοῦτος ὅμως κίνδυνος δὲν ἐγεννήθη διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ βαθεῖα πίστις τοῦ Ἕλληνοῦ εἰς τὰς οἰκογενειακὰς καὶ ἐθνικὰς

του παραδόσεις υπήρξεν ακατάλυτος σύνδεσμος του έξω 'Ελληνισμού προς την μητέρα πατρίδα. 'Η απόδημία απέβη σπουδαιότατος συντελεστής τῆς πολιτιστικῆς καὶ οικονομικῆς ἐξελιξέως τῆς χώρας. Οὕτως εἰς δωρεὰς ὁμογενῶν του ἔξωτερικου (Σίνας, 'Αθέρωφ, Συγγρός κ.ά.) ὀφείλονται πολλὰ μεγάλα ἐκπολιτιστικά ἔργα. Τὰ ἐμβάσματα του μετανάστου πρὸς τοὺς οικείους του μετριάζουν τὸ ἔλλειμμα του ἐμπορικου ἰσοζυγίου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη βαίνει αὐξανομένη ἡ εἰσροὴ μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων.

104. 'Η πνευματικὴ ζωή.

"Ολοι σχεδὸν οἱ "Ελληνες εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι. 'Ελάχιστοι "Ελληνες εἶναι καθολικοὶ (κυρίως εἰς τὰς Κυκλάδας), μωαμεθανοὶ (οἱ Τοῦρκοι τῆς Δ. Θράκης) καὶ ἰουδαῖοι.

'Η παδεία διακρίνεται εἰς ἀνωτάτην, μέσην καὶ στοιχειώδη, ἡ ὁποία εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ὅλους τοὺς 'Ελληνοπαῖδας. 'Η Ἀνωτάτη 'Εκπαίδευσις περιλαμβάνει πέντε Πανεπιστήμια ('Αθηνῶν, Θεσσαλονίκης, 'Ιωαννίνων, Πατρῶν, Θράκης), τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον καὶ 13 ἄλλας Ἀνωτάτας Σχολὰς (Βιομηχανικὴ, Γεωπονικὴ, Πάντειος κ.λπ.). 'Η Μέση 'Εκπαίδευσις περιλαμβάνει 1018 Γυμνάσια καὶ 1118 'Επαγγελματικὰς Σχολὰς. Διὰ τὴν Δημοτικὴν 'Εκπαίδευσιν ὑπάρχουν 9.750 σχολεῖα. Διὰ τὴν προσχολικὴν ἀγωγὴν ὑπάρχουν 2.448 Νηπιαγωγεῖα. 'Εκτὸς τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ εἰδικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰς στρατιωτικὰς σχολὰς, τὰς εἰδικὰς σχολὰς διαφόρων κλάδων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, τὰς θρησκευτικὰς σχολὰς κ.ά. Τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἀποτελεῖ ἡ 'Ιερά Σύνοδος, τὴν δὲ ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως ἀσκεῖ ἡ 'Ακαδημία 'Αθηνῶν.

105. 'Η κοινωνικὴ ἀντίληψις καὶ ἀσφάλισις.

Διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ τὴν παροχὴν ἱατρικῆς περιθάλψεως εἰς τὰς ἀπορωτέρας τάξεις ὑπάρχουν δημόσια καὶ δημοτικὰ ὑγειονομικὰ ὑπηρεσίαι, ἰατρεῖα καὶ νοσοκομεῖα. Διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐργαζομένων ἐλήφθησαν διάφορα μέτρα, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν ὥρων ἐργασίας καὶ κατωτάτου ὀρίου ἡμερομισθίου, ἡ προστασία τῶν ἐπαγγελλμάτων, ἡ ἴδρυσις γραφείων εὐρέσεως ἐργασίας, ἡ καθιέρωσις τῶν συλλογικῶν συμβάσεων κ.ά. Μεγίστην ὄμως ἐθνικὴν ἀποστολὴν ἐξυπηρετοῦν τὸ "Ἴδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων (ΙΚΑ) καὶ ὁ 'Οργανισμὸς Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων (ΟΓΑ). Κατὰ τὸ 1972 ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ τοὺς 'Οργανισμοὺς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως διετέθησαν 40,5 δισεκατομμύρια δραχμαί.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

106. 'Η εξέλιξις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

“Όταν ἡ Ἑλλάς ἔγινεν ἐλεύθερον Κράτος, ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας εὐρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, ἕνεκα τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Καποδίστριας ἐπεδίωξεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας, ἀλλ’ ἡ δολοφονία τοῦ ἀνέκοψε τὴν προσπάθειαν ταύτην. Ἐκτοτε ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία ἀφέθη σχεδὸν εἰς τὴν τύχην τῆς. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος δὲν κατεβλήθη καμμία σοβαρὰ καὶ σταθερὰ προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας καὶ δὲν ἐπεδιώχθη ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἔθνικῆς παραγωγῆς.

Ἐκ τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἤρχισεν ἡ ἐπέμβασις τοῦ Κράτους (κρατικὸς παρεμβατισμὸς) εἰς τὴν ἔθνικὴν οἰκονομίαν. Οὕτω διὰ τὴν παρακολούθησιν, καθοδήγησιν καὶ προστασίαν τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας ἐδημιουργήθησαν εἰδικαὶ δημόσιαι ὑπηρεσίαι (εἰδικὰ ὑπουργεῖα, εἰδικαὶ σχολαὶ κλπ.) καὶ ἔθεσπίσθησαν εἰδικοί νόμοι καὶ προστατευτικὰ δασμολόγια. Διὰ τῶν μέτρων τούτων ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀνασυγκροτήσεώς τῆς. Κατὰ τὰ ἔτη 1923-1940 ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία ἐσημείωσε ταχυτάτην ἀνάπτυσιν, ὀφειλομένην κυρίως εἰς τὴν κατάπαυσιν τῶν πολέμων, τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας κατὰ ἓν ἑκατομμύριον προσφύγων, τὸν περιορισμὸν τῆς μεταναστεύσεως, τὴν εἰσαγωγὴν μεγάλων κεφαλαίων ὑπὸ μορφήν προσφυγικῶν, παραγωγικῶν, τραπεζιτικῶν καὶ βιομηχανικῶν δανείων καὶ τέλος εἰς τὴν ἑναρξιν τῆς ἐκτελέσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων (ὁδοποιίας, ἀποξηράνσεως ἑλῶν, ἀρδεύσεως ἑδαφῶν, οἰκοδομήσεως προσφυγικῶν συνικισμῶν κ.ἄ.).

Κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον 1940 - 1948 ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία ὑπέστη τελείαν ἐξάρθρωσιν. Ἄλλὰ μετὰ τὸ 1948 παρατηρεῖται ταχυτάτη ἀνάπτυξις τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας, ἡ ὅποια καθοδηγεῖται μεθοδικῶς καὶ προστατεύεται ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους.

107. 'Η γεωργία.

α) Ἡ σημασία καὶ ἡ εξέλιξις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἡ γεωργία ἀποτελεῖ τὸν σημαντικώτερον κλάδον τῆς ἔθνικῆς μας οἰκονομίας, διότι:

1) ἀπασχολεῖ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ ἑνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας·

2) τὸ εἰσόδημα ἐκ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς εἶναι μεγαλύτερον παντὸς ἄλλου εἰσοδήματος (τὰ 28% τοῦ ἑθνικοῦ εἰσοδήματος) καὶ

3) τὰ γεωργικά προϊόντα ἀποτελοῦν τὴν βάση τοῦ ἐξαγωγικοῦ μας ἐμπορίου. Ἀπὸ τοῦ 1929 μέχρι σήμερον ἡ γεωργία ἐσημείωσε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἀγροτικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἑνὸς ἠυξήθη ἡ ἔκτασις τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους καὶ ἀφ' ἑτέρου ἠυξήθη ἡ ἔντασις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἡ αὔησις τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων κατωρθώθη διὰ τῆς ἐκτελέσεως μεγάλων ὑδραυλικῶν ἔργων. Διὰ τῶν ἔργων τούτων ἀπεκαλύφθησαν νέαι γαῖαι καὶ ἐπροστατεύθησαν ἀπὸ τὰς πλημμύρας μεγάλα ἐκτάσεις. Οὕτω, ἐνῶ ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις κατὰ τὸ 1929 ἀνῆρχετο εἰς 23 ἐκ. στρέμματα, κατὰ τὸ 1971 ἀνήλθεν εἰς 35,7 ἐκ. στρέμματα. Ἡ δὲ αὔησις τῆς ἐντάσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἀγροτικὴν μεταρρυθμίσειν, ἡ ὁποία ἠύξησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γεωργοῦ διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἰδικοῦ του πλέον ἀγροῦ καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, ἡ ὁποία ἔδωκεν εἰς τὸν γεωργὸν τὰ μέσα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς καλλιεργείας. Διὰ τῆς ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπέκτησαν γεωργικὸν κλῆρον 270.000 ἀγροτικαὶ οἰκογένειαι. Διὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς διοχετεύονται πρὸς τὴν γεωργίαν καλλιεργητικὰ δάνεια, μηχανήματα, λιπάσματα, ὀδηγία καλλιεργείας ἢ συγκεντρῶνεται βασικὰ γεωργικὰ προϊόντα πρὸς ἐξασφάλισιν μιᾶς τιμῆς ἀσφαλείας διὰ τὸν καλλιεργητὴν (συγκέντρωσις σίτου, καπνοῦ, σταφίδος κ.ἀ.). Κατὰ τὴν ἀγροτικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1971 εὐρέθη ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν ἀνέρχεται εἰς 1.047.260. Οὕτω εἰς ἐκάστην ἀγροτικὴν οἰκογένειαν ἀντιστοιχεῖ κατὰ μέσον ὄρον ἔκτασις 35 στρεμμάτων. Ἡ ἔκτασις αὕτη εἶναι ἀνεπαρκῆς διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία κατὰ μέσον ὄρον ἀποτελεῖται ἀπὸ 4,7 μέλη.

6) Ἡ γεωργικὴ παραγωγή. Ἐκ τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως 35,7 ἐκ. στρέμματα αἱ ἐτήσια καλλιέργειαι καλύπτουν 4,4 ἐκ. στρέμματα, αἱ δένδρῳδεις καλλιέργειαι καλύπτουν 7 ἐκ. στρέμματα καὶ ἡ ἀμπελοκαλλιέργεια καλύπτει 2,2 ἐκ. στρέμματα. Τὸ ἐν τέταρτον περίπου τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως ἀφιερώνεται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου. Μεταπολεμικῶς ἠυξήθη ἡ καλλιέργεια τῆς ὀρύζης, ἀλλὰ τελευταίως ἡ καλλιέργεια αὕτη περιορίζεται συνεχῶς, διότι δὲν ἐκρίθη συμφέρουσα καλλιέργεια. Ἀντιθέτως ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος ἀπεδείχθη ἐξαιρετικῶς συμφέρουσα καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐπεκτείνεται. Κατὰ τὸ 1972 ὁ βάμβαξ ἀπέφερεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν συναλλαγματικὸν κέρδος περίπου 41 ἐκ. δολάρια. Ἡ ὀπωροκαλλιέργεια βαίνει συνεχῶς βελτιουμένη, διότι ἀπεδείχθη ὅτι δύναται νὰ ἀποδώσῃ σημαντικὸν κέρδος, χάρις εἰς τὰς ἐφαρμοζόμενας νέας μεθόδους διατηρήσεως καὶ μεταφορᾶς τῶν νωπῶν καρπῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰσήχθη ἡ καλλιέργεια τῶν ζαχαροτεύτλων

διὰ τὴν παραγωγὴν ζαχαρέως. Μὲ τὴν συνεχῆ ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας τῶν ζαχαροτεύτων ἐλπίζεται ὅτι συντόμως ἡ χώρα μας θὰ καταναλίσκη μόνον ἐγχώριον ζάχαριν. Εἰς τὸν πίνακα 45 ἀναλύεται ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἀπὸ ἀπόψεως καλλιεργουμένων ἐκτάσεων καὶ παραγομένων ποσοτήτων ἐξ ἐκάστου εἴδους προϊόντων. Εἰς τὸν πίνακα 46 δεικνύεται ἡ αὔξεις τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων. Γενικῶς ἡ αὔξεις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ὀφείλεται εἰς τὴν αὔξισιν τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ τὸν συγχρονισμὸν τῶν μεθόδων καλλιεργείας.

ΠΙΝΑΞ 45
1971. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή

Γεωργικὰ Προϊόντα	Καλλιεργηθεῖσα Ἔκτασις (χιλιᾶδες στρέμματα)	Παραγωγή (χιλιᾶδες τόνοι)
Σῖτος	9.770	2.950
Ἀραβόσιτος	1.680	570
Κριθὴ	3.800	781
Ὄρουζα	150	70
Φασόλοι	460	49
Γεώμηλα	510	668
Βάμβαξ	1.390	360
Καπνός	910	88
Ζαχαρότευτλα	250	1.380
Σταφίς Κορινθιακὴ	419	90
Σταφίς Σουλτανίνα	408	70
Ἐπιτρ. σταφυλαί	193	190
Ὀῖνος	1.166	440
Ἐσπεριδοειδῆ	435	530
Σῦκα ξηρά	8	24
Ἐλαιόλαδον	5.350	195

ΠΙΝΑΞ 46

Ἡ ἐξέλιξις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς
Ἔκτασις καὶ παραγωγή κατὰ τὸ 1928 καὶ τὸ 1971

Καλλιέργειαι	Ἔκτασις (χιλιᾶδες στρέμματα)		Παραγωγή (χιλιᾶδες τόνοι)	
	1928	1971	1928	1971
Σῖτος	5.380	9.770	356	2.950
Ὄσπρια	500	828	23	87
Καπνός	931	910	58	88
Βάμβαξ	154	1.390	11	360
Σταφίς	657	827	171	141
Ἀμπελοι	1.317	1.388	343	646

108. Ἡ κτηνοτροφία.

Ἐπί μακρὸν ἡ κτηνοτροφία εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο νομαδικὴ καὶ δὲν συνεδυάζετο μὲ τὴν γεωργίαν. Ἡ ἐγκαθίδρυσις ὅμως τῆς μικρᾶς χωρικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς τὴν Χώραν μας ἡ οἰκόσιτος κτηνοτροφία, ἡ ὁποία εἶναι συμπλήρωμα τῆς γεωργίας. Ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγὴ δὲν καλύπτει τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγονται σημαντικαὶ ποσότητες κτηνοτροφικῶν προϊόντων (κρέας, γάλα, τυρὸς, βούτυρον). Μεταπολεμικῶς ἡ κτηνοτροφία ἀναπτύσσεται μεθοδικῶς. Μεγάλαι καὶ συγχρονισμέναι ἐγκαταστάσεις διατίθενται σήμερον διὰ τὴν συστηματικὴν ἐκτροφὴν διαφόρων ζῶων (βοοειδῆ, χοῖροι, ὄρνιθες). Μὲ τὰ λαμβανόμενα ἐκ μέρους τοῦ Κράτους μέτρα ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγὴ θαίνει αὐξανομένη. Εἰς ὠρισμένας περιφερείας (Ἐβρος, Πέλλη, Λάρισα, Κιλκίς) εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ σπηροτροφία. Εἰς τοὺς πίνακας 47 καὶ 48 δεικνύονται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτρεφόμενων ζῶων καὶ ἡ παραγωγὴ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

ΠΙΝΑΞ 47

1971. Ἡ κτηνοτροφία (εἶδη ζῶων καὶ ἀριθμὸς κεφαλῶν)

Μεγάλα Ζῶα		Μικρὰ ζῶα	
Ἴπποι	216.000	Πρόβατα	7.686.000
Ἡμίονοι	170.000	Αἴγες	4.185.000
Ἄγρια	345.000	Χοῖροι	635.000
Βόες	986.000	Πτηνὰ	27.000.000
Βούβαλοι	10.000		

ΠΙΝΑΞ 48

1971. Ἡ παραγωγὴ κτηνοτροφικῶν προϊόντων (τόννοι)

Κρέας	334.600
Γάλα	1.400.600
Τυρὸς	118.200
Βούτυρον	8.800
Ἰῶα	107.700
Ἐρίον	8.150

109. 'Η άλιεία.

'Επί μακρόν ἡ άλιεία διεξήγετο εἰς τὴν χώραν μας κατὰ πρωτόγονον τρόπον καὶ μὲ παλαιὰς μεθόδους. Μεταπολεμικῶς ἡ άλιεία ὀργανοῦται μεθοδικῶς. Κατὰ τὸ 1972 τὰ μηχανοκίνητα άλιευτικὰ σκάφη ἀνήρχοντο εἰς 2.326. 'Εκ τούτων 53 σκάφη διεξήγαγον ὑπερπόντιον άλιείαν. Εἰς τὴν άλιείαν ἀπασχολοῦνται 8.720 ἄτομα. Εἰς ὅλας τὰς χώρας ἡ μεγάλη άλιευτικὴ παραγωγή προέρχεται ἀπὸ τοὺς μεταναστευτικοὺς ἰχθεῖς. Διὰ τοῦτο μεταπολεμικῶς μελετῶνται συστηματικῶς αἱ ἑλληνικαὶ θάλασσαί, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται μεταναστευτικὰ ρεύματα τῶν ἰχθύων τῆς Μεσογείου. Κατὰ τὸ 1971 ἡ άλιευτικὴ παραγωγή ἀνῆλθεν εἰς 87.700 τόννους. 'Η άλιευτικὴ παραγωγή ἐσημείωσε σημαντικὴν πρόοδον μετὰ τὸν πόλεμον· δὲν εἶναι ὅμως ἀκόμη ἱκανὴ νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγομεν σημαντικὰς ποσότητας νωπῶν καὶ παρεσκευασμένων ἰχθύων. 'Η σπαγγαλιεία ἀπασχολεῖ ὀλίγα μόνον ἄτομα (περίπου 335) καὶ κατὰ τὸ 1972 ἀπέδωσεν 38,7 τόννους σπόγγων.

110. Τὰ δάση.

Τὰ δάση καταλαμβάνουν ἕκτασιν 24 ἐκ. στρεμμάτων, ἤτοι τὰ 18% τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας. "Άλλοτε τὰ δάση εἶχον πολὺ μεγαλύτεραν ἕκτασιν (κατὰ τὸ 1836 ἐκάλυπτον τὰ 49% τῆς ἐπιφανείας τοῦ 'Ελληνικοῦ Κράτους). 'Η ραγδαία ἐλάττωσις τῶν δασῶν ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν πυρπόλησιν αὐτῶν πρὸς δημιουργίαν περιοχῶν διὰ θοσκὴν ζῶων. 'Απὸ πολλῶν ὅμως ἐτῶν τὸ Κράτος καταβάλλει προσπάθειαν διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν δασῶν καὶ τὴν ἀναδάωσιν μεγάλων ἐκτάσεων. Τὰ μεγαλύτερα δάση τῆς χώρας καλύπτουν τὴν κεντρικὴν ὄροσειρὰν τῆς χώρας, ἤτοι ἀπὸ τὸν Γράμμον διὰ τῆς Πίνδου μέχρι τοῦ Ταυγέτου. Τὰ παραγόμενα δασικὰ προϊόντα εἶναι ἀνεπαρκῆ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Τὰ περισσότερα τῶν δασῶν ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος (63%, ἤτοι 15 ἐκ. στρέμματα), τὰ δὲ λοιπὰ (37% ἤτοι 9 ἐκ. στρέμματα) εἶναι ἰδιωτικά, κοινοτικά καὶ μοναστηριακά. Εἰς τὸν πίνακα 49 δεῖκνύεται ἡ δασικὴ παραγωγή κατὰ τὸ 1971. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σχεδὸν ἐξέλιπεν ἡ παραγωγή ξυλανθράκων, ἐπειδὴ εἰς τὰ ἀστικά κέντρα ἐπεξετάθη ἡ χρησιμοποίησις ὑγρῶν καυσίμων καὶ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. 'Αντιθέτως παρατηρεῖται αὐτῆσις τῆς παραγωγῆς τεχνικῆς ξυλείας. Διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι πολῦτιμος παράγων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, λαμβάνονται διάφορα μέτρα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἐξῆς:

- α) 'Επέκτασις τῆς ἀναδασώσεως εἰς εὐρύτερον χωρὸν.
- β) 'Αναδιοργανώσις τῆς κτηνοτροφίας, ὥστε αὐτὴ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ δάσους.
- γ) Περιορισμὸν τῆς κατασπαταλήσεως ξυλείας ὑπὸ τῶν χωρικῶν

διὰ τὰς οικιακὰς τῶν ἀνάγκας. Ὑπολογίζεται ὅτι μεγάλη ποσότης Ξυλείας χρησιμοποιεῖται ἐτησίως ὡς καυσόξυλα ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Πρὸς περιορισμὸν τῆς σπατάλης αὐτῆς προτείνεται νὰ ἐφοδιασθοῦν οἱ χωρικοὶ μὲ εἰδικὰς θερμάστρας τριπλῆς χρήσεως (θέρμανσις, μαγειρεῦμα, ἀρτοποιία).

δ) Συμπλήρωσις τοῦ δικτύου τῶν δασικῶν ὁδῶν.

ΠΙΝΑΞ 49

1971. Ἡ δασικὴ παραγωγή

Ξυλεία οἰκοδομικῆς	436.000	κυβ.μέτρα
Καυσόξυλα	590.000	τόνοι
Ξυλάνθρακες	10.000	τόνοι
Ρητίνη	22.600	τόνοι

111. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος.

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐνδείξεις ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἀσήμαντος. Μεταπολεμικῶς διενεργεῖται συστηματικὴ ἔρευνα τοῦ ὑπογείου πλούτου τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Γεωλογικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν πηγῶν ἐνεργείας ἀπαντᾷ ἀφθόνως ὁ λιγνίτης, ὁ ὁποῖος σήμερον χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν θερμοηλεκτρικῶν ἐργοστασίων τοῦ Ἀλιβερίου, τῆς Πτολεμαίδος καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως. Τελευταίως ἀνεκαλύφθησαν πλησίον τῆς Θάσου ὑποθαλάσσια κοιτάσματα πετρελαίου. Τὰ σπουδαιότερα μεταλλεύματα εἶναι τοῦ σιδήρου, τοῦ μολύβδου, τοῦ ψευδαργύρου, τοῦ χρωμίου, τοῦ ἀργιλίου, τοῦ μαγνησίου καὶ τοῦ νικελίου (Πίναξ 50). Αἱ μεγαλύτεραι ποσότητες τῶν παραγομένων μεταλλευμάτων ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἄλλ' ἡ ἐξαγωγή ἀκατεργάστων μεταλλευμάτων ἀπο-

ΠΙΝΑΞ 50

1971. Ἡ παραγωγή φυσικῶν μεταλλευμάτων (χιλιάδες τόνοι)

Σμύρις	7
Μεταλλεύματα μαγγανίου	35
Χρωμίτης	46
Μεταλλεύματα νικελίου	1.196
Σιδηροπυρίτης (ἐμπλ.)	155
Βαρυτίνη	139
Βωξίτης	2.861
Λευκόλιθος	952
Λιγνίται	10.929

ΠΙΝΑΞ 51

1971. Ἡ παραγωγή προϊόντων λατομείων

Θηραϊκὴ γῆ	612.000	τόνοι
Γύψος	325.000	»
Κασλίνης	55.000	»
Κίσσηρις	419.000	»
Μάρμαρα	63.000	κ. μέτρα

τελει σπατάλην τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου. Τελευταίως μερικά μεταλλεύματα ὑφίστανται μίαν πρώτην ἐπεξεργασίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμπλουτίζονται. Ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ ὑπεδάφους (πίναξ 51) ἐξάγονται ἐπὶ πλέον θεῖον (Μῆλος), σμύρις (Νάξος), θηραϊκὴ γῆ (Θήρα), τάλκης (Τήνος, Κρήτη), γύψος (Ζάκυνθος) καὶ μεγάλη ποικιλία μαρμάρων (Πεντέλη, Πάρος, Τήνος, Ἄνδρος, Ταΐναρον). Ἡ ἀξία τῶν προϊόντων τοῦ ὑπεδάφους ἀντιπροσωπεύει (1972) τὰ 1,6% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

112. Ὁ ἐνεργειακὸς πλοῦτος καὶ ἡ παραγωγὴ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

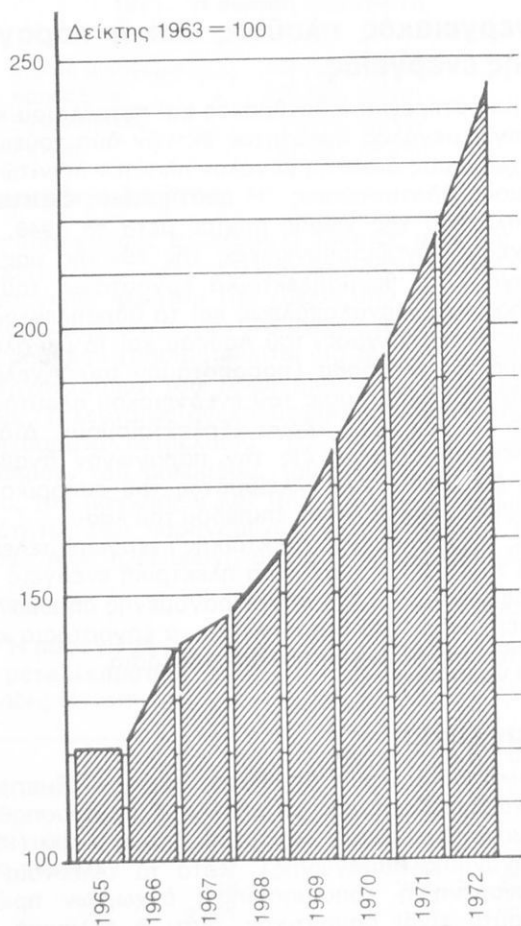
Ἡ χώρα μας στερεῖται λιθάνθρακος καὶ πετρελαίου καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἔτος εἰσάγει μεγάλας ποσότητας ἐκ τῶν δύο τούτων καυσίμων. Ἀντιθέτως ἡ χώρα μας διαθέτει μὲλλον πλοῦτον λιγνιτῶν καὶ πολλὰς ἐκμεταλλεύσιμους ὕδατοπτώσεις. Ἡ συστηματικὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐνεργειακοῦ πλοῦτου τῆς χώρας ἤρχισε μετὰ τὸ 1948, ὅποτε κατεστρώθη τὸ σχέδιον ἀναδιοργανώσεως τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας. Ἡδη λειτουργοῦν τὰ θερμοηλεκτρικὰ ἐργοστάσια τοῦ Ἄλιβερίου, τῆς Πτολεμαΐδος, τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τὰ ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια τοῦ Λάδωνος, τῆς Ἄγρας, τοῦ Λούρου καὶ τὸν μὲλλον ἐνεργειακὸν συγκρότημα τοῦ Μένδοθα (παραποτάμου τοῦ Ἀχελώου). Ἡ εἰς μεγάλην κλίμακα ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐνεργειακοῦ πλοῦτου τῆς χώρας χαρακτηρίζεται μὲ τὸν ὄρον «ἔργα ἐξηλεκτρισμοῦ». Διὰ τῶν ἔργων τούτων προβλέπεται αὐξήσις εἰς τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν, μείωσις τῆς ἀνεργείας, ἐλάττωσις τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καὶ γενικὴ ἐξύψωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας τελευταίως εἶναι ραγδαία. Κατὰ τὸ 1972 ἡ παραχθεῖσα ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια ἀνήλθεν εἰς 12.000 ἐκ. κιλοβατῶρια. Τὰ 75% τῆς παραγομένης σήμερον ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας προέρχονται ἀπὸ θερμοηλεκτρικὰ ἐργοστάσια καὶ μόνον τὰ 25% προέρχονται ἀπὸ ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια.

113. Ἡ βιομηχανία.

Ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας. Παρὰ τὰς καταβαλλομένας προσπάθειάς ἡ ἐξαγωγή βιομηχανικῶν προϊόντων παραμένει ἀκόμη μικρὰ (9% τοῦ συνόλου τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη βαίνει συνεχῶς αὐξανόμενη ἡ χρησιμοποίησις ἐγχωρίων πρώτων ὑλῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι σημαντικό, διότι ἡ ἐλληνικὴ βιομηχανία παύει νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ καθίσταται βιομηχανία ἀνωτέρας μορφῆς. Ἡ βιομηχανία εἶναι συγκεντρωμένη εἰς τὰ μεγάλα

αστικά κέντρα, εις τούς μεγάλους λιμένας καί πλησίον ὑδροηλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων (Λεβάδεια, Νάουσα). Μεταπολεμικῶς ἡ βιομηχανία μας σημειώνει ταχέαν ἀνάπτυξιν (σχ. 7). Αἱ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι εἶναι ὀλίγαι καὶ ἀρκοῦνται εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν καὶ τὴν ἐκκαμίνευσιν ὠρισμένων μεταλλευμάτων. Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς ἐπισκευὰς καὶ εἶναι συγκεντρωμέναι εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸν Βόλον. Αἱ οἰκοδομικαὶ βιομηχανίαι εἶναι ἀνεπτυγμέναι καὶ ἡ παραγωγή των καλύπτει τὰς ἀνάγκας

Σχ. 7. Ἡ ἐξέλιξις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα (Στοιχεῖα ΟΗΕ).

της χώρας. Έκ των πλέον ζωηρών κλάδων της εθνικής μας βιομηχανίας είναι αί βιομηχανία τροφίμων, ποτών, καπνού, αί χημικαί βιομηχανίαί καί αί κλωστοϋφαντουργικαί βιομηχανίαί. Κατά τὰ τελευταία ἔτη ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν εἰς τὴν χώραν μας διύλιστήρια πετρελαίου, ναυπηγεῖα, τὸ ἐργοστάσιον ἀζωτούχων λιπασμάτων (Πτολεμαῖς). Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή ἀντιπροσωπεύει (1972) τὸ 32,2% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

114. Αἱ μεταφοραί.

Τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς χώρας εἶχε κατὰ τὸ 1972 μῆκος 35.700 χιλιόμετρα, ἤτοι τριπλάσιον τοῦ προπολεμικοῦ. Διὰ τὰς ὁδικὰς μεταφορὰς χρησιμοποιοῦνται περίπου 520.600 αὐτοκίνητα (ἐπιβατικά, φορτηγά, λεωφορεῖα). Συνεχῶς τὸ ὁδικὸν δίκτυον ἐπεκτείνεται καί συγχρονίζεται. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχει μῆκος 2.540 χιλιόμετρα. Αἱ διὰ τοῦ ἀέρος μεταφοραί ἐξυπηρετοῦνται ἀπὸ τὴν Ὀλυμπιακὴν Ἀεροπορίαν. Ἡ χώρα μας εὐρίσκεται εἰς τὴν διασταύρωσιν μεγάλων διεθνῶν ἀεροπορικῶν γραμμῶν καί οὕτω συνδέεται μὲ ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις τοῦ κόσμου. Κατὰ τὸ 1972 ἡ Ὀλυμπιακὴ Ἀεροπορία διήνυσε 8,6 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα ἐπὶ τῶν γραμμῶν ἐσωτερικοῦ καί 29,5 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα ἐπὶ τῶν γραμμῶν ἐξωτερικοῦ καί μετέφερε συνολικῶς 2,4 ἑκατομμύρια ἐπιβάτας. Τὴν ναυτιλιακὴν κίνησιν συγκεντρώνει κυρίως ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς. Κατὰ τὸ 1972 εἰς τοὺς λιμένας τῆς χώρας κατέπλευσαν πλοῖα χωρητικότητος 103 ἐκ. κόρων. Ἐκ τῆς χωρητικότητος αὐτῆς 26% ἀναλογοῦν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς καί 5% εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης (πίναξ 52). Αἱ τηλεπικοινωνίαί ἐξυπηρετοῦνται ἀπὸ εἰδικὰς ὑπηρεσίας, ταχυδρομικὰς, τηλεγραφικὰς, τηλεφωνικὰς καί ραδιοφωνικὰς. Κατὰ τὸ 1972 αἱ λειτουργοῦσαι τηλεφωνικαί συσκευαί ἀνῆρχοντο εἰς 1.438.000.

115. Ὁ ἐλληνικὸς ἐμπορικὸς στόλος.

Κατὰ τὸ 1938 ἡ δύναμις τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἀνῆρχετο εἰς 607 ἀτμόπλοια συνολικῆς χωρητικότητος 1.874.000 κόρων καί 716 ἰστιοφόρα χωρητικότητος 56.400 κόρων. Τὰ 97% τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου ἀπετέλει ἡ φορτηγὸς ναυτιλία. Αἱ ἀπώλειαι τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας κατὰ τὸν πόλεμον ἀνῆλθον εἰς 305 πλοῖα χωρητικότητος 1.200.000 κόρων. Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου ὑπῆρξε ραγδαία. Κατὰ τὸ 1972 ἡ δύναμις τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου ἀνῆλθεν εἰς 2.826 πλοῖα χωρητικότητος 19 ἑκατομμυρίων κόρων. Ἡ σύνθεσις τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου φαίνεται εἰς τὸν πίνακα 53. Ἡ σημερινὴ ἐμπορικὴ μας ναυτιλία ἀποτελεῖται κατὰ 63% ἀπὸ νέα πλοῖα ἡλικίας κάτω τῶν 15 ἐτῶν (πίναξ 54). Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν

ΠΙΝΑΞ 52

1972. 'Η κινήσις τῶν 'Ελληνικῶν λιμένων
 Κατάπλοι πλοίων (χωρητικότης εις ἑκατομμύρια κόρους)

Λιμένες		
Πειραιῶς	26,3	
Πατρῶν	3,6	
Θεσσαλονίκη	5,1	
'Ηρακλείου	3,4	
Βόλου	1,3	
Κερκύρας	3,8	
'Ελευσίνας	4,0	
Αιγίνης	3,1	
Ρόδου	2,4	
Χίου	2,7	
Σύνολον	102,7	ἑκατομμύρια κόροι

ΠΙΝΑΞ 53

1972. Η σύνθεσις τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου

Εἶδος πλοίων	'Αριθμὸς πλοίων	Χωρητικότης (εἰς κόρους)
Φορτηγὰ καὶ τάνκερ	2.376	18.253.000
'Επιβατηγὰ	283	766.000
Διάφορα	167	74.000
Σύνολον	2.826	19.093.000

ΠΙΝΑΞ 54

1972. 'Η ἡλικία τῶν πλοίων

('Αναλογία ἐπὶ τῆς ὀλικῆς χωρητικότητος, %)

'Ηλικία εἰς ἔτη	1938	1972
1 — 15	8,9	62,8
15 — 30	86,2	33,6
30 +	4,9	3,6
Σύνολον	100%	100%

πλοίων πολλά πλοία, σημαντικῆς χωρητικότητος, ἀνήκουν εἰς Ἑλληνας πλοιοκτῆτας, ἔχουν ὅμως τεθῆ ὑπὸ ξένην σημαίαν καὶ κυρίως ὑπὸ τὰς τέσσαρας «σημαίας εὐκολίας» (Λιθερίας, Παναμά, Κοσταρίκας καὶ Ὀνδούρας). Μεταπολεμικῶς ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία ἢ ἀνήκουσα εἰς Ἑλληνας πλοιοκτῆτας ἐξελίσσειται ἀματωδῶς: Σήμερον τὰ 16% τῶν πετρελαιοφόρων ἀνήκουν εἰς Ἑλληνας καὶ τὰ 14% τῶν παγκοσμίων ναυπηγήσεων εἶναι παραγγελίαι Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἀποτελεῖ σημαντικώτατον παράγοντα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Χώρας. Τὸ 1972 ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία ἀπασχόλησε 56.700 Ἑλληνας καὶ προβλέπεται ὅτι κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη θὰ ἀπορροφήσῃ καὶ ἄλλους διὰ τὴν ἐπὶ ἀνδρωσιν τῶν νέων πλοίων. Τὰ ναυτιλιακὰ ἐμβάσματα ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας, διότι καλύπτουν μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

116. Ὁ τουρισμός.

Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ ἀποβῆ σημαντικὸν κέντρον τοῦ διεθνοῦς τουρισμοῦ, διότι συνδυάζει μέγαν πλοῦτον ἀρχαιολογικὸν καὶ πληθὺς ὡραίων φυσικῶν τοπίων. Τὰ ἐκ τοῦ τουρισμοῦ ὀφέλη εἶναι πνευματικὰ καὶ οἰκονομικά. Τὸ εἰσρέον εἰς τὴν χώραν τουριστικὸν συνάλλαγμα καλύπτει μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως καταβάλλονται συστηματικαὶ προσπάθειαι (ἴδρυσις γραφείων τουρισμοῦ καὶ ἀστυνομίας τουρισμοῦ, ὀργάνωσις διαφημίσεων καὶ ἐκθέσεων, ἐλεγχος συγκοινωνιακῶν μέσων καὶ ξενοδοχείων, ἴδρυσις πολλῶν καὶ συγχρονισμένων ξενοδοχείων κ.ἄ.). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ τουριστικὴ κίνησις βαίνει συνεχῶς αὐξανομένη. Τὸ 1972 εἰσήλθον εἰς τὴν χώραν μας 2.732.000 περιηγηταὶ καὶ εἰσέρρευσε τουριστικὸν συνάλλαγμα περίπου 393 ἑκατομμύρια δολάρια. Οἱ περιηγηταὶ, οἱ ὅποιοι ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα, προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας (50%) καὶ ἀπὸ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς (20%). Μεταξὺ τῶν περιηγητῶν ὑπάρχουν καὶ Ἑλληνες ἐγκατεστημένοι εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (πίναξ 55).

ΠΙΝΑΞ 55

Ἡ τουριστικὴ κίνησις

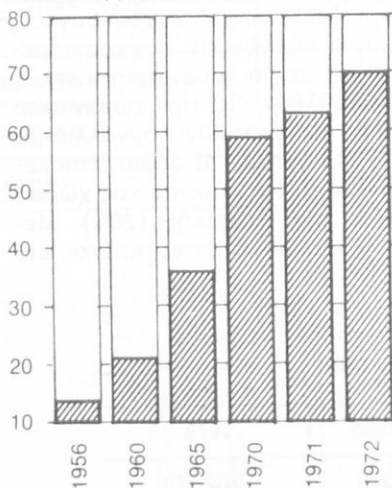
Περιηγηταὶ	1955	1972
Ἑλληνες ὑπήκοοι	24.379	202.173
Ξένοι ὑπήκοοι	184.007	2.234.219
Σύνολον	208.386	2.731.587

117. Το έξωτερικόν ἐμπόριον.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι κυρίως ἀγροτική χώρα, εὐρισκομένη εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγικῆς τῆς δραστηριότητος. Ἀναγκάζεται συνεπῶς νὰ εἰσάγῃ διάφορα προϊόντα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας τῆς. Διὰ νὰ καλύψῃ δὲ τὰς εἰσαγωγὰς προσπαθεῖ συνεχῶς νὰ αὐξήσῃ τὰς ἐξαγωγὰς. Ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγωγῶν (1971) περίπου τὰ 40% ἀναλογοῦν εἰς βιομηχανικά προϊόντα, μηχανήματα καὶ μεταφορικά μέσα, τὰ 7% εἰς ὀρυκτὰ καύσιμα, τὰ 8,3% εἰς πρώτας ὕλας (πλὴν καυσίμων) καὶ τὰ 11% εἰς τρόφιμα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν περίπου τὰ 42% ἀναλογοῦν εἰς εἶδη τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς (καπνός, ὀπωρικά, ἔλαια, ποτά, ξηροὶ καρποί, θάμβαξ). Ἔνεκα τῆς φύσεως τῆς παραγωγῆς τῆς ἢ Ἑλλάς ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητῇ ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων τῆς εἰς χώρας βιομηχανικὰς καὶ μὲ ὑψηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον, εἰς τὰς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ τὰ πολυτίμα ἑλληνικὰ προϊόντα. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀγορασταὶ τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, προμηθεύεται ἡ χώρα μας τὰ περισσότερα εἰσαγόμενα εἶδη. Οὕτω πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν εἰσαγωγῶν διενεργοῦνται μὲ τὰς Ἡν. Πολιτείας, τὴν Μ. Βρετανίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν.

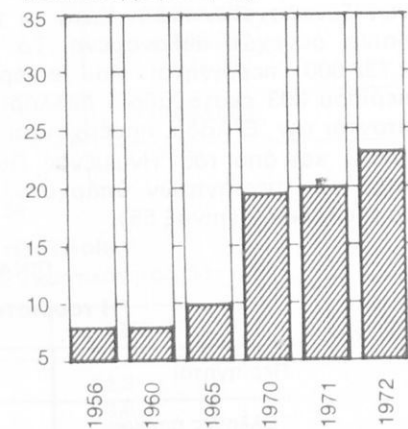
Κατὰ τὸ 1972 αἱ εἰσαγωγαὶ ἀνῆλθον εἰς 70,37 δισεκ. δραχμάς, αἱ δὲ

Δισεκατομμύρια δραχμαὶ

Σχ. 8. Ἡ ἐξέλιξις τῶν εἰσαγωγῶν (1965-1972).

Δισεκατομμύρια δραχμαὶ

Σχ. 9. Ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐξαγωγῶν (1965-1972).

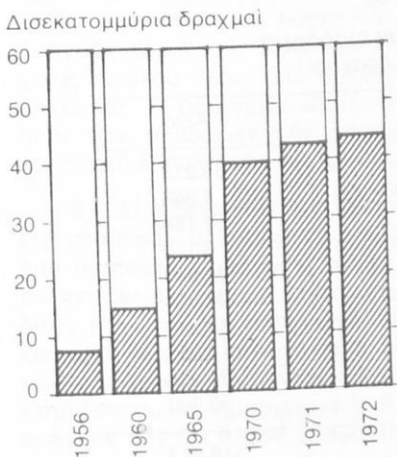
έξαγωγαι άνήλθον εις 26,12 δισεκ. δραχμάς. Ούτω τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἔμπορικοῦ ἰσοζυγίου άνήλθον εις 44,24 δισεκ. δραχμάς. Εἰς τὸν πίνακα 56 ἀναλύεται τὸ ἐξωτερικὸν ἔμπόριον κατὰ κατηγορίας.

118. Τὸ ἔμπορικὸν ἰσοζύγιον.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ πόροι ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν οὐδέποτε καλύπτουν τὴν ἀξίαν τῶν εἰσαγωγῶν. Διὰ τοῦτο ἡ χώρα μας παρουσιάζει κατ' ἔτος ἔλλειμμα τοῦ ἔμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Κατὰ τὸ 1972 οἱ πόροι ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν ἐκάλυψαν μόνον τὰ 37% τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγωγῶν. Μέρος τοῦ ἔλλειμματος τοῦ ἔμπορικοῦ ἰσοζυγίου καλύπτεται ἀπὸ τοὺς **ἀδήλους πόρους**: οὔτω καλοῦνται τὰ ναυτιλιακὰ ἐμβάσματα, τὸ τουριστικὸν συνάλλαγμα, τὰ ἔσοδα ἑλληνικῶν κεφαλαίων τοποθετημένων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κ.λ.π. (πίναξ 57). Οἱ ἀδηλοι ὅμως πόροι εἶναι παράγοντες ἀστάθμητοι καὶ πολὺ μεταβλητοί. Διὰ τοῦτο καταβάλλονται εἰς ποσότητας καὶ εἶδη διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἐξαγωγῶν.

119. Τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα.

Ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν παραχθέντων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν ἔνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν καλεῖται ἐγχώριον προϊόν. Ἐὰν εἰς τὸ ἐγχώριον προϊόν προστεθοῦν τὰ εἰσρέοντα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσοδήματα, τότε λαμβάνεται τὸ **ἐθνικὸν εἰσόδημα**. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα βαίνει συνεχῶς αὐξανόμενον. Ἡ σταθερὰ αὐτῆ αὔησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι δεῖγμα τῆς σταθερᾶς ἀνόδου τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ εἰσοδήματος εἰσφέρουν ἡ γεωργία (καὶ οἱ συναφεῖς κλάδοι) τὰ 17%, ἡ βιομηχανία τὰ 19,5% καὶ τὸ ἔμπόριον τὰ 10%. Οὔτω οἱ τρεῖς αὐτοὶ κλάδοι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας συνεισφέρουν σχεδὸν τὸ ἡμισυ ὁλοκλήρου τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (πίναξ 58). Κατὰ τὸ 1972 τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα άνήλθον περίπου εἰς 328 δισεκ. δραχμάς.

Σχ. 10. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἔμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

1972. Το εξωτερικόν εμπόριον

(κατ' αναλογίαν επί της αξίας των εισαγωγών και εξαγωγών)

Κατηγορίαί	Εισαγωγαί	Έξαγωγαί
Τρόφιμα και ζῶντα ζῶα	10,0	29,4
Ποτά και καπνός	0,2	16,0
Πρώται ὕλαι μὴ ἐδώδιμοι, πλήν καυσίμων	8,7	14,1
Όρυκτὰ καύσιμα, λιπαντικὰ κ.λ.π.	10,0	1,2
Έλαια και λίπη	0,1	1,5
Βιομηχανικά εἶδη	20,3	32,6
Μηχανήματα και ὑλικόν μεταφορῶν	41,0	2,3
Σύνολον	100	100

ΠΙΝΑΞ 57

1972. Οί ἄδηλοι πόροι

(χιλιᾶδες δολλάρια)

Μεταναστευτικά ἐμβάσματα	571.370
Μεταφοραί	433.477
Τουριστικόν συνάλλαγμα	392.700
Τόκοι ἑλληνικῶν κεφαλαίων	26.426
Λοιποὶ ἄδηλοι πόροι	175.815
Σύνολον ἀδήλων πόρων	1.599.888

ΠΙΝΑΞ 58

1972. Το ἔθνικόν εἰσόδημα

(ἑκατομμύρια δραχμαί)

Κλάδος	Έξια
1. Γεωργία - Δάση - Έλιεία	59.213
2. Μεταλλεία - Όρυχεῖα - Έλυκαί	4.368
3. Βιομηχανία	64.168
4. Έπιχειρήσεις Κοινῆς ὠφελείας	6.170
5. Έκτέλεσις ἔργων	27.049
6. Μεταφοραί - Έπικοινωνίαί	24.524
7. Έμπόριον	34.117
8. Πίστις - Έσφάλειαί	8.053
9. Κατοικίαί	25.250
10. Διοίκησις - Έπηρεσίαί	55.700
Έγχώριον προῖον	318.612
Εἰσοδήματα ἐξ ἄλλοδαπῆς	9.641
Έθνικόν εἰσόδημα	328.253

120. Ἡ διάρθρωσις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία παρουσιάζει συνεχῆ ἄνοδον. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αἰσθητὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1948 ἐπὶ τῆ βάσει σχεδίου προχωρεῖ ἡ ἐπανάρθωσις τῶν καταστροφῶν τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἀξιοποίησις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας. Μεγάλα βασικὰ ἔργα ἐγγυῶνται τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῆς Ἑλλάδος. Ἡ σημερινὴ ὄμως διάρθρωσις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας παρουσιάζει τὸ θεμελιώδες μειονέκτημα ὅτι συνεχῶς αὐξάνεται ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν. Οὕτω βασικὸν πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἀποβαίνει ἡ κάλυψις τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

α) Αἱ εἰσαγωγαί. Ἡ συνεχῆς αὐξήσις τῶν εἰσαγωγῶν ὀφείλεται εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσοδημάτων. Ἡ αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος ὀδηγεῖ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀγαθῶν ἀνωτέρου βιοτικῆς ἐπιπέδου. Ἡ ἐσωτερικὴ παραγωγή πολλῶν ἐκ τῶν ἀγαθῶν τούτων ἢ εἶναι ἀνεπαρκῆς ἢ παρουσιάζει μεγάλο κόστος παραγωγῆς ἢ τέλος εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀδύνατος. Ἐπίσης ἡ συνεχῆς ἄνοδος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας συντελεῖ εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσαγωγῶν διὰ τὸν πλουτισμὸν τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς χώρας. Οὕτω προκύπτει συνεχῆς αὐξήσις τῶν εἰσαγωγῶν καὶ εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν δύνανται νὰ τεθοῦν περιορισμοὶ εἰς τὰς εἰσαγωγάς, χωρὶς ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ. Αἱ εἰσαγωγαὶ αὐτομάτως θὰ περιορισθοῦν, ὅταν ἡ ἐσωτερικὴ παραγωγή γίνῃ ἰκανὴ νὰ καλύπτῃ μέγα μέρος τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ. Τὰ $\frac{3}{4}$ τῶν εἰσαγωγῶν ἀποτελοῦνται ἀπὸ μὴ γεωργικὰς πρώτας ὕλας, ἀπὸ βοηθητικὰς ὕλας καὶ ἀπὸ προϊόντα τῆς βιομηχανίας. Ἡ ἀδυναμία τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς εἰς τὴν ἰκανοποίησιν τῶν ἀξιώσεων τῆς καταναλώσεως ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν ἀνεπαρκῆ ἐξοπλισμὸν τῆς χώρας μὲ παραγωγικὰ κεφάλαια.

β) Αἱ ἐξαγωγαί. Αἱ ἐξαγωγαὶ ἐσημείωσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σταθερὰν αὐξήσιν. Τὰ 40% περίπου τῶν ἐξαγωγῶν ἀποτελοῦνται ἀπὸ προϊόντα γεωργικῆς προελεύσεως. Ὁ γεωργικὸς χαρακτήρ τῶν ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν ἀποτελεῖ βασικὸν μειονέκτημα τῶν ἐξαγωγῶν, διότι ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς καιρικὰς συνθήκας καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντας, οἱ ὅποιοι ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς ποιότητος τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Τὰ ἐξαγόμενα γεωργικὰ προϊόντα χαρακτηρίζονται ὡς ἡμιπολυτελῆ, διότι δὲν καλύπτουν βασικὰς βιοτικὰς ἀνάγκας καὶ ἐπὶ πλέον ἐξάγονται εἰς ὀλίγας μόνον χώρας μὲ ὑψηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον. Ἡ ἐξάρτησις τῶν ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν ἀπὸ ὀλίγας μόνον ἀγορᾶς τοῦ ἐξωτερικοῦ καθιστᾶ τὰς ἐξαγωγὰς εὐπαθεῖς

εις περιπτώσεις κρίσεως εις τὰς χώρας ταύτας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται αὔξεις εις τὰς ἐξαγωγὰς μεταλλευμάτων. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐξαγωγή δὲν εἶναι ἐπωφελής, διότι τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα γίνονται ἀντικείμενον ἐπεξεργασίας εις τὰς χώρας εἰσαγωγῆς. Οὕτω χάνονται διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν σημαντικὴ ἀπασχόλησις ἐργατῶν καὶ πολῦτιμον συνάλλαγμα διὰ τὴν εἰσαγωγὴν προϊόντων τῆς ξένης βιομηχανίας. Μεγίστην σημασίαν ἔχει διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τῆς Χώρας μας ἡ προσεχὴς σὺνδεσις αὐτῆς μετὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινὴν Ἀγρὰν.

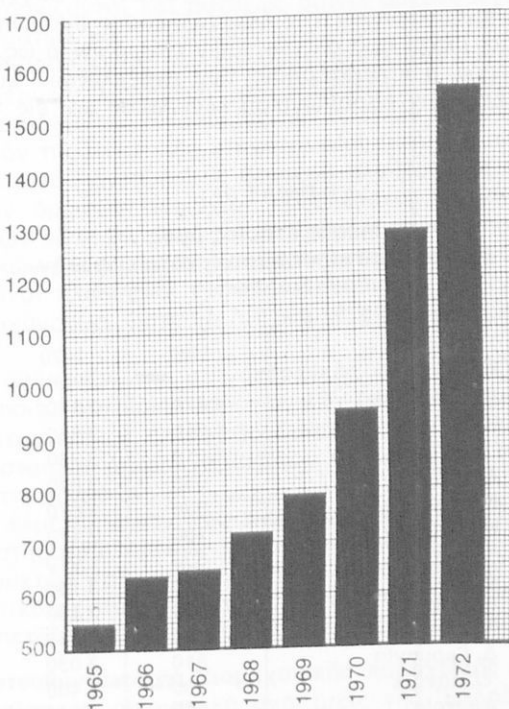
γ) Οἱ ἀδελφοὶ πόροι. Σημαντικὸς παράγων εις τὴν σημερινὴν διάρθρωσιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἶναι οἱ ἀδελφοὶ πόροι. Οὗτοι ἐξασφαλίζουν τὴν εἰσορὴν συναλλάγματος, τὸ ὅποιον μειώνει κατὰ πολὺ τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη βαίνει αὐξανομένη ἡ εἰσορὴ συναλλάγματος ἐκ τῶν ἀδῆλων πόρων (σχ. 11). Ἡ αὔξισις αὕτη ὀφείλεται εις τὴν πραγματοποιουμένην μετανάστευσιν, εις τὴν ὑπαρξιν μεγάλου ἐμπορικοῦ στόλου ἑλληνικῆς ἰδιοκτησίας καὶ εις τὸ τουριστικὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιον παρουσιάζει ἡ χώρα μας. Οὕτω παρατηρεῖται συνεχῆς αὔξισις εις τὰ ναυτιλιακὰ καὶ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα καὶ εις τὸ τουριστικὸν συνάλλαγμα. Κατὰ τὸ 1972 τὰ 36,6% τῶν ἀδῆλων πόρων ἀντιπροσωπεύουν τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα, τὰ 27,7% τὰ ἐμβάσματα ἐκ μεταφορῶν, τὰ 25,2% τὸ τουριστικὸν συνάλλαγμα καὶ τὰ 10,5% οἱ διάφοροι ἄλλοι πόροι.

Ἡ αὔξισις τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων ὀφείλεται εις τὴν οἰκονομικὴν ἀνθησιν τῶν χωρῶν, εις τὰς ὁποίας εἶναι ἐγκατεστημένοι οἱ παλαιότεροι Ἕλληνες μετανάσται, ἀλλὰ καὶ εις τὸ γεγονός ὅτι οἱ μεταναστεύσαντες μεταπολεμικῶς Ἕλληνες ἔγιναν ταχέως οἰκονομικῶς ἰσχυροὶ, ὥστε τὰ ἐμβάσματά των νὰ εἶναι σημαντικά. Ἡ αὔξισις τῶν ναυτιλιακῶν ἐμβασμάτων ὀφείλεται εις τὴν ἀλματώδη ἀνάπτυξιν τῆς φορτηγοῦ ναυτιλίας ἑλληνικῆς ἰδιοκτησίας. Οὕτω ἐπήλθε σημαντικὴ αὔξισις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων Ἑλλήνων ναυτεργατῶν. Ἀλλὰ τὰ ναυτιλιακὰ ἐμβάσματα εἶναι ὀφειζόμενα τὸ ὅποιον ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἔντασιν τῶν θαλασσίων μεταφορῶν. Πολὺ συχνὰ παρατηρεῖται μακρὰ ὕψεις εις τὰς θαλασσίας μεταφορὰς, ἡ ὁποία ἐπιφέρει περιορισμὸν εις τὰ ναυτιλιακὰ ἐμβάσματα. Τέλος ἡ συνεχῆς αὔξισις τοῦ τουριστικοῦ συναλλάγματος ὀφείλεται εις τὴν ἡμερανδαίαν ἀνάπτυξιν τῆς διεθνοῦς τουριστικῆς κινήσεως. Διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς κινήσεως αὐτῆς κατεβλήθη συστηματικὴ προσπάθεια διὰ τὴν διαφήμισιν τῶν τουριστικῶν πλεονεκτημάτων τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν πύκνωσιν τῶν συγκοινωνιῶν καὶ διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς χώρας διὰ συγχρονισμένων ξενοδοχείων. Ἀλλ' ἡ τουριστικὴ κίνησις εἶναι στοιχεῖον λίαν εὐαίσητον, διότι ἐπηρεάζεται ἀπὸ

την οικονομική κατάσταση της χώρας του περιηγητού και από άλλους παράγοντας (πολιτικά ή διεθνείς κρίσεις κ.ά.).

δ) Τò Ξένον κεφάλαιον. Μέχρι τοῦ 1954 ἡ εἰσροὴ κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποτελεῖτο ἀποκλειστικῶς ἀπὸ κεφάλαια ἐπαναπατριζόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν. Τὰ ξένα κεφάλαια εὐρίσκουν περισσότερον ἀποδοτικὰς ἐπενδύσεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας των ἢ προτιμοῦν ὠρισμένας μόνον ἐπενδύσεις, ὅπως εἶναι τὰ πετρέλαια. Ἀπὸ τὸ 1954 μέχρι σήμερον ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ Κράτος διάφορα μέτρα πρὸς προσέλκυσιν μεγάλων ξένων κεφαλαίων διὰ σημαντικῆς φύσεως παραγωγικὰς ἐπενδύσεις.

Χιλιάδες δολάρια

Σχ. 11. Ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀδήλων πόρων. 1965-1972.

121. Αί κατευθύνσεις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ὑφιστάμενον πραγματικὸν κεφάλαιον καὶ τὸ δημιουργούμενον ἔτησίως εἰσόδημα κατὰ κεφαλὴν ἦτο μικρὸν ἐν σχέσει μὲ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐντὸς ὅμως μιᾶς δεκαπενταετίας τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἰς τὴν Χώραν μας ἠυξήθη σημαντικῶς καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν Ἑλλήνων ἀνῆλθεν (πίναξ 59).

α) Τὸ φυσικὸν περιβάλλον. Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι προικισμένη μὲ τοὺς φυσικοὺς πόρους τοὺς ὁποίους διέθετον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναπτύξεώς των τὰ σήμερον προηγμένα οἰκονομικῶς κράτη. Ἐν τούτοις ἡ χώρα μας δὲν στερεῖται τῶν εὐνοϊκῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας τῆς εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα παραγωγῆς. Σήμερον ἡ διαφορὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως δὲν ὀφείλεται πλέον εἰς διαφορὰς τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου τῶν χωρῶν. Αἱ σύγχρονοι συνθήκαι τῆς τεχνικῆς ἐπιτρέπουν τὴν ἐκμετάλλευσιν φυσικῶν πόρων τῆς χώρας, οἱ ὅποιοι μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐθεωροῦντο ὡς μὴ ἐκμεταλλεύσιμοι. Σήμερον ἡ καθυστέρησις τῶν ἀνεξελικτῶν χωρῶν ἀποδίδεται εἰς τὴν ἔλλειψιν παραγωγικοῦ κεφαλαίου καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν

ΠΙΝΑΞ 59

Μέσος ἐτήσιος ὄρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ κεφαλὴν (δολλάρια)

	1955	1970
Ἦν. Πολιτεῖαι	1.870	2.170
Καναδᾶς	1.310	3.550
Ἑλβετία	1.010	3.230
Σουηδία	950	3.840
Βέλγιον	800	2.670
Μ. Βρετανία	780	2.170
Ἰαπωνία	600	1.910
Δανία	750	3.160
Γαλλία	740	2.190
Νορβηγία	740	2.930
Δ. Γερμανία	510	3.030
Ὁλλανδία	500	2.400
Αὐστρία	370	1.940
Ἰταλία	310	1.700
Τουρκία	210	350
Ἑλλάς	188	1.060

ἐπαρκῶν τεχνικῶν καὶ ὀργανωτικῶν γνώσεων. Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία, κατευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἐξελίσσεται σταθερῶς καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας καὶ τὴν ἐξασφάλισιν ἐργασίας εἰς τοὺς κατοίκους τῆς.

β) Αἱ κατευθύνσεις τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἔχει μεγάλα περιθώρια αὐξήσεως. Ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου μεταβάλλεται ταχέως εἰς ἐντατικὴν καλλιέργειαν. Οὕτω ἐπιτυγχάνεται ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐξήσις τῆς στρεμματικῆς ἀποδόσεως καὶ συνεπῶς ἐλάττωσις τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπελευθέρωσις μεγάλων ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποδοθοῦν εἰς καλλιέργειάς με ὑψηλότεραν ἀπόδοσιν εἰσοδήματος. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή τείνει νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς περιωρισμένας ἐποχὰς τῶν βροχῶν. Συγχρόνως ἐκτελοῦνται διάφορα τεχνικὰ ἔργα, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἄρδευσις μεγάλων ἐκτάσεων. Αἱ μέθοδοι καλλιέργειας διαρκῶς συγχρονίζονται καὶ συνεχῶς θαίνει αὐξανομένη ἡ χρησιμοποίησις λιπασμάτων καὶ γεωργικῶν μηχανῶν. Γενικῶς παρατηρεῖται μία τάσις ἀναδιάρθρωσεως τῶν καλλιέργειῶν. Οὕτω συνεχῶς ἐπεκτείνεται ἡ καλλιέργεια λαχανικῶν καὶ ὀπωρικῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐξαγωγίμα. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν ἐπιδιώκει τὸν περιορισμὸν τῆς ἐκτατικῆς κτηνοτροφίας, ἡ ὁποία προκαλεῖ μεγίστην ζημίαν ἐπὶ τοῦ ἀνεπαρκοῦς δασικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας. Πρὸς τοῦτο ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν προβλέπεται νὰ γίνῃ ἀναβαθμίδωσις ἐπικλινῶν ἐδαφῶν, ὥστε νὰ καταστοῦν ταῦτα ἀποδοτικά. Ἐπίσης διὰ τεχνικῶν ἔργων θὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἄρδευσις ὄρεινῶν ἐκτάσεων. Τέλος οἱ ὄρεινοὶ πληθυσμοὶ θὰ ἐφοδιασθοῦν με ζῶα γαλακτοπαραγωγικά καὶ παχύνσεως, ὥστε νὰ αὐξηθῇ τὸ εἰσόδημα τῶν πληθυσμῶν τούτων.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς προβλέπεται ἡ χρησιμοποίησις καλυτέρων παραγωγικῶν ζώων, ἡ ἴδρυσις συγχρονισμένων ἐγκαταστάσεων ἐκτροφῆς ζώων, καὶ ἡ ἴδρυσις συγχρονισμένων ἐργοστασίων ἐπεξεργασίας τοῦ γάλακτος καὶ ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς κτηνοτροφῶν.

Διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὑπογείου πλοῦτου τῆς χώρας διενεργεῖται συστηματικὴ ἔρευνα τοῦ ὑπεδάφους διὰ νὰ προσδιορισθῇ ἡ ὑπαρξίς ὀρυκτῶν καὶ μεταλλευμάτων, ἡ ἔκτασις τῶν κοιτασμάτων καὶ ἡ περιεκτικότης αὐτῶν. Ἐπίσης διενεργοῦνται ἔρευναι διὰ τὴν ἀνακάλυψιν πετρελαίου καὶ εἰς ἄλλας περιοχάς, ἐκτὸς τῆς Θάσου.

γ) Αἱ κατευθύνσεις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στηριχθῇ μόνον ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν ἀπασχολήσεων. Ἐπίσης δὲν εἶναι δυνατόν ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία νὰ βασίζεται ἐπὶ τῶν ἀδήλων πόρων, διότι οὗτοι δέχονται μεγίστην ἐπίδρασιν ἀπὸ τὴν ἐκά-

στοτε κρατοῦσαν διεθνή οικονομικήν καὶ πολιτικήν κατάστασιν. Ἡ ὁδὸς τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας διανοίγεται σήμερον μόνον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας. Οὕτω αὐτομάτως θὰ προκύψῃ περιορισμὸς τῶν εισαγωγῶν καὶ διεύρυνσις τῶν ἐξαγωγῶν. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἐπιτελεῖται σταθερὰ πρόσδος. Οὕτω τὰ διύλιστήρια πετρελαίου, τὰ ναυπηγεῖα, τὰ ἐργοστάσια ζαχάρεως, τὸ συγκρότημα τῆς Πτολεμαΐδος καὶ τοῦ Μέγδοβα ἀποτελοῦν σειρὰν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων.

Αἱ ἐξαγωγαὶ μας θὰ περιλαμβάνουν ἀσφαλῶς γεωργικὰ προϊόντα. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἡμιπολυτελῶν γεωργικῶν προϊόντων ἐπιδιώκεται ἡ αὐξησις καὶ ἡ βελτίωσις τῆς παραγωγῆς, ἡ ἐξαγωγή τυποποιημένων προϊόντων, ἡ ἀναζήτησις νέων ἀγορῶν καταναλώσεως καὶ ἡ διεύρυνσις τῶν σημερινῶν. Διὰ τὴν ἐξυπηρετηθῆ ἡ ἐξαγωγή τῶν γεωργικῶν προϊόντων προβλέπεται ἡ δημιουργία «ψυκτικῆς ἀλύσεως», δηλαδὴ ἡ δημιουργία ψυκτικῶν ἐγκαταστάσεων εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς Χώρας, ὥστε νὰ ἐξασφαλιστῆ ἡ συντήρησις τῶν προϊόντων καὶ ἡ ἐξαγωγή τούτων εἰς ἀρίστην κατάστασιν.

Ἡ σήμερον διενεργουμένη ἐξαγωγή πολυτίμων ὀρυκτῶν ἄνευ προηγουμένης ἐγχωρίου ἐπεξεργασίας ἀποτελεῖ σπατάλην τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου. Ἡ ἴδρυσις βιομηχανιῶν ἐπεξεργασίας νικελιούχων καὶ χρωμιούχων μεταλλευμάτων, σιδηρομεταλλευμάτων, βωξίτου κ.ἄ. θεωρεῖται σήμερον ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Διότι αἱ βιομηχανίαι αὐταί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπασχολοῦν πολλὰς χιλιάδας Ἑλλήνων, καθιστοῦν δυνατὴν τὴν ἐξαγωγὴν ἐξηγυγισμένων βασικῶν ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι σπανίζουσιν. Οὕτω ἡ χώρα μας τείνει νὰ ἀποκτήσῃ σημαντικὴν καὶ ὑγιᾶ ἐξαγωγικὴν βιομηχανίαν, ἀλλὰ καὶ σταθερὰς βάσεις διὰ τὴν περαιτέρω βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἰσότημον ἔνταξιν τῆς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς μεταλλουργικὰς βιομηχανίας ὑπάρχουσιν καὶ ἄλλαι παραγωγικαὶ δραστηριότητες, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἐξελιχθοῦν καὶ νὰ γίνουσιν διεθνῶς βιώσιμοι. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διακρίνεται διὰ τὴν πρωτοβουλίαν του καὶ τὴν ἐργατικότητά του. Σήμερον διανοίγει τὰς νέας κατευθύνσεις τῆς ἐθνικῆς του οἰκονομίας, αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν πολὺ καλυτέρους ὄρους πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

122. Ἡ διατροφή τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ 1972 ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἦτο 3780 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι. Ὑπολογίζεται ὅτι κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρέχοντος αἰῶνος θὰ ζοῦν ἐπὶ τῆς Γῆς ἕξ δισεκατομμύρια ἄνθρωποι. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ νέου πληθυσμοῦ θὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὰς χώρας τοῦ Τρίτου Κόσμου, δηλ. εἰς ὑπαναπτύκτους χώρας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκμεταλλεύονται πλήρως τὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς των. Εἰς τὰ τρία τέταρτα τοῦ σημερινοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς ἀντιστοιχεῖ μόνον τὸ ἓν τέταρτον τῶν πηγῶν, αἱ ὁποῖαι παράγουν εἶδη διατροφῆς. Διὰ τοῦτο εἰς πολλὰς χώρας σήμερον πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων συνεχῶς πεινοῦν. Ἡ ἐξασφάλισις τῆς διατροφῆς τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιδιώκεται μὲ διάφορα μέτρα κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι:

α) Ἡ αὔξησις τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, ἡ ὁποία ἐπιδιώκεται μὲ τὴν ἀποξήρανσιν λιμνῶν, ἐλῶν ἢ καὶ θαλασσιῶν κόλπων, μὲ τὴν θελίτωσιν πτωχῶν ἐδαφῶν, μὲ τὴν ἀρδευσιν ξηρῶν ἐκτάσεων ἢ ἀκόμη καὶ ἐρήμων. Χάρις εἰς τὸ φράγμα τοῦ Ἀσσοῦν μεγάλη ἔκτασις ἐρήμου μετεβλήθη εἰς καλλιεργήσιμον ἔδαφος.

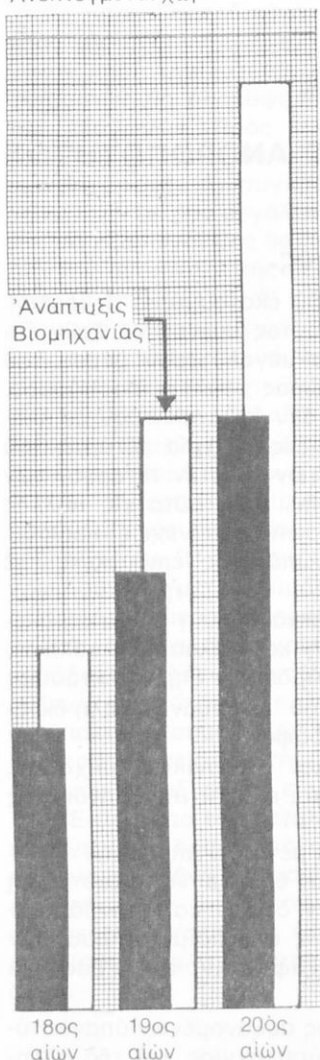
β) Ἡ χρησιμοποίησις λιπασμάτων καὶ γεωργικῶν μηχανῶν, παράγοντες οἱ ὁποῖοι εἶναι σήμερον ἀγνωστοὶ εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας.

γ) Ἡ ἐπιλογή εἰδῶν ζῶων καὶ φυτῶν μὲ μεγάλην ἀπόδοσιν.

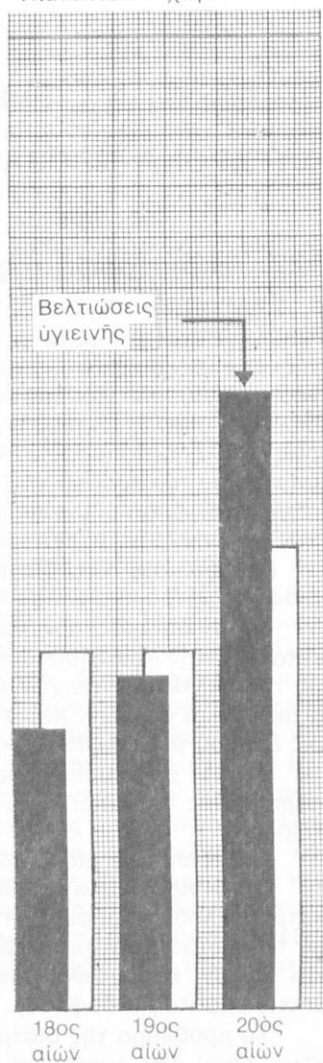
δ) Ἡ προστασία τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ καταστραφῆ κατὰ πολλοὺς τρόπους. Ἡ καταστροφή τῶν δασῶν καὶ τῶν θάμνων μὲ πυρκαϊάν, ἡ καταστροφή τῆς βλαστήσεως ἀπὸ ποιμνία προβάτων καὶ αἰγῶν ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἐδαφικοῦ ἐπικαλύμματος (ἐδάφους).

Τὸ πρόβλημα τῆς διατροφῆς τῶν ταχέως αὐξανομένων ὑπαναπτύκτων λαῶν δὲν λύεται ἐπὶ τῇ θάσει τῆς εὐσπλαχνίας καὶ τῆς ἀλληλεγγύης. Τὸ πρόβλημα τοῦτο δύναται νὰ λυθῆ, ἐὰν οἱ οικονομικῶς καὶ τεχνικῶς προηγμένοι λαοὶ ἐξασφαλίσουν εἰς τοὺς ὑπαναπτύκτους λαοὺς τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα, διὰ νὰ παράγουν οἱ λαοὶ οὗτοι μόνον τῶν τὰ εἶδη διατροφῆς των ἢ ἀκόμη καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῶν ἄλλας πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς τῶν χωρῶν των.

'Ανεπτυγμένα χώρια

'Υπανάπτυκτοι χώρια

■ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
□ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Σχ. 12. 'Η αύξησης του πληθυσμού και της παραγωγής εις τὰς ἀνεπτυγμένας και τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας.

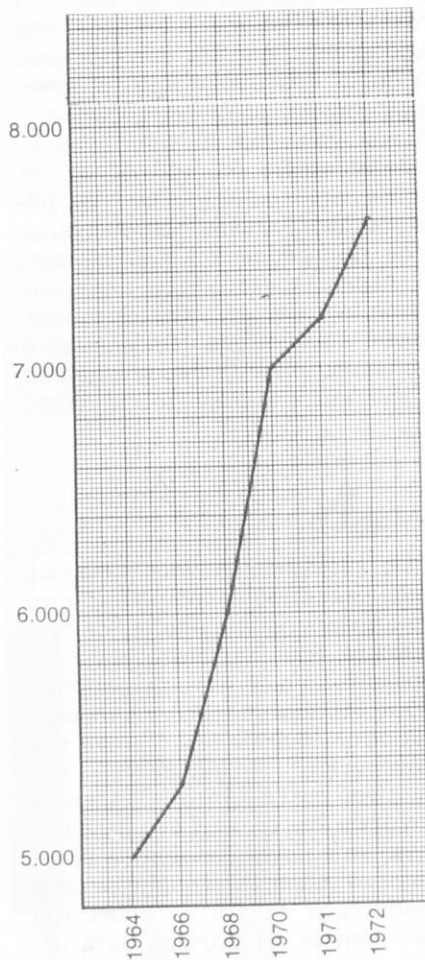
123. Ἡ μόλυνσις τοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ συντήρησις τῶν ὀργανισμῶν (ζῶα, φυτὰ) βασίζεται εἰς τρία στοιχεῖα, τὸ ἔδαφος, τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἀέρα. Σήμερον καὶ τὰ τρία αὐτὰ στοιχεῖα κινδυνεύει νὰ ἀποβοῦν ἀκατάλληλα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς. Τὰ βιομηχανικὰ λύματα, αἱ ἀναθυμιάσεις ἀπὸ τὰς καπνοδόχους τῶν ἐργοστασίων, τὰ καυσαέρια τὰ ὁποῖα ἐκφεύγουν ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα, τὰ ἀεροπλάνα κ.ἄ., τὰ ἀπορρίματα καὶ αἱ ἀποχετεύσεις τῶν μεγαλουπόλεων προκαλοῦν συνεχῆ μόλυνσιν τοῦ ἐδάφους, τοῦ ὕδατος τῶν ποταμῶν καὶ τῶν θαλασσῶν καθὼς καὶ τοῦ ἀέρος. Ἡ ραδιενέργεια συνεχῶς ἐξαπλώνεται εἰς τὸ περιβάλλον μας. Ἡ μόλυνσις τοῦ περιβάλλοντος ἐμποδίζει τὴν ἀνακύκλωσιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἴησι τοῦ ἀνθρακος, τοῦ φωσφόρου καὶ τοῦ ἀζώτου. Τὸ πρόβλημα τῆς μόλυνσεως τοῦ περιβάλλοντος ἔχει τεραστίαν σημασίαν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. "Ἢδη μερικαὶ κλεισταὶ θάλασσαί, ὅπως π.χ. ἡ Μεσόγειος, ἔχουν μολυνθῆ ἐπικινδύνως. Ὀλόκληρος ἡ πολιτισμένη ἀνθρωπότης ἀναζητεῖ σήμερον τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἐπιτύχη νὰ περιορίσῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

124. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐνεργείας.

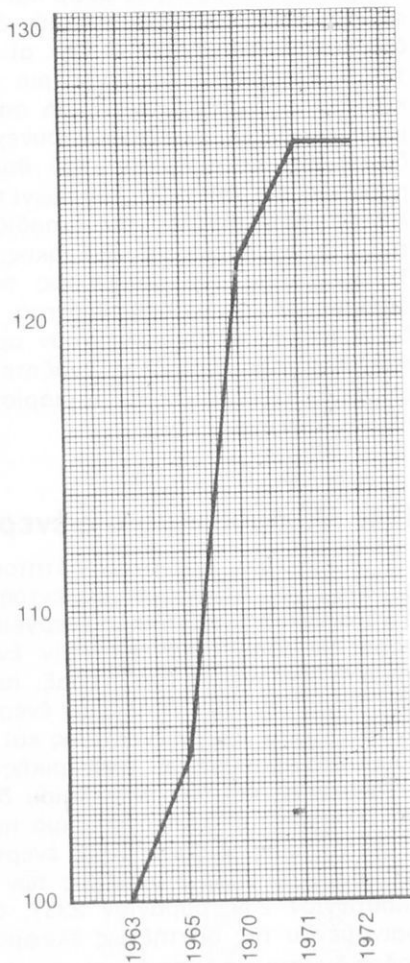
Αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀνθρωπότητος εἰς ἐνέργειαν βαίνουν συνεχῶς αὐξανόμεναι. Διεπιστώθη ὅτι ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας ὑπερδιπλασιάζεται ἡ κατανάλωσις ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Σήμερον χρησιμοποιοῦμεν τέσσαρας μορφὰς ἐνεργείας, τὴν ἐνέργειαν τῶν ὕδατοπτώσεων, τὴν χημικὴν ἐνέργειαν (γαιάνθραξ, πετρέλαιον, γαιαέρια), τὴν πυρηνικὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν ἡλιακὴν ἐνέργειαν. Αἱ ὕδατοπτώσεις ἀποτελοῦν ἀνεξάντλητον πηγὴν ἐνεργείας καὶ ἐξασφαλίζουν τὰ 10% τῆς ἀνά τὸν κόσμον παραγομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Τὰ ἀποθέματα τοῦ γαιάνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου δὲν εἶναι ἀνεξάντλητα. Ἀλλὰ πρὶν ἐξαντληθοῦν τὰ φυσικὰ καύσιμα πιστεύεται ὅτι θὰ ἔχη ἀναπτυχθῆ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φαινομένου τῆς σχάσεως τῶν βαρέων πυρήνων (οὐράνιον 235, πλουτώνιον 239, οὐράνιον 233), βραδύτερον δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φαινομένου τῆς συντήξεως ἐλαφρῶν πυρήνων. Ἡ δευτέρα αὐτῆ μέθοδος δύναται νὰ λύσῃ ὀριστικῶς τὸ ἐνεργειακὸν πρόβλημα τῆς ἀνθρωπότητος, διότι ὡς πρώτη ὕλη δύναται νὰ ληφθῆ τὸ δευτέριον, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἀφθονον εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἡλιακὴ ἐνέργεια μετατρέπεται εἰς ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν δορυφόρων καὶ εἰς μερικοὺς πειραματικοὺς σταθμούς. Ἡ ἐξασφάλισις ἐπαρκoῦς ἐνεργείας εἶναι τεράστιον πρόβλημα διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς τῶν λαῶν.

Έκατομμύρια
τόνοι
άνθρακος

Σχ. 13. 'Η παραγωγή ενέργειας εις ισοδύναμον τόνων άνθρακος. (1964-1972).

Δείκτης
1963 = 100

Σχ. 14. 'Η εξέλιξις τής παραγωγής τροφίμων εις τόν κόσμον. (1963-1972).

ΔΙΕΘΝΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΙΝΑΞ 60

1967. Στοιχεία εκ τής διατροφής των λαών
κατά κάτοικον

Χώραι	Άλευ- ρα	Γεώ- μηλα	Ζάχα- ρις	Κρέας	Λίπη	Θερμίδες ήμερησίως	Πρωτεΐναι ήμερησίως (γραμμάρια)
	(γραμμάρια ήμερησίως)						
Ήν. Πολιτεΐαι	178	145	140	310	66	3.300	99
Καναδάς	186	215	137	247	58	3.200	95
Αύστρια	260	205	104	206	65	3.260	87
Βέλγιον	223	329	104	204	80	3.220	90
Γαλλία	229	270	92	247	67	3.210	103
Δ. Γερμανία	192	303	95	209	74	3.150	82
Έλλάς	331	161	56	111	51	2.900	99
Ίταλία	358	125	72	130	52	2.960	87
Αίγυπτος	595	27	50	32	17	2.900	82
Ίαπωνία	379	175	57	36	22	2.440	75
Τουρκία	229	270	110	114	54	2.990	90

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όρισμός τῆς Γεωγραφίας καὶ διαιρέσεις αὐτῆς	
1. Όρισμός τῆς Γεωγραφίας	5
2. Κλάδοι τῆς Γεωγραφίας	5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ό προϊστορικὸς ἄνθρωπος

3. Ό ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς Γῆς	6
4. Τὸ φυσικὸν περιβάλλον τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου	6
5. Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι	8

Ό ἄνθρωπος καὶ τὸ φυσικὸν περιβάλλον

6. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου	9
7. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος	10
8. Ἡ Γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου	11

Οἱ βαθμοὶ τοῦ πολιτισμοῦ

9. Βαθμὸς πολιτισμοῦ καὶ οἰκονομικαὶ ἐνέργειαι	12
10. Ληλασία τῆς φύσεως καὶ παραγωγή	12
11. Κατώτερος βαθμὸς πολιτισμοῦ	12
12. Μέσος βαθμὸς πολιτισμοῦ	13
13. Ἀνώτερος βαθμὸς πολιτισμοῦ	14
14. Φαινόμενα τοῦ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ	15

Τὰ φαινόμενα τοῦ πληθυσμοῦ

15. Ό πληθυσμὸς τῆς Γῆς	16
16. Γεωγραφικὴ διανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς	16
17. Ό ρυθμὸς τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ	16
18. Διάρκεια ζωῆς καὶ πυραμίδς τῶν ἡλικιῶν	18
19. Αἱ μετακινήσεις τοῦ πληθυσμοῦ	19
20. Ἡ ἀποδημία καὶ ἡ μετανάστευσις	20
21. Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀνθρώπων	21
22. Τὰ αἴτια τῆς ἀναπτύξεως τῶν μεγάλων πόλεων	22
23. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μεγάλων πόλεων	22

Αί μεγάλοι διαιρέσεις τῆς ἀνθρωπότητος

24.	Αί φυλαί	23
25.	Αί γλώσσαι	24
26.	Αί θρησκείαι	24
27.	Αί ἔθνικαὶ ὁμάδες	25

Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς

28.	Ὁ πολιτισμὸς	26
29.	Τὰ στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ	26
30.	Ἀρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ	27
31.	Τὰ κέντρα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ	28
32.	Τὰ κέντρα τῆς καλλιτεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν	29

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου

33.	Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	30
34.	Ἡ παραγωγὴ	30
35.	Ἀνεπτυγμέναι καὶ ὑπανάπτυκτοι χώραι	31

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Γεωργικὴ παραγωγὴ

36.	Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ	33
37.	Ὁ σῖτος	34
38.	Ἡ ὄρυζα	35
39.	Τὰ ἄλλα δημητριακὰ	36
40.	Οἶνος, ζάχαρις, καπνὸς καὶ φυτικά ἔλαια	37

Κτηνοτροφικὴ παραγωγὴ

41.	Ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγὴ	39
42.	Ἡ ἀλιευτικὴ παραγωγὴ	41

Δασικὴ παραγωγὴ

43.	Ἡ παραγωγὴ ξυλείας	41
44.	Ἡ παραγωγὴ καουτσούκ	43

Παραγωγὴ ὑφαντικῶν ὑλῶν

45.	Ὁ βάμβαξ	44
46.	Τὸ ἔριον	44
47.	Ἡ παραγωγὴ μετάξης	45
48.	Ἡ παραγωγὴ τεχνητῶν καὶ συνθετικῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν	46

Παραγωγή ενέργειας

49.	Σημασία της ενέργειας	47
50.	Ό λιθάνθραξ	50
51.	Τò πετρέλαιον	52
52.	Ή ηλεκτρική ενέργεια	

Παραγωγή μετάλλων

53.	Τά μέταλλα	54
54.	Ή παραγωγή μεταλλευμάτων σιδήρου	55
55.	Ή παραγωγή μεταλλευμάτων άλλων χρησίμων μετάλλων	56
56.	Ή παραγωγή τών πολυτίμων μετάλλων	56

Βιομηχανική παραγωγή

57.	Ή σύγχρονος βιομηχανία	59
58.	Κλάδοι της βιομηχανικής παραγωγής	59
59.	Τά μεγάλα κέντρα βιομηχανικής παραγωγής	60
60.	Ή παραγωγή μετάλλων	60
61.	Αί ναυπηγήσεις	61
62.	Ή παραγωγή σιδηροδρομικού ύλικού	62
63.	Ή παραγωγή αυτοκινήτων	62
64.	Ή παραγωγή γεωργικών μηχανών	63
65.	Τά κέντρα της μεγάλης ύφαντουργικής παραγωγής	64

Τά μεγάλα κέντρα του διεθνούς έμπορίου

66.	Τò έξωτερικόν έμπόριον	65
67.	Αί Ήν. Πολιτεΐαι	65
68.	Ή Μ. Βρετανία	67
69.	Ή Γερμανία	67
70.	Ή Γαλλία	68
71.	Τά άλλα μεγάλα κέντρα του έμπορίου	69
72.	Τò σύγχρονον διεθνές έμπόριον	69

Αί διεθνείς μεταφοραί

73.	Ή σημασία τών συγκοινωνιών	69
-----	----------------------------	----

Α΄. Αί διά Ήρās μεταφοραί

74.	Αί όδικαί μεταφοραί	70
75.	Αί σιδηροδρομικαί μεταφοραί	70

Β΄. Αί διά πλωτών μέσων μεταφοραί

76.	Αί διά τών ποταμών μεταφοραί	73
77.	Αί θαλάσσιαι μεταφοραί	73
78.	Αί διεθνείς διώρυγες	74
79.	Οί μεγαλύτεροι έμπορικοί στόλοι	75

Γ'. ΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑÉΡΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

80.	Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία	76
81.	Αἱ μεγάλοι γραμμαὶ τῶν ἐναερίων μεταφορῶν	77

Δ'. Ἡ μεταφορὰ τῆς σκέψεως

82.	Αἱ τηλεπικοινωνιαὶ	77
-----	--------------------	----

Ε'. Ὁ διεθνὴς τουρισμὸς

83.	Ὁ διεθνὴς τουρισμὸς	77
-----	---------------------	----

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

84.	Αἱ Μεγάλοι Δυνάμεις	79
85.	Συνθῆκαι διὰ τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς χώρας εἰς Μεγάλην Δύναμιν	80
86.	Τὰ βασικὰ προϊόντα	82
87.	Ἡ κατοχὴ τῶν βασικῶν προϊόντων	85
88.	Αἱ προσπάθειαι ἐξασφαλίσεως καὶ ὑποκαταστάσεως βασικῶν προϊόντων	86
89.	Οἱ παράγοντες τῆς ἰσχύος μιᾶς χώρας	87
90.	Αἱ σύγχρονοι Μεγάλοι Δυνάμεις	89

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ**ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ****Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος**

91.	Οἱ κάτοικοι	91
92.	Τὸ φυσικὸν περιβάλλον	91
93.	Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος	92
94.	Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος	92
95.	Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ	93
96.	Κατανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ ἡλικίας	93
97.	Ἡ μόρφωσις τῶν κατοίκων	93
98.	Ἡ ἐθνογραφικὴ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ	95
99.	Ἡ διανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ ὑψομετρικὰς ζώνας	95
100.	Πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία	95
101.	Ἀστικός, ἡμιαστικός καὶ ἀγροτικός πληθυσμὸς	95
102.	Ἡ ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων	96
103.	Ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ	97
104.	Ἡ πνευματικὴ ζωὴ	98
105.	Ἡ κοινωνικὴ ἀντίληψις καὶ ἀσφάλισις	98

Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος

106.	Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας	99
107.	Ἡ γεωργία	99
108.	Ἡ κτηνοτροφία	102

128		103
109.	Ἡ ἀλιεΐα	103
110.	Τὰ δάση	104
111.	Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος	105
112.	Ὁ ἐνεργειακὸς πλοῦτος καὶ ἡ παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας	105
113.	Ἡ βιομηχανία	107
114.	Αἱ μεταφοραὶ	107
115.	Ὁ ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς στόλος	109
116.	Ὁ τουρισμὸς	110
117.	Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον	111
118.	Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον	111
119.	Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα	113
120.	Ἡ διάρθρωσις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας	116
121.	Αἱ κατευθύνσεις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας	

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

122.	Ἡ διατροφή τῆς ἀνθρωπότητος	119
123.	Ἡ μόλυνσις τοῦ περιβάλλοντος	121
124.	Τὸ πρόβλημα τῆς ἐνεργείας	121

ΕΚΔΟΣΙΣ Β' 1976 (V) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 87.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2692.12-4-76

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΝΕΑ ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ Ε.Π.Ε.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

